

Jesus Maryja. Folio primoo

Mali albo możeli opiekadlnik umarłego

3 **płacić wiano albo długi?**

Przyjacielski pokłon naprzod. Mili

przyjaciele, pytaliście nas o prawo

6 takimi słowy: Gdy mężczyzna

pojmie żonę a onej wianuje na swym

jimieniu jidących sto grzywien mniej

9 albo więcej procz sądu, a ten to mąż umrze

a zostawi po sobie długi i dziatki, co lat

nie mają, i brata albo siostry męża, albo

12 jinnego przyrodzonego przyjaciela, albo opiekadlnika,

a tego umarłego żona pojmie jinszego męża,

ten mąż od swej żony chce od tego

15 opiekadlnika jej wiana, co jej wianował

umarły mąż i został jej wi[a]nowaty.

Opiekadlnik mowi: Wiem o tej paniej wienie

18 i tym to dłuźde i to wyznawam przed prawem,

jako się rzecz ma. Ale ja nie wiem,

mamli to mieć z prawa dać jej wiano to

21 z jimienia tych to dzieci, gdyż jej nie

wianowano przed prawem, i też ty dzieci

ten ortel mają, jżże blisze są k temu przyć

24 przysięgą jedną ręką, iże jich ociec nic nie

wianował jich macierzy i też ty dzieci lat

nie mają, prze<to> jich o to nie mają gabać, aby

27 miały to wyznać albo nie wyznać. Acz już ten

opiekadlnik ma moc i musi od tych to dzieci

to wiano dać z prawa? **Na to ortel wydali**

30 **przysiężnicy z Majdemb<orku>**. Na to my panowie

S <Majdemborku> m<owiemy> p<rawo>: Gdy opiekadlnik z prawa

obejmie się dzieci, co lat nie mają,

33 tedy ma moc długi fołdrować i dać, i zapłacić

długi wszystkim obyczajem, jako by mogły

uczynić ty to dzieci, gdyby lata mieli. Przeto
 opiekadlnik ten może długi płacić, o których
 3 wie, jestli nie takich dzieci, a o których
 nie wie, może się dać upominać albo o nie
 przysięgać z prawa wielkiego, iż o tym dłudze nie
 6 wie opiekadlnik. A będzieli on upominan, tedy
 musi ten dług płacić i tej niewieście
 z jidącego jimienia, jestli go tako wiele,
 9 a wie-li też on, iż jej tako wiele wianował
 z prawa. **Dalej, możeli opiekadlnik jimienie
 tych dzieci sprzedać na długi?**
 12 Dalej jeszczeście nas pytali, aczby to
 jidące jimienie za to nie stało, możeli
 opiekadlnik tych to dzieci jimienie ⟨przedać⟩,
 15 aczbykolwiek ony przeciw temu mowiły, i z tego
 wiano zapłacić i jinsze długi, a możeli
 opiekadlnik dłużnikow umarłego przycisnąć,
 18 aby przed prawem odpowiadali i długi płacili
 miasto dzieci, ktoremi się opieka, a majali
 opiekadlnikowi[e] miasto dzieci przysięgać,
 21 albo może się wszystko przedłużyć tako długo,
 aż ty dzieci lata będą mieć, albo co jest z prawa?
Ortel na to wydan od przysiężników
 24 **s Majdembork⟨u⟩**. Na to my panowie s ⟨Majdemborku⟩
 p⟨rawo⟩ m⟨owiemy⟩: Nie jest potrzebizna ani [probba]
 ⟨ma dla⟩ wiana, co mąż żenie wianował na jidącym
 27 jimieniu, opiekadlnik [może] sprzedać jimienia
 dzieciom stojącego. Jestli ociec tych dzieci
 został dłużen pirwe długi, co o nich wie
 30 opiekadlnik, albo prawem będzie upominan z tego,
 dlatego nie jestli bliszy przyrodzony po tych
 to dzieciach, może sprzedać i zapłacić, ale nie
 33 sąli bliszy przyrodzeni, tedy nie może stojącego
 jimienia przez wolej tych dzieci sprzedać,

9: tekst niejasny, ortyle łac.VIII: *quod ipsam vir eius in eisdem condonavit de forma iuris*. — **14:** *przedać*: uzupełnienie wg OrtOssol 26vb. — **26:** *ma dla*: uzupełnienie wg sensu.

a tedy się ma ta rzecz przedłużyć do lat
 tych to dzieci podług prawa. **Dalej, kto ma**
 3 **ranne oglądać?** Dalej, kto ma ranne ludzi
 oglądać? Pytaliście jeszcze nas, przysiężnicyli,
 sędziali, lekarzli rannemu być ma na wyznanie,
 6 sąli rany ciężkie albo śmiertelne,
 albo nieśmiertelne. **Na to ortel.** Na to my panowie
 s M⟨ajdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩, iż sędzia ma oglądać
 9 ty rany i przed prawem je szacować,
 jakie były. Ale w mieściech, gdy są rani
 lekarze, tem to dają pod przysięgą szacować i
 12 powiedzieć przed prawem, jakie to rany były.
 I też sędzia podług oglądania może sędzić,
 ortela pytać podług prawa. **Mogali gościom**
 15 **albo jinnym ludziom gorący sąd osadzić.**
 Pytaliście nas, majali gościom podrożnym
 albo mieszczanom z gośćmi, albo jinnym
 18 ludziom, co nie są winni ku położeniu prawa,
 gorący sąd osadzić, albo bądź w zapowiedziany
 czas, albo w niezapowiedziany. **Na to ortel wydan**
 21 **z Madembor⟨ku⟩.** My panowie s M⟨ajdemborku⟩
 m⟨owiemy⟩ n⟨a to⟩ prawo:
 Podrożnym ludziom, jako gościom, co są tako
 daleko, iż k temu położonemu prawu albo sądu
 24 nie mogą przyć, albo mieszczanom, którzy się
 na daleką drogę gotowali, tym mają gorący
 sąd osadzić albo bądź w zapowiedziany czas prawa.
 27 **Gdyby kto zapowiedział pieniądze po umarłej**
ręce albo stojące jimienie wojtem.
 Dalej pytaliście nas, gdyby mieszczanin
 30 albo gość żałował o rolę albo o stojące
 jimienie. **Na to ortyl.**
 Gdyby mieszczanin albo gość który rolę albo
 33 stojące jimienie sądem albo wojtem
 zapowiedział, albo przyumarłe stojące jimienie
 36 sądem albo prawem, gdy sędzia siedzie na dzień

Na to ortel wydan.

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩: Możeli ta niewiasta
 3 ukazać podług prawa, iż ten dom swemu
 umarłemu mężowi niegdy spuściła, tedy
 ona ma ten murowany dom wziąć, przeto iż
 6 ten mąż, poki żyw był, sobie o to murowanie
 nie utwierdził podług prawa. **Gdy sie kto
 obejmie oprawiać podług prawa czyjej
 9 rzeczy.** Dalej pytaliście nas: Gdyby dobry
 człowiek, co mu sprawnie niekto przygani,
 podejmuje się przed prawem ludzkiej
 12 rzeczy oprawiać albo mówić, a za to bierze
 pieniądze, przywiedzie rzecz przed prawo prosto
 albo świadki, co jest jego myto? Acz co pirzwej
 15 mówił krotki czas albo długi, a już nie chce
 mówić ⟨...⟩. **Na to ortel wydan z Majdemb⟨orku⟩.**
 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s M⟨ajdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
 p⟨rawo⟩. Podejmieli się dobry
 18 człowiek mówić za wyrzeczone myto,
 mają jemu zapłacić, ale czyni-li on to na
 miłość, tedy ten, czyją rzecz mówił, da mu, co jego
 21 prawa wola. A nie chceli więcej jinnej rzeczy
 mówić, tedy wždy on i jego dzieci zostaną
 przy swem pełnem p⟨r⟩awie, acz się jinem
 24 niepoczesnem nie przekonali z prawa prawego.
Możeli pospolny poseł ludzkie rzeczy mówić.
 Dalej pytaliście nas: Możeli pospolny
 27 poseł przed prawem ludzkie rzeczy oprawiać
 albo mówić tako, jako jinny rzecznik,
 aczkolwiek jim zawadza jich urząd, gdyż oni mają
 30 lud przed prawo pozywać albo jimienie zapowiadać,
 albo ludzką rzecz mówić, a to wszystko
 nie mogą rowno dokonać, a tako się może
 33 stać zamięszkanie, albo co jest z prawa?
Ortel na to wydali przysiężnicy.
 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s M⟨ajdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
 p⟨rawo⟩: Pospolny poseł

16: luka w tekście, zob. OrtOssol 28rb.

może rzecznikiem być, gdzie się ostrzeże,
 iż nie zamieszka tego w rzeczy, czego się podjął,
 3 i też nie zamieszka tego, co słuza na jego urząd,
 ku czemu on przysiągł, i też nie zamieszka tych
 to ludzi, których sie rzeczy podjął, a to z prawa.
 6 **Umar jeden człowiek, a dziewczka została, co
 lat nie miała.** Dalej pyta⟨liś⟩cie nas o prawo
 temi to słowy: Role, domy i jimienie
 9 jinne jidące jeden człowiek miał swe
 zarobione, a ten to zostawił nierosłą albo co
 nie ma lat dziewczkę, a tej sie podjął jej opiekadlnik,
 12 a nie uczynił poczesnej liczby, bo on na
 to nie potrzebowan nigdy albo przyciśnion,
 a opieka sie jimieniem tej dziewczki tako
 15 długo, aż ją wydał za mąż, za ktorego ona chciała,
 a on dał mężu jej ojczyznę albo część, lubo
 wszystko przez jej wolej i wiedzenia. Ten
 18 mąż umarł, a ta to żeńczyzna poszła za drugiego
 męża. Mogłli z prawem jej opiekadlnik
 dać jej mężowi ojczyznę przez jej wolej i wiedzenia,
 21 albo mali tej żeńczyźnie wrocić jej
 ojczyznę, albo jestli co przedał z prawa? **Ortel
 na to wy⟨dan⟩.** Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s M⟨ajdemborku⟩
 24 m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩: Nie jestli
 opiekadlnik ten uczynił liczby tej dziewczce
 albo jej mężowi, tedy jeszcze ma tę liczbę
 27 uczynić, a cokolwiek za nią wydał mężowi
 jej, wszystko w liczbę pojdzie i ⟨ma⟩ zostać, dlatego
 iż ona swą dobrą wolą za tego jistego
 30 męża szła, a to jest z prawa prawego.
**Jedna niewiasta uczyniła brata
 opiekadlnikiem na swem jimieniu i umarła.**
 33 Pytaliście nas o prawo tymi słowy:
 Przyszła jedna niewiasta przed gajny
 sąd i jest swe jimienie i swą rzecz

27: *ma*: uzupełnienie wg OrtOssol 29ra.

wzdała i ustawiła, i to zapisano, iż uczyniła
swego brata opiekadlnikiem ku dokonaniu
3 jej domu, jakoż i zapisano od słowa do
słowa w przysiężnym reistrze. A gdyż już ta
niewiasta to uczyniła zdanie, poszła za mąż
6 i umarła. Potem przyszedł jej mąż przed gajny
sąd i pytał o ortel tymi słowy: Gdyżem
ja był z swą żoną i siedział w jej jimieniu
9 pełnym prawem, mamli ja swej żony prawie
odzierżec i dosięgnąć jidącego jimienia
i niejidącego, czyli co prawo jest? Tako tej
12 umarłej niewiasty brat rzekł naprzeciw temu:
Pytam prawa, mamli ja lepsze prawo
k temu jimieniu, gdyż ona mnie przed gajnym
15 sądem z pełnem prawem swe jimienie
wzdała i spuściła, pirwej niż jego żoną
została, a ⟨o⟩ to sie biore do reistru przysiężnego.
18 Co za prawo miedzy tema dwiema? **Na to ortel.**
Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s M⟨ajdemborku⟩ n⟨ależlismy⟩
p⟨rawo⟩: Cokolwiek z jidącego
jimienia swej żony, poko była żywa,
21 k sobie [ja] wziął, miał i dzierżał, to ma miec
i dzierżec, ale stojące i niestojące jimienie,
ktorego mąż ten nie dzierżał za żywota
24 żony swej, to przydzie jej bratu z prawego
prawa, jako jemu jego siostra wzdała i
zapisala. **Gdyby wyleganiec pojał**
27 **dobrą żonę.** Dalej pytaliście nas o
prawo tymi to słowy: Gdyby mężczyzna
wyleganiec, co nie z stadła małżeńskiego,
30 a ma jimienie długo albo krotko,
co zarobił z swą żoną pospołu, albo też jej
przyumrze co od jej rodziny, a gdyż ten mąż
33 umrze, przydzielili co tego jimienia jej, czyli nie
przydzie z prawa, albo co prawo jest podług prawa?

Na to ortel wydali panowie.

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s M⟨ajdemborku⟩ n⟨ależliśmy⟩
 p⟨rawo⟩: Co mąż z żoną jimienia

- 3 zarobił, to żenie po nim zostało albo zostanie,
 a wzdali jej też co swego stojącego
 jimienia albo leżącego przed gajnym
- 6 sądem, to też jej przydzie i też wszystko
 to sobie ma wziąć, co jej przyumarł[eg]o od
 jej rodziny, a ku jimieniu swego męża obrony ⟨nie ma⟩
- 9 z prawego prawa. **Gdyby człowiek z jinej strony
 był, a nań by słyseć, iż jest wyleganiec
 albo bękart.** Gdyby był jeden człowiek z
- 12 stara dawna przyszedł w naszą ziemię a
 nań by poszła rzecz, iżby był wyleganiec albo
 się tamo nie urodził poczestnie i nie odwołał,
- 15 poko był żyw, ani od niego nikt nie odmówił. Ten
 człowiek ma jimienie i umrze, kto ma jego
 jimienie wziąć? A jego przyrodzeni mówią:
- 18 On jest dobrego urodzenia, to jest z małżeństwa,
 a my mowiemy, iż nie jest z małżeńskiego
 rodu. Acz my to mamy dokazać, czyli jego
- 21 przyrodzeni, co jego jimienie chcą wziąć, dokazać
 mają, aby był ⟨z⟩ małżeńskiego stadła, czyli
 co prawo jest? **Ortel na to wydano s Maj⟨demborku⟩.**
- 24 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s M⟨ajdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
 p⟨rawo⟩: Nie jest ktory człowiek,
 co przy⟨sz⟩edł do waszej ziemi, dokonały, aby
 był wyleganiec, coż jemu to wymawiano,
- 27 poko był żyw, tedy mają jego przyrodzeni samosiodmi
 nie-z-podejżranymi ludźmi przysięgę
 udzielać i ukazać, iż jest z[a] mał⟨ż⟩eństwa urodzon,
- 30 acz chcą jego jimienia dosięgnąć albo wziąć
 prawem prawym. **Gdy kto pojmie żonę, co
 z nią pirwej przebywał.** Gdy ktory mąż
- 33 pojmie żonę, co z nią pirwej przebywał,
 niżli ją pojął, a to by było jawno i mieliby
 z sobą dzieci, a tako obadwa, mąż i żona

8: *nie ma:* uzupełnienie wg OrtOssol 29vb.

umrą, mogli jich dzieci wziąć jimienie,
czyli co prawo jest? **Ortel na to wydali przysię(źnicy).**

3 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s M⟨ajdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
p⟨rawo⟩: Śpili mąż z czyją niewiastą ⟨albo⟩
z dziwką, co prozna jest albo sobiewolna,
a potem ją pojmie w małżeństwo, dzieci,
6 co z sobą mieli w małżeństwie, obudwu wezmą
jimienie po jich śmierci, ale dzieci, co z sobą
mieli przed małżeństwem, ty nie mają nic jich
9 jimienia z prawa. **Gdy kto kogo zatwierdza
w prawie o głowę, o rany albo ocz jinszego.**
Gdyby człowiek ktory zatwierdzon w naszym
12 prawie rok i dzień o głowę, o rany albo o co jinszego,
a w tem czasie nie szed ku oprawie, mogli
jego żona albo przyrodzony osieść albo przedać
15 jego stojące jimienie, a mogli on też swe jidące
jimienie w jine prawo wwieść i brać, albo
co my prawo mamy podług prawa? **Ortel na to.**
18 Na to my p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
Tegodla iż człowiek

będzie zatwierdzon ku prawu o przerzeczzone
rzeczy, nie mogą sie panowie sprawnie podjąć
21 jego jimienia, ale to ma jego żona albo przyrodzeni,
albo komu on tego przyjaaje, osieść i mieć,
i też swe jidące jimienie może wwieść i dać
24 sobie przywieść w jinne prawo, gdzie chce.
Ale stojącego jimienia, jako dziedziny, nie może wzdać,
ależ sam oczywiście podług prawa. **Gdy wyleganiec
27 pojmie dobrą żonę.**

Gdy wyleganiec pojmie w małżeństwo niewiastę
albo dobrą dziewczkę a gdyby dzieci pospołu
30 mieli, mająli ty dzieci ktore prawo ku
jimieniu swego ojca i macierze swej, czyli nie
mają, albo co ony mają mieć z prawa? **Ortel na to.**
33 Na to my p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩,
iż po takim ojcu na
takie dzieci nie może spaść dziedzictwo
ani jego, to jest ojcowo, jimienie,

3: albo: uzupełnienie wg OrtOssol 30ra.

ale tego ojca albo macierze przyrodzeni są
 bliszy i mają wziąć to jimienie, a nie sąli
 przyrodzeni, tedy sędzia bliszy k temu jest z prawa.

***Wylegana wyleganica.**

Gdy *wylegana wyleganica pojmie męża a
 ci to mają dzieci, a ty to dzieci mają jine
 dzieci, mogli ty dzieci odzierać ojczyznę
 swoją z prawa, czyli nie, albo jako długo to się
 ma wlec do końca podług prawa? **Ortel na to.**

Na to my panowie s Majborku mowiemy
 prawo: Ty to dzieci nie mogą ojczyznę
 swe odzierać z prawa, a to ma być tako długo
 od dzieci do dzieci, poko może być dokazano, iż
 są wylegańcy z prawa prawego. **Mogali**

bezprawni ludzie sprzedać swe jimienie?

Dalej pytaliście nas o prawo: Mogali
 wylegańcy albo bezprawni ludzie dać albo sprzedać
 swe jimienie jinnemu państwu, czyli
 nie mogą, albo co jest z prawa? **Ortel na to dobry.**

Na to m(y) p(anowie) s (Majdemborku) m(owiemy)
 p(rawo): Wyleganiec albo bezprawni

człowiek, albo jego dzieci mogą swe
 jimienie dać i sprzedać. Ale bezprawni człowiek
 jest rozmajity. Niektorzy są i dzieją

jim bezprawni, to jest iż jich prawo nie jest
 jim tako z pełna, jako jinszym ludziom, a ci
 nikomu ni mogą ku jego prawu pomoc, to

jest świaczyć ani przysięgać, jako gędźcy,
 piszczkowie, łotrowie i łąziebnicy, i wylegańcy,
 albo ktorzy ze złodziejstwa, rozboju przed

prawem nie zbyli, albo o jinne niepoczestne
 rzeczy przed prawem są dokonani, ci to mogą
 swe jimienie dać i sprzedać. *Jini* przezprawni

ludzie, ktorzy w prawie zapowiedziani,
 ci mogą w innym prawie dać albo sprzedać
 swe jimienie, tam w tym to prawie,

acz jemu sąpierz (i sędzia) *dadzą przymierze* [nie przeszkodzi
 albo dopuści

4. 5: *Wylegana*: niejasne. — **36:** *i sędzia*: uzupełnione wg OrtOssol 31ra, poczem poprawienie zepsutego szyku.

- szacować] aby mógł tam przyć
 k temu jimieniu. Ni(e)ktorzy ludzie są bezprawni,
 3 to jest iż nie mają mieru ani czci, a snadź
 osądzeni są, iż może cudzy jęci i jimaci jich,
 jestli niżadnego jimienia nie mogą dać ani
 6 przedać z prawa prawego. **Mali sie zamilczeć
 przyumarle jimienie w rok i w dzień.**
 Dalej, gdy państwu przyumarło ktore jimienie,
 9 a oni by o tym nie wiedzieli, zamilczyli sie
 państwo w rok i w dzień, czyli nie może sie zamilczeć,
 czyli co jest prawo? **Ortel na to.**
 12 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
 p⟨rawo⟩: Sędzia albo państwo przyumarle
 jimienie nie mogą sie zamilczeć,
 dokąd to jimienie nie jest wzdano przed prawem,
 15 ale będzili to wzdanie potwierdzono, aż przeciwko
 temu w rok i w dzień nikt nie odmowi, tedy
 sędzia i państwo nic nie mają podług prawa.
 18 **Gdyby mąż czyj spał z jiną niewiastą.**
 Dalej, gdyby mąż bydlil z swą poczesną żoną
 w małżeństwie a ten to mąż spałby z jiną niewiastą
 21 bez małżeństwa, tako iżby to jawno było,
 albo iżby za to jawna pokuta była, a jego żona
 umrze, a ten mąż pojmie onę niewiastę
 24 w małżeństwo, co z nią spał i przebywał przez
 małżeństwa, a gdyby mieli z sobą dzieci, mogli
 ty dzieci wziąć jimienie jich, czyli nie mogą,
 27 albo kto *temu *z *prawa? **Ortel na to.**
 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
 p⟨rawo⟩: Gdy ten mąż pojął w
 małżeństwo swą mamkę, a nikt przeciw
 30 temu nie odmawiał, tedy ty dzieci, co z sobą
 mieli potem, jako się pojęli w małżeństwo,
 są małżeńskie dzieci i mogą wziąć jimienie jich.
 33 **Możeli wyleganiec i jego dzieci siedzieć
 w ławicy.** Dalej, wyleganiec możeli i jego
 dzieci siedzieć w ławicy albo w ktorem
 36 urzędzie, albo być w ktorem rzemieśle albo w
 bractwie jako małżeński lud i dzieci, czyli nie mogą,

1: nie przeszkodzi... szacować: niejasne zb. dod. — 27: temu z prawa: niejasne.

albo co oni za prawo mają, albo mogą mieć podług prawa? **Ortel na to.**

3 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
Wyleganiec ani jego dzieci

nie mogą szwego tego mieć, jako małżeński ludzie i dzieci mają, ale pojmieli żonę z małżeńskiego

6 rodu a mają dzieci z sobą ⟨...⟩, co są z małżeństwa urodzony podług prawa. **Gdyby kto**

kogo zabił, ranił, jako mają na nie doświadczyć.

9 Dalej, gdyby kto kogo zabił, ranił, to by miało być samosiodmo doświadczone, iż on uczynił,

majali ji natychmiast zatwierdzić, czyli

12 co o to jest prawo z prawa? **Ortel na to.**

Na to m⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ naleźlismy prawo, iż nie mają nikogo poprzysięgać ani świadectwa

15 wziąć, aliź będzeli uchwacon w gorącej

rzeczy. A będzeli żalowali na kogo mężobojstwa

albo ran, tego mają pozwać przed prawo tedyż

18 za gorącą podług prawa ku jego prawu a prawować

sie z nim, aby zasie odpowiedział. A nie przydzielili

przed prawo za noc i za dzień, tedy ji mają

21 zatwierdzić z prawego prawa. **Kto ma wziąć**

umarłego zbroję, bratli, dziewczali?

Pytaliście nas o prawo takimi słowy:

24 Jeden poczesny człowiek u nas mieszczanin

umarł a zostawił po sobie swą prawą dziewczę

i brata rodzonego. To dwoje przyszło przed nas

27 w gajny sąd i pytali nas, kto z nich ma wziąć

tego umarłego zbroję i jego jemu przykrajane

odzienie. A gdyby u tej dziewczki były dzieci

30 synowie, majali tako dobre prawo ku przerzeczonej

zbroi i odzieniu, jako brat tego umarłego,

czyli co jest prawo? **Ortel na to.**

33 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ n⟨aleźlismy⟩ p⟨rawo⟩:

Tego umarłego zbroję,

to jest harnasz, jako jest kłobuczek, pancierz,

połplacie, szczyt, tarczę, miecz, jego powszednie

36 odzienie ma wziąć brat tego umarłego,

6: luka w tekście, zob. OrtOssol 31vb.

a dzieci tej dziewczki synowie niżadnego prawa
ku przerzeczonom rzeczam nie mają podług prawa.

3 **Gdyby kto wydanego prawa nie przyjął
za prawo, iżby sie jemu nie lubiło.**

Pytaliście nas dalej: Gdy jednemu wydano prawo,
6 co by go nie lubił ani go chce mieć za prawo,
a rzecze: Panie wojcie, ja tego nie przyjmuję za
prawo a chcę strofować prawo z prawa. *Mogęli to*
9 *uczynić podług prawa? Tedy jemu wydadz⟨a⟩: Możesz.*

Tedy pyta dalej: *Mogęli tako strof⟨ow⟩ać stojąc*
ortela wydawcę? Tedy mu rzeką: *Możesz stojąc ⟨a bacz⟩,*
12 *dobrze[sz] ⟨...⟩. Ten ortel, což ji naleźli przysięźnicy, ten ja*
łają, a nie jest prawy, a chcę prawy naleźć
i proszę ławice, abych mogł lepszy ortel wyrzec,
15 i proszę tego przysięźnika wstać z ławice.

Możeli ten tako prawo łając dokonać z prawa? **Ortel.**

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
Może tako rzec:

18 Panie wojcie, gdyżem ja ten ortel z prawa
łajał, pytam, mogąli w⟨y⟩nić w ławicę.

I ma rzec: Panie wojcie, z odpuszczeniem, już ja
21 jidę w ławicę, a racz pytać, gdzie ja ten ortel
mam naleźć. Tedy wyrzeką przysięźnicy: Na tem
mieścu, gdzie nasz nalazł przysięźnik, [na tem mieścu, gdzie nasz
nalazł przysięźnik] ten, co tobie

24 ortel wydał. Tedy dalej ma rzec: Panie wojcie,
z odpuszczeniem, iż siędę. Rzecze tedy tako: Ja to
sobie wyrzekam za prawo podług majdborskiego
27 prawa. **Ktore winy mają przyć wojtowi.**

Pytaliście nas o winy, ktore wojtowi
mają być albo przyć z prawa. **Ortel na to.**

30 Na to my panowie z Krakowa mowiemy prawo:
Gdy wojt siedzi na gajnem sądzie albo
jindzie sądzi, kto jemu przepadnie, ten mu
33 pokupi ośm szelągów drobnych pieniędzy
jidących, a nic więcej. Ale we trzech wielkich sądziech,
gdy bywają, jeden na święty Jan, drugi *Paweł...

11: *a bacz*: uzupełnienie wg OrtOssol 32rb. — 12: luka w tekście, zob. OrtOssol 32va. — 35: *Paweł*: bł., poczem luka w tekście, zob. OrtOssol 32vb.

- po świętym Macieju, trzeci na dzień świętej
 Agaty, gdy burgrabia siedzi na sądzie, a tako
 3 długo, poko on siedzi, wina ośmdziesiąt
 szelągów drobnych pieniędzy, ale gdy wstanie
 burgrabia, tedy wina ni jest więcej, jedno
 6 ośm szelągów z prawa prawego. **O wsz(e)lkie winy.**
 Dalej pytaliście nas o wszelkie winy i o
 zapłaty za każdą rzecz, albo o rany, albo o
 9 głowę, albo o cokolwiek czego jinszego. **Ortel.**
 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ ⟨prawo⟩:
 Napirzwej o głowę: Będzieli
 człowiek zabit i prawem przejdą,
 12 a nie je⟨s⟩tli zaręczony człowiek, tego
 zapłata jest dziesięć i oś[o]m funtow, a każdy
 funt czyni dwadzieścia szelągów pieniędzy
 15 jidących podług prawa, a nic więcej.
O zapłatę z⟨a⟩ chromotę ortel.
 Jeszczeście nas pytali o zapłatę za chromotę.
 18 Na to my panowie na⟨leźlismy⟩ pra⟨wo⟩. Będzieli człowi⟨e⟩k
 ciężko uranion albo ochromion, jestli
 niezaręczony i z dokonałem swem prawem człowiek,
 21 tego zapłata jest dziewięć funtow,
 a każdy funt czyni dwadzieścia szelągów, jako
 wiele chromoty albo ran, tako wiele tych
 24 zapłat, a wojt⟨o⟩wi telekroć ośm szelągów
 pieniędzy jidących, a tako jest z prawa.
**Co jest pokupu niezaręczonemu człowiekowi
 o krwawe rany, który jest pełnego prawa.**
 Gdy człowieka obrania, co jest nie zaręczony
 a jest pełnego prawa, temu mają za
 30 każdą krwawą ranę pokupić XXX szelągów
 pieniędzy, a wojtowi za każde ukrwawienie
 ośm szelągów winy. I też widzcie, iż
 33 niemeżate żony, jako są dziewczki i każda niewiasta,
 a to ktore nie są zaręczone, nic więcej
 pokupu nie mają, jedno połowicę tego,

10: *prawo*: uzupełnione wg stałej formuły.

co mają niezareçzone[go] męzczyzny, bądź o
głowę i o ciężkie krwawe rany. **Mali też kupny**

3 **wojt przysiąc, czyli nie.** Pytaliście też nas, mali kupny
wojt albo dziedziny ku prawu
przysięgać. **Ortel.**

6 Na to my panowie s M⟨ajdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ prawo:
Každy wojt,

bądź dziedziny, albo kto najał, ma
ku prawu przysięc. **Tako ma przysięgać.**

9 Ja przysięgam Bogu i memu panu krolowi,
i temu miastu, iż chcę ja na mym sądzie
wierzen być, każdemu prawdę czynić, tako
12 ubogiemu jako bogatemu, obronić wdowy i
siroty, gościowi jako samsiadowi rowno sędzić,
a nie chcę tego opuścić ani dla łaski,
15 ani dla ż⟨a⟩łości, ani [znajomych] samych ust
mojich dla, ani żadnej rzeczy tako daleko, jako
mogę sąd w mojich pięci smysłów sędzić.

18 Tako mi Bog pomagaj i jego ostateczny sąd
wielki, co na mię i na wszystek świat ma
siedzieć i sędzić. **Komu rajce mają przysięc,**

21 **wojtowili, czyli krolowi.** Dalej gdy
bywają rajce wybierani, ma⟨ją⟩li też wojtowi
przysięc? Rajce, ktorzy są wybrani, ci mają
24 przysięc Bogu i naszemu panu krolowi, i
temu, kto od krola jest, [komu] ⟨a nie jest jim⟩
potrzebizna wojtowi przysięgać, bo to wszystko jedno jest.

27 **Gdyby często rajcą będąc trzeba
przysięgać ku prawu.**

Pytaliście nas o prawo takimi słowy: Gdyby
30 mieszczanin, co by częstokroć rajdźcą był,
przysięgał ku prawu albo też pospolny mieszczanin,
co niegdy ku prawu przysięgał, przyszełby w wojtow
33 dom albo w jinnego mieszczanina i nalazł tamo
dwa albo więcej radziec, což by wtenczas

15: *znajomych*:niejasne zb. dod. — **25:** *a nie jest jim*: uzupełnienie wg
OrtOssol 33vb.

rajcami byli a mieskie albo pospolne, albo jich
 dobre jednali tamo przed książęciem albo przed pany,
 3 a ten człowiek nie szonując książęcia ani panow,
 co są przysłani osobnie od krola o mieskie
 dobre, ani radziec, wyrzekłby niektora nierządna
 6 słowa łając, a ludzie jego, co są z niem byli,
 miecze i kordy wyjmowali na rajce. Potem szedszy
 z tego domu, poszedł w dom swego przyjaciela,
 9 a tam sie zebrał z swymi przyjacielmi i z obcymi,
 ktore mogł mieć z harnaszem i zbroją naprzeciwko
 rajcam. A ci wstąpili i zebali sie
 12 z swymi towarzyszmi na wietnicę i dali
 natychmiast wołać na wszyt(k)i mieszczany, kto by
 wierzen był krolowi i rajcam, i mieskiemu
 15 pospolstwu, aby każdy przyszedł k wietnicy i
 posłuszeństwo dzierżał. Pytamy was, co ten
 człowiek za wszystko to i każdy z tych, co za
 18 niem stali, mają pokupić, i co jest też on
 przepadł z prawa. **Ortel na to.**
 Na to m(y) p(anowie) s (Majdemborku) n(aleźlismy) p(rawo).
 Gdy rajce są w (m)ieskiej
 21 oprawie, kto by jich nie ćcił, albo je wyzywał,
 albo miecz, albo kord, albo jinną broń naprzeciwko
 jim wyjmował, ten ma każdemu pokupić
 24 trzydzieści szelągów. A owinuwały ji rajce, iż
 jim to uczynił na sromotę, wyzna-li sie, tedy
 też ma każdemu rajcy pokupić XXX szelągów, a
 27 wojtowi po każdym pokupie winę ośm szelągów
 przepadł, a nie zeznali sie, tedy może odbyć prawem,
 jako prawo jest. A przekazali rajce
 30 pospolne przykazanie ku takiej rzeczy, aby każdy
 przyszed ku wietnicy. Ktokolwiek zamięszka, ten
 przepadł mieski wielkierz, to jest trzy słowieńskie
 33 grzywny albo sześć i XXX szelągów, albo
 jako ktory wielkierz od radziec i lepszych mieszczan

radą i przyzwolenim jest postawion i jawno
uchwalon. Czynili też kto ktore nierządne
zebranie z harnaszem i z jiną bronią naprzeciwko
rajcam, ten ma pokupić mieski wielkierz
podług przerweczonego ustawienia z prawa.

Gdyby rajca wstał naprzeciwko rajcam.

Dalej, gdyby człowiek był rajcą i przysiągł,
a jego przyjacielowi taka sie rzecz, jako
przypisana, przygodziła, a ten rajca by odstąpił
radskiego prawa, ku ktoremu przysiągł,
a przystąpił zbrojną ręką ku swemu przyjacielowi,
przyzywając jinnych naprzeciwko
prawu, ku ktoremu przysiągł,
co ten za to ma cierpieć, albo co jest
przepadł z prawa? **Ortel na to.**

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ n⟨ależliśmy⟩
p⟨rawo⟩: Gdyby przysiężny rajca

był z jinnymi rajcami na wietnicy a gdyby
sie takie zbie[r]żenie przygodziło, a ten
rajca odstąpiwszy radziec przystąpił k swemu
przyjacielowi naprzeciwko rajcam i prawu,
ten ma pokupić podług mieskiego wie⟨l⟩krza
i też stracił radziecki stolec a nie jest
jego więcej dostojen podług prawa.

Gdy sie kto przylubuje ku dworowi.

Dalej pytaliście nas o prawo takimi
słowy: Gdy sie rajca albo przysiężnik, albo
pospolny człowiek ktokolwiek bądź, przylubowałby
sie ku dworowi albo przymilał, albo nie
dzierzał pisanego miastu prawa, przywileje
łamał albo fałszował, co jest pokuta jego,
albo co ma cirpieć z prawa. **Ortel na to.**

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ ⟨prawo⟩:
Ktorykolwiek mieszczanin

ku dworowi sie przymila a zjedna, iż

32: *prawo*: uzupełnienie wg stałej formuły.

Ortel na to.

Na to my p⟨anowie⟩ s⟨Majdemborku⟩ n⟨ależlismy⟩ p⟨rawo⟩:

Ktory przysiężny rajca

3 mieską tajemną radę wzjawia, koraż jest
zapowiedziana wyjawiać, a wyznali on to przed
siedzącą radą, ten jest przestąpił swą przysięgę
6 a jest krzywoprzysięzca, a nie jest więcej
dostojen rajcą być. Ale wyjawiali ktery
mieszczanin pospolny człowiek mieską tajemnicę,
9 ku korej on był przyzwan, wyznali to, tedy
ma pokupić trzy słowieńskie grzywny, to jest
sześć a trzydzieści[a] szelągów z prawa. **Obwinili młoda**
12 **rada starą.** Dalej pytaliście nas o prawo
takimi słowy: Stare rajce, coż przed nami
jeden rok rajcami byli, owinili przed prawem
15 jednego naszego mieszczanina o jedną rzecz, koraż
przed pełną radą wyznał, iż gdy on był
krolewski urzędnik, tedy on uczynił krolowi trzy
18 puszki i narządził je ku strzelaniu, i schował
sobie dwie a trzecią dał krolowi. Co on za to
przepadł z prawa? **Ortel na to.**

21 Na to my p⟨anowie⟩ s⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ prawo:

Gdy ten mieszczanin

przed pełną radą wyznał, aby sobie
dwie puszcze schował a trzecią krolowi dał, to
24 było złodziejstwo, a mogli ji osędzić i jego prawo
uczynić. A winili ji stara rada albo młoda,
wyznali się tego, co pirwej przed starą radą
27 wyznał, to jemu jidzie o jego żywot. Zaprzyli,
może sie sprawić na krzyżu, jako prawo jest,
⟨i stara rada⟩ już nie może nań świadczyć, bo on⟨i⟩ nie siedzą już
30 w radzie, a to podług prawa. **Wzięto siano na**
łące i obwiniono jednego człowieka o nie.
Dalej pytaliście nas o prawo tymi słowy:
33 Siano wzięto na jednej łące a o to dano winę
jednemu człowiekowi i jego parobkowi, i jego
ratajowi, iż on jim kazał brać to siano.

29: *i stara rada:* uzupełnienie wg OrtOssol 35vb.

Tedy rzekł ten człowiek przed radą: Wyznajali
 na mię parobek moj i rataj, abych to siano
 3 brać kazał, chcę za to cierpieć i swój żywot
 dać. Tedy wyznali nań jego parobek i rataj
 przed radą, iż on jim to siano kazał brać.
 6 Potym kłął ji o to siano proboszcz z tumu albo
 z kościoła tako długo, iż mu je ma zapłacić,
 to siano ukradzione. Co o to jest za prawo
 9 podług prawa? **Ortel na to.**
 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
 Gdy ten obwiniony
 człowiek poddał sie na wyznanie swych parobkow
 12 i rataja o swój żywot a oni przed pełną
 radą nań wyznali, iż on jim kazał brać to
 siano, już on był przewięzion i mogli
 15 nad nim jego prawo udziałać jako nad złodziejem,
 poko oni byli w radzie, ale gdyż już ⟨...⟩ nie
 są w radzie, chce jemu dać winę nowa rada, a
 18 zaprzyli sie, może być praw na krzyżu, a
 wyznali sie, tedy jemu jidzie o żywot, mogą ji
 osędzić ku śmierci podług prawa. **Gdy komu**
 21 **dadzą winę o krzywoprzysięstwo.** Pytaliście
 też nas o prawo: Gdy starzy rajce daliby
 winę komu, iż by był krzywoprzysięzca
 24 jawny, co jest za prawo? **Ortel na to.**
 Na to my p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
 O krzywoprzysięstwo
 mają człowiekowi dać winę przed prawem.
 27 Zaprzyli sie on tego, może tego praw być na krzyżu,
 a wy⟨znali sie⟩, ⟨...⟩ został podług prawa. **Kto lichwę bierze**
za co. Pytaliście też nas, co jest
 30 za prawo na tego, co lichwę bierze. **Ortel.**
 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
 Kto widomie bierze
 lichwę, temu mają dać przed prawem
 33 winę. Zaprzyli sie on tego, tedy może praw
 być na krzyżu, a wyznali sie, tedy on to

16: luka w tekście, zob. OrtOssol 36rb. — **28:** luka w tekście, zob. OrtOssol 36va.

⟨ma⟩ miastu pokupić XXX i sześć szelągów winy
 tako często, jako on to uczyni, a ma tę lichwę
 3 wrocić temu, od kogo onę brał, a to jest z prawa,

Kto by fałszował pieniądze.

Pytaliście nas tymi słowy o prawo: Naleziono
 6 fałszerza z [w]fałszywemi pieniędzmi, co
 je kował w Janowem domu. Fałszerza tego z pieniędzmi
 zgubiono podług prawa, a rajce dali winę
 9 Janowi, iż ten fałszerz nie kował tych pieniędzy
 fałszywych bez jego wiedzenia, ale z jego wiedzeniem.

Co o to jest za prawo? **Ortel na to.**

12 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s M⟨ajdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
 Komu winę dadzą, iż

w jego domu fałszywe pieniądze są kowane z
 jego wiedzeniem, zaprzyli się, może tego praw
 15 być na krzyżu, a wyznali się, tedy mają jego
 prawo uczynić jako fałszerzowi podług prawa.

Kto sie da miastu na miłość.

18 Pytaliście też nas o prawo, jako jeden
 człowiek przed siedzącą radą dał sie miastu
 na miłość. Co ten przepadł albo jako jego mają
 21 sędzić? **Ortel na to.**

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s M⟨ajdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ prawo:
 Wyznali sie kto,

iż sie dał miastu na miłość, temu możecie

24 umniejszyć, jako wasza wola, ale zaprzyli
 sie kto tego, aż był wasz, ten może praw być
 na krzyżu podług prawa. **Przepadłli też panu
 27 ten, kto sie na miłość miastu dał.**

Jeszczeście nas pytali o prawo tymi słowy:

Jestli ten człowiek, co sie dał na miłość radzie
 30 i miastu, przepadłli też krolowi albo panu, bo oni
 tego wyrzeczenia chcą z prawa, gdyż nikt ⟨miłości⟩ nie
 może uczynić, jedno Bog a pan, co jidzie o szyję i
 33 o cze⟨ś⟩ć i o jimienie. Co jest jim przepadł ten
 albo nie przepadł podług prawa? **Ortel na to.**

1: *ma*: uzupełnienie wg OrtOssol 36va. — **31:** *miłosci*: uzupełnienie wg OrtOssol 37ra.

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:

Da-li winę rada swemu

mieszczaninowi ⟨o⟩ ktorykolwiek uczynek,

3 co uczynił naprzeciwu miastu, a da-li sie na
miłość, a przymąli ji na miłość, mogą jemu dobrze

uczynić miłość, a co z niego przypadnie, tego krowi
6 albo panu nic nie przepadł. Ale chceli krol, księżę

albo pan człowieka waszego mieszczanina ocz
winować przed prawem, ten człowiek ma jim

9 odpowiedzieć a oni mają z niego brać, co jim prawo

skaże podług prawa. A wiedzcie też, iż miłość
może być uczyniona i bez panow, a [k]to jest

12 ⟨z⟩ prawego prawa. **Gdy w mieście wielkierz ustawią.**

Dalej pytaliście nas: Gdy rada z pospolstwem
ustawią wielkierz, to rajce mogą

15 sędzić na swym stolcu podług jich przysięgi

a jnako nic, a to ma każdy mieszczanin jich

18 dzierżeć. A przepadnieli ktory mieski człowiek,

albo pan nic nie mają podług prawa. **O sto grzywien.**

Pytaliście też nas o prawo takimi słowy:

21 Hannusz opawski a Hannusz Sukieński
żałowali na Długiego i na Hannusza Sobiekość,

mieszczany[e] z Opawy i przed sąd pozwali a

24 żałowali na nie, iż jim zapłacili sto grzywien

przed ⟨sędzią⟩ za bielnicę, co jest w Opawie, a za to

27 jim nie dano albo sie jim nie dostało. Na to

są odpowiedzieli Długi i Hannusz Sobiekość

z Opawy, iż jim na każdy rok zapłacono tę

30 dwadzieścia grzywien i doszedł jich ten płat

wszystek, jako są kupili, a tego chcemy dokazać z

33 gajniego sądu z Opawy. To dokazanie jest jim

skazano. Potym przynieśli dokazanie od opawskiego

miasta list z pieczęcią a ten sie tak poczyna.

2: o: uzupełnione wg OrtOssol 27va. — **12:** z: uzupełnione wg stałej formuły.
— **25:** sędzią: uzupełnienie wg OrtOssol 37va.

Wyznawa⟨my⟩.

3 My przysięźnicy i wojt miasta opawskiego
 wyznawamy. Tedy rzekli Jan opawski i Jan Sukieński:
 Gdy sie oni obwiązali świadectwo przynieść
 z gajnego sądu i przynieśli mieską
 6 pieczęć z Opawy, a ta rzecz ⟨ty⟩cze się miasta,
 mogli miasto swoją pieczęcią swą rzecz świadczyć a
 swym świadectwem swej rzeczy zyskać, czyli ⟨co⟩
 9 jest prawo? Naprzeciwno temu rzekli panowie
 opawszczy: Gdyż przysięźnicy z stara dawna nie
 mieli swej pieczęci osobnej ani jej jeszcze
 12 mają a wszystkie rzeczy, cokolwiek sie działy
 przed nimi i jeszcze sie dzieją, będą potwierdzone,
 możemyli my z tym świadectwem zyskać naszą
 15 rzecz, czyli co jest prawo? **Ortel na to.**
 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s M⟨ajdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
 Przysięźnicze świadectwo
 pod mieską pieczęcią o mieską rzecz nie
 18 może zostać ani sie godzi, przeto takim świadectwem
 nie zyskali swej rzeczy opawszczy panowie.
 Dalej, chcieli opawszczy panowie mieską rzecz
 21 zyskać, co sie działa przed gajnym sądem przysiężnym
 świadectwem, tedy przysięźnicy mają swą
 rzecz pod wojtowską pieczęcią albo pod swoją
 24 własną, a to gdy nie stoją sami przed gajnym
 sądem świadczyć oczywiście, a to z prawa. **O jednym
 skazanym ortelu.** Dalej pytaście
 27 nas o ortel, coż wyrzekł wasz przysięźnik,
 a poczyną sie tako: Gdy opawskim panom z prawa
 skazano na pewny na zawity rok przynieść świadectwo
 30 o jich mieską rzecz, o którą są obżałowani,
 i oni przynieśli takie świadectwo, którym
 sie nie ostali, tedy albo ⟨tym⟩ stracili swą rzecz a
 33 nie mogą jinszego dalszego dnia mieć k swemu
 dokazaniu albo świadectwa przyniesieniu
 podług prawa. K temu mienią niektorzy ludzie,

8: *co:* uzupełnienie wg OrtOssol 37vb. — **32:** *tym:* uzupełnienie wg OrtOssol 37rb.

- aby ci z Opawy, gdyż jich dzień dawno przeminął,
jeszcze mogli mieć frysztu ku przyniesieniu jinszego
3 świadectwa. Możeli sie ortel ten, co my
wyrzekli, ostać, czyli nie może podług prawa? **Ortel.**
Na to my p(anowie) s (Majdemborku) m(owiemy) p(rawo):
Ten ortel, coż przysiężnik
6 z jinnyymi przysiężniki wyrzek, jest
mocny a ostoji sie beze wszego odmowienia z
prawa prawego. **Żałowała żona na męża.**
9 Też jedna niewiasta ożałowała swego
męża, iż onę opuściwszy, pojał sobie jinną
w małżeństwo, a ten sie wyznał na miłość
12 przed siedzącą radą i przed wojtem. Ten mąż
dan na rękojemstwo, aby go postawiono na
wyrzeczony dzień, a ci to rękojmie nie postawili
15 go. Co ci rękojmie przepadli są podług
prawa? **Ortel na to.**
Na to m(y) p(anowie) s (Majdemborku) m(owiemy) p(rawo):
Rzeczy, co sie tyczą
18 małżeńskiej kaźni, ty mają dać do duchownego
sądu, bo na to świecki sąd żadnego
prawa nie może mieć. A czyniali rajce który
21 wielkierz o takich rzeczach, a c(i) rękojmie tego
człowieka nie mogą postawić, a[ż] z rajcami sie
o to nie zjedną, tedy przepadli ten wielkierz,
24 co na to uczynili, z prawa prawego. **Kto ma
wybierać przysiężniki z prawa.**
Z starego dawnego obyczaja w naszym
27 mieście rajce wybirali przysiężniki, a
to rocznie, a jakokolwiek prawo nasze
nauczenie jim wzjawiło, iż oni nie mają z prawa
30 przysiężnikow wybierać ani jich zsadzić,
wždyż oni nie przestają swego oby[e]cza[n]ja
przysiężniki rocznie wybierać, a chcą, by u nich
33 przysiężnicy prawa brali a z jich wiedenim
prawa wydawali albo wyrzekali, jako
z stara dawna sie działo i dierzano. Mogali

ci iści przysięznicy, co rocznie od radziec
 wybrani i potwierdzeni, siedzieć na przysięgłej
 3 ławicy na prawie podług prawa albo majali
 przysięzniki wybierać na długie czasy a jako je
 mają wybierać, a kto je ma potwierdzać, a
 6 kto może przyniewolić tego, kto by sie bronił
 przysięstwa, aby jim był. Na to *żądamy*
 waszej nauce, co jest z prawa. **Na to wydał prawo**
cysarz rzymski rzekąc:
 9 *Żądzą* waszemy [rzecz] urozumieli a radzi
 bychmy waszem mieszczanom ku prawu
 posłużyli, co bychmy umieli. A wiadomo bądź wam,
 12 iż obyczaje z stara dawna dzierzane mogą sie
 dobrze ostać podług prawa a mają je wpisać
 podle pospolnego prawa. Dalej wiedzcie, gdy Oto
 15 ten święty cesarz rzymskiego cesarstwa
 dosiǎgł, a gdy myślił (...) ku duchownemu
 krze(ś)cijańskiemu prawu, na to twierdził nasze
 18 miasto i postawił biskupa ku duchownemu prawu,
 a ci mają być wyszy stolec tym ziemiam, co
 jich on na krze(ś)cijańską wiarę nawrocił, a to
 21 on uczynił (... , postawił) rajce rocznie wybierać, ale
 przysięzniki na długi czas, a to my dzierzemy za
 prawo na jego pamięć, jakosmy poczęli rok od
 24 roku. A podług tego naszego obyczaja niektora
 książęta i panowie swa miasta postavili
 i dzierzeli, i też niektora miasta sobie
 27 wyzwolili, aby wszelkim obyczajem takie
 prawo i wielkierz, po polsku uchwałę, mieli, jakie
 my mamy w swoim mieście. A gdyż my
 30 nie wiemy waszego miasta obyczaja i wielkrza
 po[spolnego] (polsku) przyzwolenia, (nie) możem wam na to
 odpisać jinako, niżlismy wam pirzwej pisali.
 33 A gdyby waszy mieszczanie pospolnym
 obyczajem albo przyzwolenim k nam pisali,

16: luka w tekście, zob. OrtOssol 39ra. — **21:** luka w tekście, zob. OrtOssol 39ra. — **31** *nie:* uzupełnienie wg OrtOssol 39rb.

aby wszelkim obyczajem chcieli dzierżeć prawo i wielkierz, jako dzierzemy w naszym mieście, tedy
 3 ocz by nas żądali, chcielibyśmy to jim radzi przyjacielski podług prawa prawego odpisać, jako z prawa prawego.

6 Dalej, przysłali przysiężnicy do M⟨ajdemborku⟩ tymi słowy: Z starego dawnego obyczaja naszymy wojtowie albo sędzie wybierają przysiężniki ku ławicy
 9 na prawie siedzieć z przepuszczeniem naszego pana krola, z wiedzeniem ubogich ⟨i bogatych⟩, iż nikt jinako[go] nie może pamiętać. A gdyż podług waszego
 12 wyznania przysiężnicy mają wybierać jinne przysiężniki, a nie rajce podług prawa, na to prosiemy ⟨...⟩, [niż] w sądzie na ławicy siedzieć, ależ nam ukażecie, co jest z prawa prawego.

15 **Ortel na to.** Na to my p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩: Jakożesmy pirwej wam pisali, iż przysiężnicy
 18 mają jinne przysiężniki wybierać, to jest nam dobrze pamiętno a jest podług m⟨ajdborskiego⟩ prawa. A wždy dobrze stare obyczaje ostawiają
 21 sie podług prawa a czynią prawo z długich czasow. Wybierali⟨li⟩ rajce z stara dawna przysiężniki i z dopuszczeniem oświeconego
 24 naszego pana krola, tedy jesliście wy tako wybrani i postawieni podług waszego starego obyczaja, możecie dobrze w ławicy na sądzie
 27 siedzieć i prawo wyrzec albo wydawać podług prawa. **Gdyby jęt przysiężnik od radziec o rzeczy drugich przysiężników.**
 30 Gdyby rajce jęli przysiężnika, co rzecz mowił jinnych przysiężnikow, a ten przysiężnik wo⟨ła⟩li sie ku prawu uciekać rzekąc:
 33 Mili panowie, prosiemy was, abyście naszego towarzysza i nas ostawili podle prawa, jestli on co mowił naprzeciwko wam albo

10: *i bogatych*: uzupełnienie wg OrtOssol 39va.

przepadł, to chcem wam pokupić i postępić
podle prawa. Oni wždy na to ji osadzili w jęctwo.

3 Majali jini przysięznicy dalej odtychmiast
siedzieć na prawie albo jako sie to ma dokonać
podług prawa? **Ortel na to wydan.**

6 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
Jestli tych przysiężników

trze albo więcej, tedy mogą i mają dobrze
na prawie siedzieć, potrzebujeli o to wojt albo
9 każeli, a nie trzeba jim tego niech[z]ać, przeto
iż towarzysz jich siedzi w jęctwie. Też gdyby
przysiężnik nic jinnego nie przestąpił

12 przeciwko rajcam, jedno to, co mowił waszę
rzecz a wy byście prosili to, iżby was przy
prawie zostawili, tegodla nie mieliby go w

15 jęctwo sadzać podług prawa. **Pytaliście, kto ma
zapowiadać. O zapowiedzi dla dwojakiemu długu.**

Pytaliście nas o prawo takimi słowy: Jeden

18 człowiek rzekł: Zapowiedziałem jeden koń
pospolnym postem i dosiǳłem go prawem, a to
jest świadeczno gajnemu sądowi, a ten człowiek
21 żałuje sie, iż mu wojt tego konia zadzierzał.

K temu rzekł wojt: Tego konia ja pirwej
zapowiedział, niżli on w jednej kopi⟨e⟩, którą mi

24 był winowat ten, u kogo koń był, i tegom się
żałował przed gajnym sądem. Tedy rzekł on

27 człowiek: Jam pirwszy niżli ty, a o to sie puszczam
k temu, u kogo ten koń był i ku mojim księgam.

K temu rzekł on człowiek: Gdyż rzecz jego samego
jest, możeli on sam świaczyć, czyli co jest z

30 prawa? Na to rzekł wojt: Gdyż nikt podług
prawa nie może zapowiadać, jedno wojt albo

jego pospolny poseł, azali moje zapowiadanie
nie ma mieć mocy, czyli co jest z prawa? Tedy

33 pytano tego człowieka, chceli to wojtowi
wierzyć, aby tego konia pirwej zapowiedział,

- niżli on. Tedy rzekł on człowiek: Nie wierzę. Na
to przysiężnicy wyrzekli swój ortel: Gdy ten
3 człowiek tego jego powiedzenia nie chce wierzyć,
a przy tym zapowiedzeniu nie był pospolny poseł,
a też ta rzecz samego się wojta tycze, tedy
6 to zapowiadanie wojtowskie nie ma mocy
a nie może się ostać, a nie może sam swej rzeczy
świadczyć podług prawa. Ten ortel łajał albo
9 strofował wojt a rzekł: Gdyż nikt nie może
zapowiadać, jedno wojt a jego pospolny poseł
z prawa, a jam z prawa ten koń zapowiedział,
12 tedy może dobrze to moje zapowiedzenie ostać
sie i moc mieć. Na to prosiemy waszej nauki,
ktory tu ortel może się ostać podług prawa.
15 **Ortel.** Na to my p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ prawo:
Nie mali wojt
- świadectwa swego zapowiedzenia swego
posła pospolnego, co ku prawu przysięgł,
18 albo tego, u kogo ten koń był, z jednym samsiadem,
ktorzyż mają przysięc, aby wojt
pierwej tego konia zapowiedział
21 świadcząc jemu, tedy ortel przysiężników
jest prawdziwy a ma się ostać, bo wojt
swej rzeczy nie może świadczyć podług prawa.
24 **O przyganieniu rzecznikowym posłowi
pospolnemu pytanie.**
Dalej pytaliście nas o prawo tymi słowy:
27 Jeden rzecznik naszego miasta przyganił
naszemu jednemu pospolnemu posłowi rzekąc:
Nie jesteś tako dobry jako my, bo nam dają
30 boże ciało, a wam nie dają posłom, a też
niczyjej rzeczy przed ziemskim prawem nie
możecie mówić, jako my mowimy. Tego nań
33 pospołu żałują pospolni posłowie i to wyznał
ten rzecznik. Co każdemu posłowi

za to ma pokupić podług prawa? **Ortel.**

Na to my p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩ to.
Który pospolny poseł

- 3 tego rzecznika winuje, iż mu słowa ty
rzekł przyganiając, a wyzna-li sie, tedy ma
jemu pokupić sowitą winę LX szelągów
6 pieniędzy, dlatego iż pospolny poseł jest ku prawu
wybrany a k temu przysiągł podług prawa. **Gdy
sie kto prosto puści na kogo, mali przysiąc.**
9 Pytaliście nas o prawo takimi słowy:
Jan żałował na Mikołaja swego sługę, iż
mu dał swe pieniądze, a on swych niżadnych nie miał,
12 a wždy przyliczył sobie pietnaście grzywien
zysku na swą personę. Na to odpowiedział
Mikołaj a rzekł: Ja znam, żem ja nie miał
15 swych pieniędzy jedno kopeę, a wziąłem w
Fłądzech u Warszowica pieniędzy XXI grzywien,
a od jednego człowieka CCC bielic i sto zajęczych
18 skorek, tym ja przerzeczone piętnaście
grzywien zyskał. Rzek Jan: Śmie⟨sz⟩li sie puścić
na Warsza i drugiego człowieka, u kogo mieni⟨sz⟩, iż
21 wziął skorki przerzeczone? Mikołaj rzekł:
Puszczam sie. A to z obu stron puścili sie na tych
ludzi wyznanie. Tedy wyznał Warsz, iż
24 Mikołaj wziął u mnie jeden raz dwanaście
grzywien i uczynił mi za nie dosyć, a nie
davam mu żadnej winy. Tego Jan Warszowi nie
27 chce wierzyć, aż na to przysiągł. Tedy rzekł
Warsz: Wyście sie na mię obadwa puścili,
a com wiedział, tom prawdziwie wyznał,
30 a nie chcę przysięgać. Tedy rzekł
Mikołaj: Gdyżeswa sie obadwa puściła na
Warszowo wyznanie, a Warsz ⟨wyznał⟩ podług mej rzeczy,
33 mogęli ja już prozen i praw być, czyli co jest
prawo? Przeciw temu rzekł Jan: Gdy Warsz
nie przysiągł, azaż mi już Mikołaj tego

16: łac.: *Flandriae*. — **32:** *wyznał*: uzupełnienie wg OrtOssol 41va.

nie przepadł i stracił naprzeciwno mnie?

Na jich obudwu pytanie przysiężnicy wyrzekli

3 ten ortel: Gdyżeście sie prosto na Warszowo
puścili słowo albo wyznanie, iż *Warsz* nie
przysiągł, to nie szkodzi Mikołajowi w jego rzeczy
6 i prawie. Temu ortelowi łajał albo przyganił
Piotr i przyszedszy na ławicę wyrzek jim
ortel takimi słowy: Gdyżem sie ja puścił na
9 Warszowo wyznanie a wyznał, a przysięc nie
chciał, tedy Mikołaj swa prawa upuścił i stracił
rzecz naprzeciwno mnie. Ktory ortel naprzeciwno
12 tyma dwiema może sie ostać podług
prawa, albo co jest z prawego prawa? **Ortel.**

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
Gdyż Jan i Mikołaj

15 proście sie puścili na Warszowo wyznanie,
tedy ortel, co wyrzekli przysiężnicy, jest
prawy a ma sie ostać podług prawa.

18 **Kto by chciał przed czasem kogo z najemnego
domu wygnać.**

Pytaliście nas tymi słowy o prawo: Żałował
21 sie Piotr na Jędrzeja, iż ji chce
wygnać z domu przed czasem, któryż najął u
opiekadlnikow dziecinnych z przyzwolenim
24 i wiedenim jich matki, któraż ma czwartą
część tego domu a jest Jędrzejowa żona,
a bydlił z nim przez zimę w tymże domu,
27 a przeciw temu dotychmiast mnie nic nie mowił.
Mogęli ja z prawa mieć w tym domu siedz⟨enie⟩
⟨mi⟩eć do tego dnia, jakom ja najął, czyli co
30 jest prawo? **Na to odpowiedzi⟨ał⟩.**

Na to odpowiedział Andrzej: Gdyż moja
żona nie może nic uczynić bez mej wolej,
33 bom ja jest jej prawy opiekadlnik, mali
już ten najem stać, gdy sie stał przez mej
wolej, czyli nie ma? Miedzy jich obudwu rzeczą

przysiężnicy wyrzekli taki ortel. *Pytanie.

- Gdyż Piotr najął ten dom u opiekadlnikow tych
 3 dzieci z przyzwolenim jich matki, Andreowej żony,
 a Jan to cirpiał a k temu milczał, ani przeciwko
 temu mowił, tedy Piotr ma dzierżec swoj
 6 najem, to jest dom, co ji najął, do swego czasu,
 jako ji najął. Przeciw temu ortelowi rzekł
 Andrzej takimi słowy: Gdy ja mam czwartą
 9 część tego domu po swej żenie, a żona moja
 sobie na swoj⟨ę⟩ częś⟨ć⟩ niżadnego opiekadlnika nie
 wybierała ani mogła mimo mię wybrać z prawa
 12 na tej rzeczy, tegodla ja cirpiał gwałt
 na swej czwartej części, iż on przez mej wolej
 wciągnął w ten dom. A[lb] o tych trzech częściach
 15 tako mowie, co mojim pasierbietam służą:
 Jest(li) kto ma lepsze prawo k tym dzieciom, niżli
 moja żona, tych dzieci matka, ⟨...⟩ ma⟨sz⟩ lepsze prawo
 18 ku najmowaniu domu jich trzech części, niżli
 matka dzieci, poko on nie jest ukazan prawy
 opiekadlnik. O to was prosiemy, kto miedzy
 21 tym ortelem może sie ostać podług prawa. **Ortel.**
 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
 p⟨rawo⟩: Przysiężniczy ortel
 jest prawy a ma sie ostać, a Piotr ⟨ma⟩ swoj
 24 najem dzierżec do swego czasu podług prawa.
**Gdy kto będzie obżałowan o głowę albo
 o śmiertne rany.**
 27 Dalej, gdy człowiek obżałowany będzie o
 głowę albo o śmiertne rany, albo o cokolwiek ta⟨kie⟩go,
 a miałby za to przysiąc samosiodm albo samotrzeć
 30 i postawiłby takie świadki, swego ojca
 i jinne swe przyrodzone, i też jinne obce
 ludzi, ktorzy nie byli przy tych rzeczach, gdy sie
 33 działy, może on świadectwo uczynić swem ojcem,
 swymi przyrodzonymi i tymi ludźmi, co
 przy tych rzeczach nie byli, czyli co jest o to
 36 prawo? **Ortel na to wydany.**

1: *Pytanie*: niejasny dod. — 16: *li*: uzupełnione wg OrtOssol 42va. — 17: luka w tekście, zob. OrtOssol 49va. — 23: *ma*: uzupełnienie wg OrtOssol 42va.

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ prawo:

Dobry człowiek może

swego nieoddzielnego syna tako obżałownego

3 przysięgą wyjąć, ale jestli ten syn przedtym
obżałowan o takie rzeczy wielkie, co o nie
też z ludźmi przysięgł, takiemu nie może pomagać

6 przysięc ociec ani przyrodzony przyjaciel,

ani jego chlebojedźca, ale gdy kto miał
ukazać swój rod albo małżeńskie stadło, temu

9 może jego każdy przyrodzony przyjaciel i jinni
obcy ludzie pomoc przysięgać, jako jest prawo.

**Która rzecz ma być gorąca, a jako tę mają
12 poznać.**

Pytaliście nas o prawo t⟨ymi⟩ s⟨łowy⟩: Która rzecz
ma być gorąca wezwana a jako ją mają

15 poznać ⟨w⟩ szwelkiej rzeczy, co [sie] ⟨jest⟩ o wielkich rzeczach
albo winach, która jest gorąca rzecz? **Ortel.**

Gorąca rzecz jest, gdy kogo uchwacą, a on

18 kogo bije albo dobiwa, albo ji uchwacą

w uciekaniu za ⟨ś⟩wieża, albo gdy najdą kradzież

albo rozboj w jego domu, albo w zamku, [albo] ⟨coż⟩ sam

21 k niemu klucz nosi, niżliby takie małe rzeczy

albo drobne były, iż je można oknem wrzucić,

za ⟨to⟩ może na krzyżu praw być, jako jest prawo

24 podług prawa. **Kto przeciw raćcam mowił**

albo mieskiej uchwale.

Przestąpili kto przeciw *raćcam* albo przeciw

27 mieskiej uchwale, o to z niego rajce

mogą wziąć winę podług miłości i uchwały

mieskiej, a to jest z prawa. A przestąpili kto

30 naprzeciwno rajcam albo miastu, mogą rajce

z niego wziąć podług miłości mieskiej wie⟨l⟩krza,

to jest uchwały, a nie trzeba jim o to ni-z-kim

33 czynić. **Kto przestąpi mieski wielkierz.**

Dalej, przestąpili kto mieski wielkierz

płacić na ten dzień, jako ślubiono, to rajce

36 na nim mogą wziąć nie patrząc jinnego prawa.

22: *to:* uzupełnienie wg OrtOssol 43ra.

Mogąli mieszczanina wybrać raćcą, co siedzi w ławicy a chleb przedawa.

- 3 Dalej, mieszczanin, co siedzi w ławicy a przedawa
chleb albo cokolwiek jinnego, tego dobrze ⟨mogą⟩
wybrać rajcą w radę ku jich przysiędze, acz chcą, a
6 on musi o swym rzemieśle dzierżeć wielkierz
rowny[m] wam albo jinnym waszym mieszczanom, jako
jest prawo. **Majali radźce nowi przed starymi przysięgać.**
9 Też gdy starzy rajce nowe wybierają, tedy
mają przysięc nowi przed starymi, tedy
starzy mają posadzić nowe na swym mieścu,
12 podług prawa. **Kiedy kogo wyświecą z miasta.**
Dalej, wyświecili kogo z miasta z sześcią
pienędzy albo czymkolwiek, to jest w⟨yżonałi⟩ *ji*
15 sromotnie z miasta [wyświecą], chcąli
ji rajce przyjąc w miasto mieszczaninem,
wziąwszy z niego polepszenie, to jest jaką winę, to
18 jest w jich woli, jako jest prawo. **Kto przyjmie
świadectwo od siedzące rady.**
Takież gdy sie kto weźmie na świadectwo
21 siedzącej rady, co oni wyznają, to sie ma
ostać za prawdę podług prawa. **Mali raćca
przysięc ku wyznaniu.** Też gdy rajce co wyznawają,
24 nie trzeba jim k temu przysięgać, bo oni pirweji
ku miastu przysięgali *i* w tym dosyć podług
prawa. **Mogali kogo rajcą wybrać, co jimienia nie ma.**
27 *Mieskiego* mieszczanina, co *u* was siedzi w
mieskim prawie, chocia domu swego
albo jinnego jimienia *u* was nie ma, chcecieli
30 a jestli wam k temu potrzebien i użyteczzen, może
być wybran w radę i przyjęt k wam, *siedzącą
*radę, a to jest z prawa. **Młodsza siostra żałowała
33 na starszą ojczyzny.**
Pytaliście nas o prawo takimi słowy: Dwie
rodzone siostrze jednego ojca i jednej
36 macierze przyszły przed nas, a młodsza sie prawowała

4: *mogą*: uzupełnienie wg OrtOssol 43va. — 32 – 33: *siedzącą radę*: niejasny ac. sg.

na starszą ojczyzny i macierzyzny rzekąc a żałując,
 iżem niedzielna siostra od jednego ojca
 3 i od jednej macierze z tą Barbarą moją siostrą
 anim sie odrzekła, anim wzdała, ani wypuściła
 swej części przed niżadnym człowiekiem,
 6 ani nigdz(ie), by to moc miało albo mogło mieć,
 jakoż to jest wi(a)d(o)mo starym cnym bydłącym,
 jako wiele [a] (jich) mnie trzeba albo potrzebizna ku
 9 prawu, a ona moję część u siebie ma i to u (n)iej
 prawię podług prawa. **Na to opiekadnik
 odpowiedział starszej siostry rzekąc.**
 12 Na to odpowiedział Barbary, starszej siostry
 mąż rzekąc: Dom i jimienie stojące od ojca
 i macierze przyumarło żenie mojej a jest
 15 mnie z nią dano, o drugie musilem fołdrować,
 a tom ja dzierzał z swą żoną a miał spokojnie
 więcej niżli rok i dzień. A będąc ona z nami
 18 w jednym mieście, ku jednej cyrekwi chodząc
 o to milczała ani sie o to upomionała tu, gdzie by
 to moc miało. Pytam na prawie, azali my
 21 nie mamy podobniej tego jimienia dzierżeć i
 osiągnąć swemi bliznymi z naszym prawem,
 niżli mogł nam odwieść starymi tu bydłącymi
 24 świadectwem, czyli co jest prawo? Tedy
 rzekła młodsza siostra: Gdysmy obiedwie
 rownie rodzone u jednej macierze i od jednego
 27 ojca a miedzy siostrami nie dawności
 roku i dnia o ojczyznę ani o macierzyznę,
 azali mnie niepodobniej stare tu siedzące wieść,
 30 co mają świaczyć i toż jim(i) dokonać podług
 prawa, iżem nie oddzielona, niżliby kto mogł
 mnie moję ojczyznę odwieść którą przysięgą,
 33 czyli co jest prawo? **Ortel na to.**
 Na to m(y) p(anowie) s (Majdemborku) m(owiemy) prawo:
 Jestli jimienie
 starszej siostrze i jej mężowi dano

8: *jich*: uzupełnienie wg OrtOssol 44rb.

albo wzdano przed gajnym sądem, *osądzili je
 nadto rok i dzień bez nagabania i upominania, tedy
 3 to takie danie ma moc mieć, a młodsza siostra
 k temu jimieniu nie może przyć ani go mieć,
 ale nie jestli starszej siostrze dano albo wzdano
 6 z jej mężem przed gajnym sądem, tedy przydzie
 młodsza siostra równie w *dział* jimienia ojczyzny
 i macierzyzny, acz to starsza siostra z mężem
 9 osiągnęła albo odzierzała w mieskiem prawie to
 jimienie rok i dzień, acz młod[cz]sza siostra milczała
 albo sie nie upominała, to jej nie może zawadzić
 12 ku jej prawu podług prawa. **Możeli kto za swego
 żywota nać opiekadlnika?**
 Może też człowiek za swego żywota swem dzieciom
 15 wybrać albo postawić opiekadlnika, a
 ten opiekadlnik może[li] sie opiekac do lat tych
 to dzieci podług prawa. **Możeli dziecię dać
 18 jimienie komu, gdy lata ma?**
 Też przymrzeli dziecięciu jimienie od swego
 ojca a przyszłoli to dziecię ku swem latom,
 21 to jest dalej dwanaście lat, tedy to dziecię
 może dobrze dać swe jimienie swej macce
 albo jinnemu swemu przyrodzonemu, kiedy
 24 ono chce z przyzwolenim matki swej z prawa prawego.
Możeli żona mężowi dać swą ojczyznę?
 Mali niewiasta ktora ojczyznę albo
 27 macierzyznę, a ta niewiasta nie ma dzieci, ta
 niewiasta nie może dać swego jimienia, co
 jest od jej ojczyzny albo macierzyzny, swemu
 30 mężowi przez przyzwolenia swych przyrodzonych
 podług prawa. **Mogali dzieci [dzieci]
 dać swe jimienie procz przyzwolenia
 33 swych bliznych?** Majali dzieci jinne
 dzieci, to mogą dobrze swoją ojczyznę dać albo

1: *osądzili*: bł. kopisty, OrtOssol 44vb: *odzierzeli*.

- oddać z przyzwoleniem swoich dzieci, ale dzieci,
 co nie mają jinnych dzieci, ty nie mogą oddać
 3 swej ojczyzny bez przyzwolenia swych
 przyrodzonych podług prawa. **Mali mąż z żoną
 małżeńską i dziewczkę z niq.**
- 6 Mali mąż żonę małżeńską i dziewczkę z niq,
 umrzeli mu żona a dzieci zostaną u ojca, a on
 pojmie jinną żonę i umrze potym [potym],
 9 jestli pirwej żony rzeczy chował osobnie i odłożył
 dzieciom ⟨...⟩, co jest je miał z pierwszą żoną,
 ale jestli je wmieszał w obeście i
 12 nakładał albo targował, to jest iż sie jimi
 obchodził, tedy po jego śmierci mają
 zostać wszystkie niewieście rzeczy, co jim
 15 po niemiecku dzieją gerade, posledníj żenie,
 co po niem została żywa, podług prawa. **Dzieci,
 co są od ⟨jednego⟩ ojca i od jednej macierze.**
- 18 Dalej, dzieci, co są od jednego ojca i od jednej
 macierze, umrzeli który z nich, drudzy, co po
 nim zostaną, wezmą jego część, a dzieci, co nie
 21 są jednego ojca albo jednej macierze, jego
 części nie wezmą działu z onymi dziećmi,
 co są z nimi od jednego ojca i od jednej macierze,
 24 a to jest z prawa. **Gdyby kto dzieci wyposażył,
 a da-li drugim co?**
- Dalej, gdyby człowiek dzieci jedny wyposażył
 27 albo wydał, a da-li *ten* drugim co,
 umrze⟨li⟩, tedy mają pirwej to wziąć, co
 jim dał, a co wyszej tego zostanie, tym się
 30 wszyscy równo mają dzielić, a to jest z prawa.
**Majali kogo wyszej zaręczyć, niżli [co]
 zacz stoi, podług jego zapłaty?**
- 33 Też nie mają nikogo wyszej zaręczyć,

10: luka w rkpsie, zob. OrtOssol 45rb. — 17: *jednego*: uzupełnienie wg w. 18.

niżli zacz stoi, to jest podług jego zapłaty,
 wyjąwszy gdyby ji zaręczono w pieniężnem
 3 dłudze, tedy ji może zaręczyć podług pieniędzy,
 co je winował, podług prawego prawa.
 Dalej, gorąca rzecz, co słusza w (g)rodzkie prawo,
 6 to ma bez odwołki sędzić grodzki sędzia, ale
 będzieli kto zaręczon ku burgrabiemu sądu, ten
 ma tamo k niemu przyć i stać, a nigdziej jindzie
 9 podług prawa. **Będzieli kto wybran przysiężnikiem.**
 Kto będzie wybran przysiężnikiem, ten przy
 tem zostanie, poko żyw, niżli gdyby je przewinił,
 12 podług prawa. **Kto miał dom albo rolę
 czynszową, albo komorę kramną gdzie.**
 Dalej, kto kramną komorę albo dom, albo rolę
 15 czynszową ma, temu się jej nie trzeba odrzekać bez
 jego wolej, ależby jemu zapłacona, a też pańskie
 czynsze, co je zasiedział, mogą jić w zapłatę
 18 za tę rolę. A gdy sie stanie zapłata z tymi
 pańskimi czynszmi, podług tego, jako zacz
 stoi i będzie prawu oświaczono, tedy może
 21 z nią pan uczynić i niechać, co chce, podług prawego
 prawa. **Kto ma komorę kupną kramną.**
 Dalej, kto ma komorę kupną, co ją kupił albo
 24 co mu dana i płaci z niej pański czynsz, co
 by jej polepszył nad ten płat, to może sprzedać
 albo dać, komu chce, podług prawa. **Mali
 27 wziąć żona wiano procz działu dzieci.**
 Gdy będzie niewiasta darowana albo w mieskim
 prawie od swego męża, ⟨...⟩ to nie ma być liczono
 30 w dział ani za niewiesckie rzeczy, słowie
 gerade. Co jej przydzie, ⟨cokolwiek⟩ k temu słusza, nie
 ma tego daru dla jej od[b]yć podług prawa.
 33 **Kto by zastał swe rzeczy u Żyda kradzione,
 jako jich ma dobyć.** Zastanieli ktory

29: luka w tekście, zob. OrtOssol 46rb. — **31:** *cokolwiek*: uzupełnienie wg OrtOssol 46rb.

człowiek swe rzeczy u ktorego Żyda, co mu są ukradziony
 albo rozbite, ten Żyd nie może prawem
 3 odbronić, ale krześcijanin może je odzierżyć, przysiǳszy
 na krzyżu jako jest prawo. **Kto drożej**
przeda picie. Kto drożej sprzeda picie albo
 6 jedzenie, niżli jest ustawiono, to mają
 sędzić i kaźnić rajce podług postawienia na to
 winy, a to jest z prawa. **Kiedy komu co zastawią**
 9 **przed gajnym sądem.** Kto-ma-kolwiek
 którą rzecz albo jimienie, co mu zastawiono
 w gajnym sądzie tako długo, aż mu będzie prawem
 12 ortelem przysądżono, ten może z tem jimieniem
 uczynić i niechać, co chce, podług prawa.
Może człowiek zastawić jimienie.
 15 Też człowiek może swe rzeczy albo jimienie
 zastawić w (d)łudze, co będzie nań żalowano,
 a to ma uczynić przed tem sędzią albo prawem,
 18 gdzie słusza ku prawu podług prawa. **Możeli**
człowiek opuścić żalobę przed sądem gajnym,
ktora się tam poczęła.
 21 Każdy człowiek może w gajnym sądzie swą
 żalobę opuścić, co sie w nim poczęła, chocia ta
 żaloba przekonana. Ale mali ktory człowiek którą
 24 rzecz na się przed siedzącą radą, co by chcieli nań
 dzierżyć, to mogą oni dobrze uczynić podług prawa.
Kto będzie obżałowan o pożogę, o rozboj za gorąca.
 27 Kiedy będzie ktory człowiek obżałowan
 o rozboj albo o pożogę blisko albo
 daleko, tego mogą żalować ku prawu tamo jście
 30 przed prawem, gdzie jest obżałowan za gorąca,
 albo w jinnem sądzie, a nie trz(e)ba go szukać jindzie
 albo pozwać podług prawa. **Możeli wojt**
 33 **diedziczny winę wziąć przez gajnego sądu.**
 Wojt dziedzic(cz)ny niżadnej winy zyskać albo
 wziąć nie może krom gajnego sądu, ale poddali

sie o co kto a wyzna sie, ten ma to dzierżeć, pełnić i jiścić podług prawa. **Kiedy komu dadzą**

3 **winę przed gajnym sądem o cokolwiek.**

Będzieli komu wina dana ⟨ku⟩ jawnemu sądu, oczkolwiek on tamo wyzna, to nie może pojąć zasię
6 wspanak, ale zaprzyli sie czego, tego może być
praw na krzyżu, jako jest prawo.

A *książęcy ludzie, co nie słuszają k naszemu sądu
9 albo prawu, ci mają wojtowi zaręczyć, aby

prawu stali przed swem sędzią albo prawem. Ale

12 będzieli ktory cudz człowiek uchwacon w gorącej
rzeczy w ktorem złym uczynku, ten musi u nas przed

naszem sędzią i przed prawem być praw, a to jest
podług prawa. **Możeli wojt upewnić kogo**

15 **czyjim jimieniem, albo nie.**

Wojt nie może upewnić nikogo, kto żałuje na
kogo, jimieniem, co nie leży pod jego ręką albo

18 posłuszeństwem, niżliby ten, co sie żałuje, k temu
przyzwolił podług prawa. **Jako ma**

być uznana chromota? Co może być wezwano

21 chromota albo ciężkie ranienie? Na to

mowiemy prawo: Wybijali komu ząb albo utnęli
mu kawalec palca, co nie jest cały członek,

24 albo kawalec ucha, to nie jest ochromienie ani

może tym świadczyć niżadnej rany ciężkiej.

Ale gdyby komu ucięto cały członek z palca

27 albo ucho, albo nos, usta, nogę, oko albo mądzie,
to zowiemy chromotą podług prawa. **Mali**

wojt o gorące rzeczy natychmiast gościowi

30 **prawa pomoc?** Żałujeli gość na gościa

z cudzej ziemie przed prawem, gdzie sie
rzecz ta stała za gorąca, ma napirwej w tem

33 jistym prawie sie żałować. Nie możeli sie

temu, co żałuje, prawo stać tamo iste, albo

nie może tamo prawa patrzeć przed gorącą

4: *ku*: uzupełnienie wg OrtOssol 46vb. — 8: *książęcy*: niejasne, OrtOssol 47ra: *sąsiedzkie*.

potrzebiznością, albo k temu przyć, gdziekolwiek
 ten isty powod przydzie a żaluje na
 3 swego winowajcę, ma jemu sędzia sędzić
 a prawa pomoc, poko sie mu nie stało podług prawa.
 Mali[ej] u was książę albo pan na waszego
 6 mieszczanina żalobę, co słusza ku waszemu
 prawu niemieckiemu, to ma żalować w sądzie
 przed waszym dziedzicznym wojtem tamo
 9 iste na dziedzinie w jego wojtowstwie.
 Ale chciałiby wasz pan kogo obżałować o jinną
 rzecz, jakokolwiek o ziemskie jimienie albo
 12 o jinszą rzecz, temu ma dać dzień przed się
 tako, co by ⟨nie⟩ słuszała ⟨...⟩ osadzić swych ziemian
 ziemskie prawo podług prawa. **Kto da boży**
 15 **pieniądz na kupią.** Kto da na którąkolwiek
 kupią boży pieniędz, słowie zadatek,
 albo wieźmie, kto sie tego wyzna, ten
 18 targ ma stać. Ale kto sie zaprzy, tego
 mają puścić ku przysiędze, bo w *majdborskim*
 prawie nie może nikogo przeświadczyć
 21 podług prawa w takich rzeczach. **Kiedy dłużnik**
wynidzie z miasta prze[d] długi.
 Jestli człowiek dłużen a zbieży z miasta
 24 na ziemię, słowie iż sie wiaruje
 tego prawa, w którym siedzi, by go doma nie
 zastano w jego prawie, tedy może jego jimienie
 27 albo rzeczy osiągnąć powod, co sie nań żaluje
 i osieść za swój dług i to prawem utwierdzić
 podług prawa. **Na to my p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩**
m⟨owiemy⟩ prawo:
 30 Gdy człowiek zbieży z miasta,
 którykolwiek pirwej żalobą i zapowiedzeniem
 podług prawa jimienie zastanie,
 33 ten pirwej weźmie za swój dług, a potym
 drugi zastanieli co, a potym trzeci, a tako
 każdy podług rzędu zapowiedzenia z prawa,

13: luka w tekście, zob. OrtOssol 47va.

poko jimienia stawa podług prawa. **Możeli
kto czyje jimienie wziąć w długie, gdy dziedzie**

3 **zajedzie.** Jedzieli kto na kupią w cudze
ziemie a zostawi po sobie jimienie,

poko on nie jest doma, nikt nie może jego jimienia
6 zabrać. Żałujeli kto nań, mogą jego

bliszy to odmówić tako długo, aż on zasię

do domu przyjedzie, a to jest z prawa. **Mali**

9 **moc świadectwo przez gajnego sądu
i przez przysięgi wojta.**

Pytaliście nas o prawo: Gdy wojt albo przysięznicy

12 siedzą ku prawu a sądu *nie* gają ani

żadny sąd z stara dawnego obyczaja gajali,

ale tako przez gajnego sądu przed nimi sie

15 prawowano, a oni tako sądzili i świadczyli, a

wojt ten ku prawu nie przysięgał, a takiego

sądu (...) miedzy dwiema mieszczaninoma o jimienie,

18 a oni nie są podroźni, możeli świadectwo

⟨tak⟩iego sądu sie ostać tako, jako świadectwo

z gajnego sądu a gdyby wojt ku prawu przysięgał,

21 czyli co jest prawo? **Ortel na to.**

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩

p⟨rawo⟩: Jakokolwiek stary

obyczaj dawnego prawa będzie odmienion

24 w lepszy obyczaj, tako wždy musi ostać, co sądzono

starym obyczajem, aczkolwiek wojt ten

isty obyczajem ku prawu nie przysięgał, a tako

27 wojt albo sędzia rzeczy może dobrze wyznanej

praw być i w zapowiadane[j] czasy ⟨z⟩ prawa

prawego. **Darowasta sie dwa towarzysza**

30 **umarł z nich.** Pytaliście nas o

prawo tymi słowy: Dwa towarzysza albo

33 żaki *uczona przy dworze, darował jeden drugiego

z dobrej wolej i z ⟨u⟩mysła [zawiązał sie] i zawiązali

sie tako, który miedzy jimi pirwej

36 umrze, tego rzeczy i jimienie ma ostać

17: luka w tekście, zob. OrtOssol 48rb. — **28:** z: uzupełnienie wg stałej formuły. — **33:** *uczona*: niejasne, OrtOssol 48va: *stuzżyły*.

temu, co zostanie żyw między jemi przeze
wszego prawa i otmowy jego bliznych, i potwierdzili
3 to zawiązanie i darowanie między sobą jawniem
pisarzem i jego jawnym pismem, i świadki
podług duchownego prawa obyczaja. A to tako
6 stało między jimi twardo i ustawicznie wiele
lat. Potym jeden z nich pojął w Krakowie żonę,
a drugiemu sie niemoc przydała. Tedy ten zdrowy
9 towarzysz wziął z sobą radźce i jine dobre
ludzi, ktorych był prosił k temu, aby z nim poszli
ku łożu tego towarzysza jego niemocnego i
12 opytał jego przed tymi to ludźmi, zna-li sie jeszcze
tego darowania i zawiązania, jako sobie
zapisali tym przerwczonym jawnym pismem. Tedy
15 rzekł ten niemocny człowiek: Znam mego daru
zawiązanie z tobą, jako stoi pisano w tym
to jawnym pisaniu. Tedy ⟨na to⟩ wyzna[li]⟨nie⟩ opięć
18 wziął[y] jawne pismo i świadki, co przy tym
byli. Tako ten niemocny umarł. Tedy jego
przyjaciele rzekli: ⟨...⟩ To darowanie i zawiązanie
21 nie stało sie przed gajnem sądem, jako jest
prawo albo by miało być. Tedy rzekł ten żywy
towarzysz: Jam sie z nim zawiązał, zapisał
24 i darował tako, jako między nami zapisano
jawnym pismem, przeto nasze darowanie i zawiązanie ma
stać [być], bo sie stało między
27 nami z dobrej wolej i z umysłu, i z potwierdzeniem
prawa, ⟨n⟩igdy przeciw temu nic nie rzeczono
a⟨ni⟩ zjinaczono do jego śmierci. Który między
30 tymi odzieraćzć sprawnie ma tego umarłego
rzeczy albo jimienie? **Ortel na to.**
Na to my przysiężnicy s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ prawo:
33 Cokolwiek ten umarły swych rzeczy albo
stojącego jimienia dał swemu towarzyszowi
za żywota w jego ręce i miał to w dzierzeniu,
36 to jemu ma sie ostać. Ale zostawilli

17: *na to:* uzupełnienie wg OrtOssol 48vb. — **20:** luka w tekście, zob. kom. do OrtOssol 48vb w. 27. — **28:** *izby:* tak w rkpsie.

ten umarły po sobie ktore stojące jimienie
 albo niestojące, co miał w s(w)ym dzierzeniu aż do
 3 swej śmierci, a nie oddali jego komu przed
 gajnem sądem, to mają wziąć i mieć jego blizy
 przyrodzeni podług prawa. Dalej pytaliście
 6 nas o jeden ortel, co ji wyrzekł jeden
 [sz] wasz przysiężnik tymi słowy: Gdyż opawskiem[u]
 z prawa dano na dłuższy i pewny dzień
 9 przynieść ukazanie ⟨...⟩ takie, ktorem sie nie mogą
 ostać, przeto oni swą rzecz stracili i ni mogą
 dalszego dnia mieć albo drugiego ukazania przynieść
 12 podług prawa. Przeciw temu widzi sie niektórym
 ludziom: jako*li* przyszedł albo minął dłuższy
 dzień ukazania opawskiego, oni mogą mieć
 15 jeszcze z prawa drugi dzień jinne ukazanie
 przynieść o swą rzecz. Musili sie już ostać ten
 ortel, cosmy wyrzekli, czyli co jest prawo?
 18 **Ortel.** Na to m(y) p(anowie) s (Majdemborku) m(owiemy)
 prawo; Ten ortel, co
 ji wyrzekli waszy przysiężnicy z drugimi
 przysiężniki, ten dobrze wyrzeczon a ma sie ostać
 21 przeze wszej sprawiedliwej odmowy podług prawa.
**Gdyby kto kogo zabił albo komu gwałt
 uczynił.** Pytaliście nas o prawo takimi słowy:
 24 Gdyby kogo kto zabił w mieskim prawie albo
 niesprawnie co jinnego uczynił, a tego
 zabit(eg)o człowieka, albo tego, komu sie stało
 27 niesprawnie co złego, przyjaciel niechał[y] tego fordrować,
 musi on to jemu odpuścić, a nie żałować? Mali
 to prawo cierpieć miasto, a mali ten morderz,
 30 albo ten, co niesprawnie co złego uczynił, zostać
 w mieście, czyli co jest prawo? **Ortel na to.**
 Na to m(y) p(anowie) s (Majdemborku) m(owiemy) prawo:
 Będzieli kto zabit
 33 a jego blizy tego nie chce żałować, tedy
 to może sędzia albo wojt żałować przeto,
 aby ta głowa tako przez prawa ni przeszła, ale

9: luka w tekście, zob. OrtOssol 49rb.

stanieli sie komu co złego niesprawnie, jakoby
 rozboj albo ciężkie uranienie, albo cokolwiek
 3 takiego, wołali ten tedy na gwałt, słowie
 niestocie, jakoby miasto żałoby, więc tedy (...)
 ten ma dokonać swą żałobę, a nie może jej
 6 zamilczeć bez sędziwego wolej, ale nie woła-
 on na gwałt, słowie niestocie, tedy może on
 swej szkody zamilczeć a sędzia nie może go przyniewolić,
 9 aby żałował swe szkody, a też miasto takim
 rzeczam nic nie ma, niżliby to osobnie uchwalono
 i powiniono, i żałowano od miasta podług
 12 prawa, jako jest prawo. **Majali mieszczenie
 gościowi prawi być w s(w)em prawie?**
 Majali goście albo okoliczni są(sia)dow[n]ie, pod
 15 kimkolwiek oni siedzą, bądź pod duchownym,
 bądź pod świeckim sędzią albo pod biskupem,
 albo Żydzi, (ktorzy) u nas prawa żądają, majali
 18 też oni naszym mieszczanom albo gościom jinnym
 natychmiast odpowiadać, albo praw(i) być bądź
 o dług albo ocz złego niesprawnego, albo oczkolwiek
 21 bądź, będąli oni też zasię obżałowani u nas,
 czyli co jest z prawa?
 Na to m(y) p(anowie) s (Majdemborku) m(owiemy) prawo:
 24 Goście albo okoliczni ludzie, bądź świeckich, albo
 duchownych, albo Żydzi, co u was prawa żądają albo
 fódrują, mają tam iste odpowiadać, będąli
 27 to prawym ortylem podług prawa naleziono.
**Ortel też jeden o przysiężniki, kto je ma
 wybrać z prawa.** (...) Na to m(y) p(anowie) s (Majdemborku)
 m(owiemy) p(rawo): Ktory
 30 przysiężnik umrze, tedy mają jinni
 przysiężnicy, co przedtym wybrani ku
 przysiężnej ławicy i ku prawu i utwierdzeni, a
 33 k temu przysięgali, ci mają jinne przysiężniki
 wybrać k sobie, a nie rajce, a też (rajce) ani
 żaden człowiek ma zsadzić przysiężnika prze
 36 jiny urząd przez jego winy. Dalej też,

4: luka w tekście, zob. OrtOssol 49vb. — 17: *ktorzy*: uzupełnienie wg OrtOssol 50ra. — 34: *rajce*: uzupełnienie wg OrtOssol 50rb.

- będzieli który przysiężnik wzięt w jinny rząd
o⟨d⟩ radziec, mogą k temu przyzwolić jinni
3 przysiężnicy, a to rozumiej, gdy nie jest przec⟨i⟩w jich
przysiędze, a miastu ku użytku ⟨i⟩ czei podług prawa.
Możeli kto opiekadnikiem będąc przedać
6 **czyje jimienie?** Możeli opiekadnik przedać
albo oddać, poko stoi jego opiekadlnictwo,
stojące jimienie tych dzieci, co sie jimi
9 opieka, beze wszej odmowy, poko dzieci lat nie
mają, czyli to kto może zawadzić albo odmówić,
a kto albo jako ma odmówić podług prawa? **Ortel.**
12 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
Kto jest prawy opiekadlnik,
słowie przyrodzony, ten może przyumarłe
dziecinne jimienie przedać i wzdać
15 bez wszelkiej odmowy, ale byłiby ten opiekadlnik
nieprzyrodzony k temu opiekadlnictwu, ten
nie może dziecinne jimienia przedać przez
18 przyzwolenia przyrodzonych tych to dzieci, którymi
sie opieka, a to jest z prawa. **Powinienli**
przysiężnik przyć ku gajnemu sądowi?
21 Jestli powinien przysiężnik, co ku prawu
przysięgał, przyć ku sądu na położony dzień
albo ku jinnemu gorącemu sądowi, gdy mu
24 przykażą, albo majali mu to przykazać a jako?
Gdy on po tym przykazaniu nie przydzie ani by
chciał przyć, mali on za to pokupić co, czyli
27 co o to jest prawo? Przysiężnik ma
przyć ku gajnemu sądu bez przykazania, a
przykazeli mu wojt sam albo przez swego posła
30 pospolnego, nie przyjdzieli, a to czyni z swej wolej,
jakoby z pychy, tedy może wojt na nim zyskać swą
winę, która czyni ośm szelągów pieniędzy.
33 A nie chceli on też przyć komu na szkodę, ten
może tego przysiężnika o to obżałować. Poznali
sie, iż on chcąc jemu na szkodę k temu gajnemu
36 sądowi nie przyszedł, tedy ten uczynił

4: *i*: uzupełnione wg OrtOssol 50va.

naprzeciw swej przysiędze, którą krolowi i
 ku prawu [a] przysiągł, a jest został bez prawa,
 3 a nie może być więcej przysiężnikiem i ma onemu
 szkodę zapłacić. Ale rzekłliby, iż go która rzecz
 pilna zaszła albo mu zawadziła, ukażeli to, jako
 6 jest prawo, tedy ten przysiężnik zbył tego
 bez szkody podług prawa. **Mogali procz sądu
 proste rzeczy sędzić?** Mogali o proste rzeczy
 9 przed wojtem bez gajnego sądu
 na każdy dzień sędzić albo żałować i odpowiadać,
 i przysięgać podług prawa, czyli nie *może?
 12 **Ortel.** Proste rzeczy, jako gdy żałują
 o dług bez świadkow, o to mogą dobrze
 na każdy dzień bez gajnego sądu przysięgać
 15 przed wojtem podług prawa. **Możeli wojt wziąć
 winę przez skazania?** Możeli wojt brać
 swe winy o takie albo o jinne rzeczy
 18 bez skazania, gdy jemu od przysiężników
 nie będą dokazany, albo co o to jest prawo?
 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
 Przepadnieli kto
 21 winę bez gajnego sądu wojtowi, tę
 winę może on wziąć, chceli mu ją kto dać,
 a nie chceli mu jej dać, tedy go może wojt
 24 pozwać przed gajny sąd a tamo w gajnym
 sądzie ortelem ma pytać po swej winie.
 Zaprzyli sie on, na kogo pyta winy, tej rzeczy,
 27 o którą by miał winę pokupić, tedy może
 praw być sam swą ręką na krzyżu, jako jest
 prawo. **Kiedy wojt weźmie winę niesprawnie.**
 30 Weźmieli wojt na kim winę niesprawnie,
 albo uczynili komu krzywdę, tedy
 mają za tegoż żałować nań przed sędzią, co
 33 jest wyszy nad nim, *ten* to ma sędzić, jako
 jest prawo. **Możeli wojt przez przysiężników
 sędzić?** Cso wojt ma albo może a jako sędzić

11: *może: tak w rkpsie.

bez przysiężników o pieniądze albo o inne proste rzeczy i proste żaloby podług prawa? **Ortel na <to>**.

3 Wojt może na każdy dzień sędzić o pieniądzu albo o inne proste rzeczy przez przysiężników podług prawa. **Jako mają przysiężnicy**
6 **ku prawu przysiąc?** Jedy przysiężnicy bywają wybrani, jako oni mają przysięgać ku prawu a jako jich przysięga ma być od słowa
9 do słowa podług prawa? **Tako mają przysięgać przysiężnicy ku prawu, ku ktoremu oni są wybrani, tymi słowy:**

12 Iż my wojtowi mieskiemu i ludziom prawe ortele nać chcemy i dzierżeć przysiężny stolec podług majdborskiego prawa, jako my
15 prawo wiemy tako daleko, jako k temu mamy wolność, tego nie chcemy niżadnej rzeczy dla, darow, rodu, przyjaźni opuścić. Tako nam Bog
18 pomoż i wszyscy święci. **Ktorzy ludzie mają zwani być naroztropniejszy?**

Mistrowie, ktorzy wiedzą prawo i pożywiają
21 cności, jako oni najlepiej umieją albo mogą Bogu ku ści i sami sobie, wszystkim też ludziom na użytek na wszystek świat podług tego, jako
24 Bog przykazał, tacy ludzie mogą zwani być, i[ż] są roztropniejszy podług prawa. **Kto ma rozkazać ortel pisać, gdy mu przygania?**

Pytaliście nas o p(rawo) t(ymi) s(łowy): Gdyby przyganiono
30 ortelowi a gdyby miano żalobę i odpowiedź pisać, tedy <rzekł> Jan rzecznik: Żalobę mają pisać z moich ust. Tedy rzekli przysiężnicy,
33 iż mają pisać z naszych ust, jakosmy usłyszeli. Tedy rzekł Jan rzecznik: Jest majdborskie prawo, iż ja mam powiadać a z mych ust mają
36 to pisać. A tedy powiedział swą żalobę, a w czym on grzeszył, w tym go przysiężnicy karali,

2: to: uzupełnienie wg sensu. — **31:** rzekł: uzupełnienie wg OrtOssol 53ra.

tako iż to przyjął, co pisano w jego żalobie,
a tedy kazali też saperszowi powiadać
3 odpowiedzenie, aby też pisano podług żaloby. Na
to rzekł ten sampierz ku przysiężnikom: Wyście
dobrze słyszeli moję odpowiedź, ja wam
6 nie mogę wtore odpowiadać, jakom pirwej
powiadał, ale wyście przysięgali ku prawu, ja
to daję w waszę przysięgę, coście słyszeli,
9 abyście to tak popisać dali. Tego ja wam
dobrze dowierzam, iż wy nie uczynicie jinaczej,
niżli jako jest prawo. Tedy przysiężnicy
12 to dali popisać, jako żaloba i odpowiedź
obudwu była popisana. Tedy to dali przysiężnicy
czyść przed nimi i pytali obudwu stronu,
15 takoli sie to stało. Tedy odpowiedzieli
z obu stron na to: Mamy w tym dosyć.
Potym jawnie rzecznik przyszedw na drodze rzekł
18 [jawnie]: Przysiężnicy niesprawnie uczynili,
iż oni jednej stronie więcej przykładali niżli
drugiej i poddali sie rzeczniki być drugiej
21 stronie, iż dali z swoich ust odpowiedź pisać
jego, котораż byli naprzeciw jej
mowieli. To mieli oni z ust tego to, co
24 odpowiadał, popisać. I to poznał potym ten
rzecznik przed siedzącą radą, iż to wszystko
tako mowił, jako tu stoi pisano. A przeto
27 prosiemy was o naukę, mogli przysiężnicy
dać popisać żalobę i odpowiedź, jako sie przed
nimi działo, czyli ci to mają dać popisać, co żalują
30 i co odpowiadają, i też co ten przerzeczony
rzecznik o takie wyz(n)anie i uwłaczanie,
i sromocenie przepadł, albo co o to jest za prawo?
33 **Ortel.** Na to m(y) p(anowie) s (Majdemborku) m(owiemy)
p(rawo): Napirwej: strofujeli
kto ortel w sądzie, to ma

wojt i[ż] wiedenim przysiężnikow popisać
i posłać, i ortela tego sie dowiedzieć w wyszem
3 prawie podług prawa. A o pokup wojtowi i
przysiężnikom, co przyganil(i) jich ortelowi, tak
mieniemy. Rzekł(li) Hannusz na przysiężniki,
6 iż mu krzywdę uczynili, a jednej stronie więcej
przykładali, niżli drugiej, o ty słowa mogą
mu przed sądem winę dać. Poznali sie tych słow,
9 tedy sromocił was wszystkie, coście siedzieli
wtenczas na ławicy, a na to każdemu
przysiężnikowi (ma) odłożyć XXX szelągow, a wojtowi
12 także winy, ile wam wszystkim przepadł pokupu.
Zaprzyli sie, tedy może prawem odbyć, niżli to
radźce wszyscy nań chcieli wyznać
15 pod swą przysięgą, iż on ty słowa przed siedzącą
radą wyrzekł i poznał. Tedyby nie mógł za to
niżadnej niewinności uczynić, a miałby też o to
18 i radźcam pokupić trzemi grzywnami słowieńskimi,
to jest sześć i XXX szelągow, a wojtowi
też dać jego winę podług prawa. **Kto łaje**
21 **ortylowi a ku prawu nie przysięgł.**
Łajeli kto ortelowi a ku prawu nie przysięgł,
możeli ten podług prawa siedzieć w ławicy miasto
24 tego przysiężnika między przysiężniki, a tamo
wyrzec swój ortel, jako chce, równie jednemu,
co przysięgł, czyli on swój ortel ma wyrzec bez
27 ławice, albo co o to jest prawo? **Ortel.**
Na to m(y) p(anowie) s (Majdemborku) m(owiemy) p(rawo):
Kto jest taki człowiek,
iż on [kto] z prawem ortel strofuje albo łajać
30 może, ten (może) ku przysiężnikom siedzieć
w ławicy i ortel na to wyrzec na swe prawo, acz on
prawymi ortelmi sobie pirwej dokonał, niżli on ku prawu
33 przysięgł. **Jako łajać ortel mają**
Którymi słowy mają łajać ortel? Kto chce
ortel łajać, ten ma stojąc tako rzec:

5: *li*: uzupełnienie wg OrtOssol 53va. — **11:** *ma*: uzupełnienie wg OrtOssol 53vb. — **30:** *może*: uzupełnienie wg OrtOssol 54ra.

Ten ortel, co *mnie* wyrzeczon, ten ja łaję i chcę
 sprawiedliwość nać a proszę tego przy(się)źnika wstać,
 3 co ten ortel wyrzekł, ktoremu ja łaję. Tedy wojt
 ma kazać temu przysiężnikowi wstać, a temu,
 co strofował, kazać *i* odpuścić w ławicy siedzieć.
 6 Tedy ten ma naj[a]ć jiny ortel i słać się z tym
 ortelem tam, gdzie sie słać ma, to jest ku wyszemu
 stolcu, a ma to uczynić z wojtowskim wiedzaniem,
 9 aby sie z swym ortelem ostał albo niechał, acz będzie
 winien podług prawa. **Kto by łajał ortel
 niesprawnie.** Kiedyby kto tymi słowy
 12 *niesprawnie* łajał ortel, słowie prawy, co ten
 [o] za to przepadł, albo co o to prawo? **Ortyl.**
 Łajeli kto ortel a dokona sie, słowie iż pośle
 15 po wysze prawo a nie ostoji sie jego
 ortel, tedy ma pokupić każdemu przysiężnikowi
 XXX szelągów, a wojtowi po każdym[u] pokupie
 18 teleż winy. A ⟨nie⟩ dokona-li sie, słowie poda
 pirwej, iż nie trzeba słać do wyszego prawa, tedy
 pokupi wszystkim przysiężnikom XXX szelągów
 21 podług prawa. **Gdy kto łaje ortel, a weźmie
 sie do wyszego prawa.** Gdy ortel
 będzie łajan a wezmą sie do wyszego
 24 prawa, a jestli dosyć k temu, iż przysiężnicy
 napiszą ten łajany ortel, iż dadzą zapieczętany
 swoj list, w którym piszą żalobę i odpowiedź,
 27 jako sie przed nimi rzecz działa, pod swą
 pieczęcią, czyli też k temu przysiężnicy mają
 sami ciągnąć po wysze prawo podług prawa? **Or⟨tel⟩.**
 30 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
 p⟨rawo⟩: Wojt z wiedzaniem i z
 wyznaniem przysiężnikow ma ortel popisany
 posłać do wyszego prawa a nie trzeba przysiężnikom
 33 za nimi ciągnąć po wysze prawo podług prawa.
**Jedna niewiasta wzdała mężowi jimienie
 przed sądem.** Pytaliście n⟨as⟩ o p⟨rawo⟩ t⟨ymi⟩ s⟨łowy⟩:
 36 Jedna niewiasta przyszła przed gajny

18: *nie*: uzupełnienie wg OrtOssol 54rb.

sąd z swem mężem rzekąc: Panie wojcie, ja tu
 stoję i wzdawam swemu mężowi wszystko, cokolwiek
 3 mam, bądź niewieście rzeczy, słowie gerade,
 bądź jinne rzeczy *nieniewieście*, słowie ungerade, bądź
 nad ziemią, bądź pod ziemią i wszystkie moje długie,
 6 co mnie są przyumarły albo co mi jeszcze mają
 przyumrzeć, pokom ja żywa, beze wszej zawady bądź
 od przyrodzonych ⟨...⟩, ale tako, iż ja mam i chcę panią
 9 być, pokom żywa, uczynić i niechać z tym, co
 chcę, *jedno* wyjąwszy sto grzywien po mej śmierci,
 iż je mogę oddać za duszę, a gdybych onych
 12 nie oddała za duszę po mej śmierci, tedy on je
 też ma mieć beze wszej zawady *i* nic przyjacielom
 i cudzym nie oddawać. Tako ta niewiasta
 15 umarła a zostały po niej trzy rodzone siostry,
 a z tych to trzech siostr jednej mąż przyszedł przed
 gajny sąd i odwołał to darowanie dla tych to
 18 niewieścich rzeczy, słowie gerade, do roku i dnia,
 słowie niżli dawność wyszła, a pytał prawa od tych
 trzech siostr, mogli ta pani oddać swemu
 21 mężowi niewieście ty to rzeczy przez przyzwolenia
 bliszych przyrodzonych dziedziczek. Jej mąż rzekł:
 24 Gdyż mnie moja żona dała swe niewieście
 rzeczy, słowie, to jest gerade, za zdrowego żywota
 w gajnym sądzie, mamli ja już którą
 odpowiedź dać albo nie, albo mnie nie ma zostać,
 27 albo co jest prawo? **Ortel.**
 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩: Tej
 umarłej niewiasty mąż nie może mieć tego darowania
 30 i *tej *niewiasty rzeczy, bo ty niewieście rzeczy
 słuszą jej blizym w w⟨y⟩rze[czeniu rze]cz⟨o⟩nym dziele,
 słowie żeńskiej twarzy, co jest jej blizsza
 33 podług prawa. **Jeszcze o tejże gieradzie, co
 k temu słusza.** Ku tej to gieradzie, słowie
 niewiesckim rzeczom, słusza czynione

8: luka w tekście, zob. OrtOssol 54vb. — **29:** *tej niewiasty*: niejasne, OrtOssol 55ra: *ty niewiesckie rzeczy*.

złoto i srebro, co słusza ku panie(ń)skiej krasie,
 i srebrne czasze, słowie rostuchany i łyżki, i
 3 almaryje, i miednice, i wezgłowia, prześcieradła
 i poduszki, popony, przykrycia ławna, zawieszienia
 6 łóżna, kobierce, obrusy, ręczniki, kołdry i żeńskie
 odzienie, rąbki, słowie chusty, co na niewieścią
 głowę słuszają, skrzynie i skrzynki, co na
 niewiastrę słuszają, co swe niewieście rzeczy
 9 chowają i zamykają, lichtarze, przędze i przędziwo,
 panwie piwne, co je z domu najmują
 ku warzeniu piwa, i księgi, co ku bożej służbie
 12 zależą i co niewiasty w nich mają obyczaj czyść,
 i jeden woskowy kocieł, źwie(r)ci(a)dła, nożyce i
 drugie takie rzeczy, co niewiasty pożywają, to
 15 może być zwano gerade, słowie niewieście rzeczy,
 podług prawa. **Jeden człowiek dał jednej
 paniej schować pieniądze.** Pytaliście nas
 18 o prawo t(ymi) s(łowy): Hannusz żałował na panią
 Annę, iż jej dał schować dziesięć grzywien
 groszy i dwa złota, a żąda od niej odpowiedzi.
 21 Tedy rzekł Andrzej z swym rzecznikiem w opiekaniu
 swej żony i odpowiedział: Ja znam, iż Hannusz
 dał schować mej żenie pieniądze pod swą
 24 pieczęcią, a jako wiele ich, to on wie, a nie
 ona. Ty pieniądze zginęły pospołu z jej
 rzeczami. A pytam prawa: Mali ona o to cierpieć
 27 który pokup albo szkodę? Naprzeciw temu
 rzekł Hannusz: Panie wojcie, ja nie wierzę
 tej to niewieście, aby ona ty pieniądze
 30 straciła bez jej (winy albo) niedożrenim. I miała(li) ona
 tego dokazać? Na to odpowiedział Andrzej: [Wierzyszli]
 Czego on jej wierzyć nie chce, o to chce
 33 jemu prawa być. Panie wojcie, on jej nie
 wierzy, aby ona klucza nie dała od siebie, a tako
 jej nieprzyżrenim ty pieniądze zginęły. Pytam
 36 prawa: Nie mali ona dokazać, iż ona

30: *winy albo*: uzupełnienie wg OrtOssol 55vb; — *li*: uzupełnienie wg OrtOssol 55vb.

kluczow od siebie *nie* dawała. Tedy na to wojt
 pytał prawa, a także na to przysięznicy wyrzekli
 3 prawo. Śmieli ta pani dokazać, jako jest prawo, słowie
 przysiąc, iż pieniądze zginęły i z jej rzeczami
 6 pospołu bez jej winy albo nieprzyrzienim, tedy
 ona tego zostanie bez szkody i bez odmiany swej
 czci. To prawo łajał Hannusz przez swego rzecznika
 i przyszedł przez ortele na ławicę, i wyrzekł sobie
 9 taki ortel: Gdyż Hannusz nie chce wierzyć tej
 paniej, aby ty pieniądze z jej rzeczami zginęły
 bez jej winy, słowie nieprzyżrzenim i też
 12 aby ona klucza od siebie *nie* dała, tedy ona ma
 rzec: Znam, albo nie znam. To ja mówię *w *Majdborku
 *w *prawie. Na to prosiemy, nauczcie nas,
 15 który ortel między tymi ma się ostać podług prawa. **Or<tyl>**.
 Na to m<y> p<anowie> s<Majdemborku> m<owiemy> p<rawo>:
 Chceli ta pani przysiąc
 sama swą ręką, iż ona ty pieniądze
 18 s jinnymi rzeczami bez jej winy i bez jej
 niedożrenie straciła i też iż ona miała pieczęć ku
 ostrzeżeniu tych pieniędzy, jako nalepiej umiała
 21 i mogła, tedy ona tego ostanie bez szkody i
 bez odmiany czci, gdyż ty pieniądze zginęły,
 a ortel przysiężniczy ma się ostać podług prawa.
 24 **Jeszczeż o ty pieniądze pytanie.**
 Pytaliście n<as> o p<rawo> t<yimi> s<łowy>: Pani Anna stała
 przed gajnym sądem z swym rzecznikiem i
 27 odpowiedziała temu gościowi tako: Panie wojcie,
 stoi pani Anna i ja od *niej* z jej słowem i wyznawa,
 iż ten mąż przyniosł pieniądze pod swą pieczęcią,
 30 a jako wieli jich było, to on wie, ale nie ja.
 I dała je chować swojej dziewce i tedy ty
 pieniądze zginęły z jej jinnymi rzeczami. A gdy
 33 ten gość chciał zasię mieć pieniądze i dowiedział
 się, iż zginęły, tedy przymowił tej
 paniej *prędko*. Tedy się ta pani ulękła silno

13 – 14: w *Majdborku w prawie*: niejasne, OrtOssol 56ra: za *majdborskie prawo*. — **35:** *prędko*: niejasne.

i zasmuciła sie, a w tym smętku i ulęknieniu
 i po grzechu niepamiętała rzekła ta pani na uciechę
 3 gościowi: Prze Bog, miły gościu, miej dobrą myśl,
 t[ed]y pieniądze mają mnie zginęłe być, a nie wam.
 Panie wojcie, już bądźcie [i] pytani na prawie, gdyż
 6 ta pani w s(w)em smętku i w ulęknieniu i też
 nierozpamiętała tak uczyniła, jestli to ślubienie mocno.
 Tedy rzekł tego gościa rzecznik: Panie wojcie
 9 i wy wierni przysiężnicy, to wam(i) świacę i
 wyrzeczcie mi takie prawo: G(d)yż ta pani wyznała to
 ślubienie przed gajnym sądem, mali ona już
 12 albo nie ma tych pieniędzy dać, czyli co prawo jest?
 Na tę przerze[w](czo)ną rzecz i odpowiedzenie
 ortel z Krakowa. Na to m(y) p(anowie) s (Majdemborku)
 m(owiemy) p(rawo): To ślubowanie,
 15 co ta pani wyznała przed gajnym sądem, to
 musi ona dzierżeć. Ten ortel łąjał tej paniej rzecznik
 i chce lepszy wyrzec albo najć, i przyszedł
 18 ortelem w ławicę, i wyrzekł taki ortel: Gdyż ta
 pani w jej smętku i w ulęknieniu nierozpamiętała
 to rzekła, tedy tej paniej nie potrzebizna temu
 21 gościowi dzierżeć a nie ma o to cierpieć smętku
 ani szkody. To ja mówię za prawo.
 Na to prosiemy waszej nauki, który miedzy
 24 tyma dwiema ortyloma jest prawdziwszy albo który
 sie ma ostać podług prawa. **Ortel na to potwierdzon.**
 Przysiężnikow ortel jest prawdziwy i ma
 27 sie ostać podług prawa, bo ta pani ma
 zapłacić i dzierżeć, co jemu wyznała i ślubila
 przed prawem (i) gajnym sądem podług prawa.
 30 **Jeszcze o ty pieniądze pytanie.**
 Pytaliście nas o prawo t(y)mi s(łowy): Jan, jeden
 gość, z swym rzecznikiem rzekł: Panie wojcie,
 33 kaźcie paniej Hannie przysłuchać, i rzekł, iż
 Jan Selig dał pieniądze schować na jedno mieśce,
 tu gdzie ta pani kazała dać swej dziewce,
 36 [ani] ktorej sie on zwierzył, a gdy mu miano

29: *i*: uzupełnione wg OrtOssol 57ra.

wrocić X grzywien i dwa złota. A gdy ten gość
 kazał sobie wrocić ty pieniądze, tedy mu jich
 3 nie wrocono. Tako rzekła ta młoda pani Hanna,
 i[u]ż zginęły. A tako sie zasmucił on gość
 a nie chciał na tym mieć dosyć, ale wždy chciał mieć
 6 swe pieniądze. Tedy rzekła stara pani, jej matka:
 Panie gościu, nie smęci sie, i uczyniła jemu
 pewne ślubienie. Panie wojcie, przypuść ku prawu
 9 o to ślubienie, gdyż ta pani opieka sie i ręczy, i
 płaci, azali nie ma jemu o to ślubowanie odpowiadać.
 Tedy odpowiedział <tej paniej> rzecznik: Panie wojcie,
 12 puści na prawo, gdyż jej dziewczka o ty pieniądze
 jemu sie pirwej sprawiła, acz ta pani ma
 jeszcze o nie co cierpieć albo odpowiadać, czyli nie
 15 ma, albo co za prawo? **Ortel.**
 Ta stara pani ma Janowi, temu gościowi,
 o to ślubienie odpowiadać. <Wyznali> ona jemu
 18 to ślubienie, tedy ma jemu dzierżać i pełnić. Zaprzyli
 sie, tedy może tego odbyć na krzyżu podług prawa.
Jako albo gdzie sine rany albo ciężkie mają
 21 **być zwane?** Dalej wasze pytanie o prawo
 jest takie: Jako albo gdzie sine rany mają
 zwany być albo sąli ciężkie rany, blisko śmiertne,
 24 a jako sie to ma mieć, albo też o głowę,
 będzieli zamieszkaną gorącą rzecz podług prawa?
 Na to m<y> p<anowie> s <Majdemborku> m<owiemy> p<rawo>:
 Proste rany,
 27 ktore są na jeden paznogieć w głębią a
 jeden członek wzdłużą, i s<i>nie rany, z ktorych
 bywa chromota, ty dzierżą za ciężkie rany. Kto o
 30 ty rany we dnie przed północą ni żałuje, ty są
 zamieszkanne albo zaspane podług prawego prawa.
Gdyby kto uczynił nagłą rzecz nad
 33 **sirotą albo gościem.** Też pytaliście nas o prawo:
 Gdyby kto uczynił nagłą rzecz nad sirotą
 albo nad gościem, albo nad tym, co by przyrodzonych
 36 ni miał, możeli wojt albo sędzia fordrować,

11: *tej paniej*: uzupełnienie wg OrtOssol 57rb. — **17:** *Wyznali*: uzupełnienie wg OrtOssol 57rb. — **21:** *znane*: tak w rkpsie. — **23:** *znany*: tak w rkpsie.

albo jinny człowiek, aż do jego przyrodzonych przyścia
 prze Bog, albo możeli tego w tym fordrowaniu
 3 też zaręczyć albo zatwierdzić aż do przyścia
 jego przyrodzonych z prawa, czyli co jest za prawo?

Ortel. Wojt ⟨albo⟩ sędzia mogą sirotnych
 6 ludzi, słowie co przyrodzonych tu nie mają,
 nagłē[j] rzeczy fordrować jako przyrodzeni jich, gdyby
 tu byli, a to podług prawa. **O jednym człowiece**

umarłem. Umarł człowiek i zostawił po sobie
 9 siostrznego syna, co jemu była siostra
 od jednego ojca i od jednej macierze, i też
 12 bratnego, co jemu był brat jedno po macierzy, a
 nie po ojcu. Który tu bliszy ku jimieniu tego
 umarłego człowieka z tych to dwu podług prawa.

15 **Or⟨tel⟩.** Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
 p⟨rawo⟩: Tego umarłego siostry syn,
 co jest jemu bliszy przyrodzony po ojcu
 i po macierzy, ma wziąć jego jimienie, a nie bratny
 18 syn, co mu jedno po macierzy przyrodzony jest,
 albo iż jedno po ojcu podług prawa. **Kto ma**
wojtowstwo dziedzinne w mieście w prawie
 21 **mieskim *i *niemieskim.**

Gdyby który człowiek miał wojtowstwo
 24 dziedziczne w prawie mieskim, ktorego
 wojtowstwa pożywa z młynow, czynszow bez
 winy, acz je hinny pożywa, co od niego na
 prawie siedzi, a on ⟨...⟩ dziedziczny wojt chciałby
 27 cirpieć z miastem, ma z miastem na szosie i na
 jinszym mieskim płacie zarowno z jinnymi
 mieszczany stać, możeli ten wojt szynkować, sukno
 30 krajać łokciem, albo jinnym obeścim sie
 obchodzić w mieście, a możeli jemu tego miasto
 bronić w tej mierze, iżby od niego niżadnego
 33 szosu nie brali, albo w jinnej ktorej mierze bronić
 albo nie, albo na który koniec to ma przyć podług prawa?

Ortel. Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
 36 p⟨rawo⟩: Mieszczaninowi, który ma wojtowstwo

5: albo: uzupełnienie wg OrtOssol 57vb. — **21:** *i niemieskim*: niejasny dod.
 — **26:** luka w tekście, zob. OrtOssol 58ra.

3 dziedzinne w mieście, nie mogą bronić szynkowania,
 sukna krajać łokciem albo jinnego miesckiego
 3 obeścia w mieście, acz on ⟨ma⟩ wojtowstwo
 dziedzinne, przeto dobrze może pożywać
 takiego mieskiego obeścia jako jinni mieszczanie,
 6 acz on z tego miastu prawo czyni jako jinni
 mieszczanie podług prawa albo obyczaja, jako jest
 na to prawo. **Gdy kto bydli w najemnym**
 9 **wojtowstwie.** Gdyby krol albo jinny pan, albo
 też dziedziczny wojt miał to wojtowstwo
 i najął jednemu mieszczaninowi, a gdyby ten, co
 12 to najął, w swe miasto jinnego postawił, możeli
 ten, co najął, albo ten, co go na swym mieścu
 posadził, w mieście szynkować, sukno krajać albo
 15 jinnego mies⟨ki⟩ego obeścia pożywać rownie
 z jinnymi mieszczany, albo możeli jim to bronić,
 czyli nie może, albo co jest za prawo? **Ortel.**
 18 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
 Nie mogą krolewskiego
 wojtowstwa, albo jinnego sądu[ego] nająć,
 ani ten, co sie tego podjął, może *swe* miasto
 21 jinnemu polecić, a kto nie jest z wami mieszczanin,
 ten *w* waszym mieście nie może szynkować ani
 sukna krajać, ani jinnego miesckiego obeścia
 24 pożywać rowno z jinnymi mieszczany, a to mu
 mogą radźce dobrze bronić, jako jest prawo.
Kto kupi szołtystwo a z tego służy krolowi.
 27 Pytaliście n⟨as⟩ o p⟨rawo⟩ t⟨ymi⟩ s⟨łowy⟩: Jeden człowiek
 umarł, a ten był kupił szołtystwo w majdborskim
w niemieckim prawie, tako iżby on służył
 30 z tego krolewstwu i powinien jemu z tego służyć
 i na wojnę jachać. Ten jako umarł, została
 po nim żona jego i dziewczka. To dziecię umarło,
 33 a matka sie przypytywała ku części tego
 dziedzictwa rzekąc, iż na mię odumarła tej
 dziewczki część tego to szołtystwa. Przeciw

3: *ma*: uzupełnienie wg OrtOssol 58rb.

temu rzekli tej dziewczki przyrodzeni, iż ona, słowie
matka, nie ma prawa k temu przeto, iż to szołtystwo
3 służy na wojnę. **Kto kupi wojtowstwo
albo szołtystwo dziedzin⟨ni⟩e.** Wojtowstwo
albo szołtystwo, co je człowiek dziedzin⟨ni⟩e kupi
6 albo ma, [albo] spadnie albo odumiera jedno
na męską rękę, bo żeńska twarz nie może sędzią
być, tegodla matka nie ma prawa k temu
9 wojtowstwu. **Kiedy żona wniesie pieniądze
do męża.** Dalej ta pani mowi, iż ona
przyniosła k swemu mężowi pieniądze,
12 a przyrodzeni jej męża mowią, iż jej *nie* trzeba
wrocić tych pieniędzy, bo ty pieniądze już
były jego, tegodla iż je miał w swej obronie
15 i jimi sie obchodził, jako chciał, i dał [je] je,
gdzie chciał beze wszej zawady podług prawa,
a też jej tego nie wierzą jego dzieci i jego
18 przyrodzeni, aby ona ktore pieniądze k niemu
przyniosła. Mali już ta pani
albo mogli przysięgą tych pieniędzy dobyć
21 albo dosięc podług prawa, albo co jest o to prawo?
Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ prawo tako:
Cokolwiek ta pani gotowych pieniędzy
24 i dobra przyniosła swemu mężowi, tych *nie*
trzeba zasię wracać, bo ty pieniądze były jego,
gdy je on wziął na swą obronę i w obeście i
27 jimi sie obchodził, jako chciał, podług prawa.
**Możeli wojtowstwo ⟨albo⟩szołtystwo[m] zwano
być lińskiem prawem.**
30 Wojtowstwo albo szołtystwo, co je kupią
w dziedzictwo i co z niego powinnie służyć
krolowi albo dziedzicznemu panu, i leży w
33 majdborskim prawie, możeli też zwano być lińskiem
prawem albo w nim być, czyli *nie* może, czyli co o
to jest za prawo?
36 **Ortel.** Szoltystwa albo wojtowstwa, co są *pańska lińska i

28: *albo:* uzupełnienie wg sensu. — **36:** *pańska:* OrtOssol 59rb tak samo bł. zam. *państwa.*

[sz]leżą w majdborskiem prawie, ty to leżą i słuszają
w lińskie prawo. **Możeli kto dać swe**

3 **zarobione jimienie, gdzie albo komu chce?**

Pytaliście nas i pisałismy wam, iż człowiek
może dać swe jimienie dobyte, jidące i niejidące,
6 gdzie albo komu chce beze wszej odmowy swych
przyrodzonych. Tu je(sz)częście nas pytali dalej,
możeli kto swe dziedzictwo i jimienie po swej
9 śmierci oddać jednej personie, a potem drugie,
(t)rzecie i czwartej, a po tych wszytkich śmierci możeli
oddać je na kościół albo na cyrkiew, albo jindzie
12 prze Boga w testamencie, albo co to jest prawo.

Or(tel). Na to m(y) p(anowie) s (Majdemborku) m(owiemy)
p(rawo): Człowiek może swe

dziedzictwo i jimienie wszelkie dobrze dobyte

15 przed prawem jednym personam po jednej
drugiej dać albo na kościół, albo gdzie chce w

testamencie, a to jest podług prawa. **Jeden człowiek**

18 **wzdał drugiemu swe dziedzictwo przed sądem.**

Przyszedł jeden człowiek przed gajny sąd i wzdał
drugiemu człowiekowi swe dziedzictwo. W temże

21 sądzie przyszedł jinny człowiek i zapowiedział
pieniądze u tego, co mu dziedzictwo wzdano, což mu

je winowat ten, co dziedzictwo wzdał. Ku tej

24 zapowiedzi milczał ten winowaty człowiek. Jako
albo kiedy ten, co zapowiedział ty pieniądze, ma

27 dokonać podług prawa? **Na to m(y) p(anowie)**

s (Majdemborku) m(owiemy) prawo:

Jestli ten człowiek, co przyjął to dziedzictwo,
temu jeszcze co winowat, co dziedzictwo

30 wzdał, a jestli ten, co zapowiedział, to wojtowi
oświaczył i z wojtem zapowiedział, tedy

może ty to pieniądze trzy sądy opowiedzieć, nie

33 odstępując jich. Tedy w czwartym sądzie tego, co
je zapowiedział i fordruje, *mają* na ty pieniądze

ukazać za jego dług podług prawa, jako jest prawo.

**Kto ma po ortel słać, gdy go nie mogą przysiężnicy
 nać.** Jedy potrzebizna po ortel do wyszego
 3 prawa słać, gdy przysiężnicy nie mogą nać
 sami albo nie umieją, kto ty pieniądze powinien
 dać po ten ortel: przysiężnicyli, powodli, winowatali
 6 strona, albo kto ma dać podług prawa, albo
 co za prawo? **Ortel.** Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩
 m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩: Nie
 wiedźali przysiężnicy ortela a mowiały to
 9 na swą przysięgę, iż nie mogą tego ortela najć,
 tedy może wojt posłać po ten ortel tego, kto ma
 poń poć, a ktoremu upadnie ten ortel, słowie kto
 12 straci, bądź powod, bądź odpowiadacz, ten ma zapłacić
 ty pieniądze za ten ortel, a mają to rowno
 powod i odpowiadacz pod wielkrzem ku prawu, a to
 15 jest z prawa. **Możeli mnich albo jinszy wziąć
 dział swoich przyrodzonych.** Pytaliście nas
 o prawo: Możeli mnich albo ci, co żebrzą ⟨...⟩,
 18 albo ci, co nie uczynili posłuszeństwa, wziąć
 z swą bracią albo z siostrami, albo z jinnemi
 przyrodzonymi świeckimi część ojczyzny i macierzyzny,
 21 i jinnych przyrodzonych jimienia, bądź stojącego
 albo niestojącego, ⟨rownie⟩ z nimi, jako który z nich, czyli nie
 może, albo co za prawo? **Ortel.**
 24 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s M⟨ajdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
 Mniszy, co mają lata i
 co uczynili posłuszeństwo, są światu umarli
 a nie mogą wziąć niczyjzego dziedzictwa,
 27 ale wstąpili kto w zakon, a do roka i dnia wystąpi,
 a nie uczyni posłuszeństwa, ten może potem
 wziąć dziedzictwo po swych przyrodzonych, ja⟨ko⟩
 30 jinny świecki podług prawa. **Majali sędzić
 gorące rzeczy w zawieszony czas, czyli nie?**
 Dalej pytaliście n⟨as⟩ o p⟨rawo⟩, cosmy wam pirwej
 33 pisali, iż gorące rzeczy, co się poczną
 w sądzące dni, nie mają sądzone być w zawieszone
 dni, tego nie bronią zawieszone dni podług prawa.

17: luka w tekście, zob. OrtOssol 60ra. — **22:** *rownie:* uzupełnienie wg OrtOssol 60ra.

Ortel.

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩: Nie
 będąieli złomca mieru

w zawieszzone dni za gorąca uchwacon i obżałowan,

3 na[d] to ji mają albo mogą żalować w trzech
 sędziech obyczajnie wyłożonych podług prawa.

Mogali przysiężnika zsadzić, gdy nie zawini?

6 ⟨...⟩ przysiężnika nie mogą zsadzić, gdy nie zawini,
 tegosmy sie u nas barzo ulękli, bo my obeścia

w jinnych ziemiach musimy szukać, a drudzy też

9 tuta w mieście, a nie ma⟨my⟩ z tego przysięstwa

niektorego użytku ani płatu. Możeli przysiężnik

sam siebie zsadzić prze zgubę swego obeścia,

12 czyli nie może, albo co jest za prawo? **Ortel.**

Na to tako mowiemy tym obyczajem: Gdy kto

przyjmie przysięstwo na swą przysięgę, tako

15 iż k niemu przysięże do ktorego czasu, a gdy czas

przydzie, tedy on tego przysięstwa prozen i wolen

jest, ale przysiężeli kto ku przysięstwu bez

18 wyrzeczonego czasu, ten nie może sam zsieść

z przysięstwa prze swe obejście, bo przysiężnik może

do czasu ciągnąć w cudze strony po swym obeściu

21 albo dziale, a tako i wždy z drugimi przysiężniki

ma ortele i[z] co najdą albo uczynią, rowno

stać i dzierżać, a też gdyby sie przysiężnik zstarzał

24 albo rozniemogł, tako iżby nie mogł więcej w

przysięstwie siedzieć, albo cokolwiek jinnego

mu zawadziło, albo iżby musil do jinnego

27 miasta pojąć bytem, tedyby sie mogł wysadzić

i dać mu pokoj podług prawa. **Zastawił jeden**

przyrodzony jednej niewieście swe dziedzictwo.

30 Wasze pytanie jest takie o prawo

tymi słowy: Jedna pani przyszła przed

gajny sąd i rzekła, iż jej przyrodzony przyjaciel

33 zostawił dziedzictwo po swej śmierci i wymieniła

6: luka w tekście, zob. OrtOssol 60va.

swoj rod, i ukazała swą przysięgą, iż ona jest
 po tym umarłym blisza przyrodzona, tako dano jej
 3 wwiązanie w to dziedzictwo i jimienie z prawa,
 gdy naprzeciw temu nikt nie odmawiał, a ona
 postawiła porękę, aczby kto bliszy przyszedł a to
 6 podług prawa ukazał, iżby mu chciała i miała to
 jimienie i dziedzictwo postąpić. Potym w pierwszym
 sądzie przysła tego umarłego żona i odwołała
 9 to wwi⟨ą⟩z⟨n⟩anie, i rzekła przeciw temu rzeząc,
 iż to dziedzictwo jej i za jej pieniądze kupione,
 co je ona przyniosła k swemu mężowi i tego
 12 ona chce dokonać i dokazać samsiadmi, barzo
 dobrymi ludźmi, co jej bądzie jich potrzebizna
 ku prawu i też rzekła, aby jej wzdano, ale
 15 jej listy zgorzały, i pytała, acz ona nie jest
 blisza ku dokazaniu, niżliby ją mogli odcisnąć.
 Przeciw temu rzekła ta pani, co ⟨ją⟩ wwiązano w to
 18 jiste dziedzictwo: Gdyż ona zamilczała to wwiązanie,
 a ja już wwiązana, azali ona już też
 dalej nie ma milczeć, albo co o to jest za prawo?
 21 **Ortel.** Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
 p⟨rawo⟩: Miałaliby
 żona tego umarłego człowieka list od wojta
 i przysiężnikow, iż jej to dziedzictwo wzdano,
 24 a sąli jej ty listy zgorzały, to ona ma
 na krzyżu przysięgać, a sąli umarl⟨i⟩ wojt albo
 przysiężnicy, co sie to przed nimi działo, słowie
 27 co przed nimi to dziedzictwo wzdano, tedy ona
 może samosiodma z dobrymi ludźmi doświadczyć,
 iż jej to dziedzictwo przed gajnym sądem
 30 wzdano, tako ona złomi tej drugiej paniej
 wwiązanie, przeto iż ona w czas je odwołała
 i pirwej k niemu mowiła podług prawa.
 33 **Takie ma być pytanie o taką rzecz.**
 Wasze pytanie jest takie: Jedna pani miała
 dziedzictwo i niewieście rzeczy

17: *jq*: uzupełnienie wg OrtOssol 61rb.

i umarła, i zostawiła po sobie jednego syna i jej
 dziewczki dziecię, i też jedną *siostrę*. Który
 3 z tych może odzierać to jimienie i ty niewieście
 rzeczy podług prawa? Tej umarłej
 paniej jimienie ma wziąć jej siostra, a jej
 6 dziewczki dziecię nic k temu nie ma podług prawa.
**O jednym człowiece, co miał brata po ojcu,
 a nie po macierzy.** Jeden człowiek miał brata
 9 jednego po ojcu, a nie po macierzy, a jednej
 siostry, słowie co mu była siostra od jednej macierze
 <i od jednego ojca> dzieci. Który z tych człowieka tego po jego
 12 śmierci ma mieć jego jimienie podług prawa? **Ortel.**
 Ten brat jego, co od jednego ojca,
 ma wziąć jimienie po jego śmierci. Acz nie ostawi
 15 po sobie dzieci, tedy ten to jego brat
 po nim jest bliszy podług prawa. **Możeli kto swe
 jimienie na testamencie komu dać, czyli nie może?**
 18 Możli człowiek zarobione albo <jinne> swe jimienie
 jinnemu odkazać albo oddać po swej śmierci,
 słowie testament z tego uczynić na swej
 21 śmiertniej pościeli, bądź świeckim albo duchownym,
 albo na boży dom, a mogli to moc mieć,
 albo acz mogą to odwołać jego bliszy przyrodzeni,
 24 albo co przeciw temu ma być, albo co o to za prawo?
O(rte)l. Na to m(y) p(anowie) s (Majdemborku) m(owiemy)
 p(rawo): Gotowe pieniądze, albo
 jinne jidące jimienie swe może człowiek
 27 dobrze dać na swej śmiertniej pościeli, tako
 iż on to od siebie da i od niego poniosą, ale
 odkazeli co po swej śmierci dać, tego przyrodzoni
 30 nie są powinni dać, niżli gdy k temu testamentowi
 przyzwolili, a to z prawa. **Żałował jeden na
 drugiego po umarłej ręce długu ojcow.**
 33 Dalej, jeden żałował na drugiego

11: *i od jednego ojca*: uzupełnienie wg OrtOssol 61vb. — **18:** *jinne*: uzupełnienie wg OrtOssol 61vb.

po umarłej ręce, iż tego człowieka ociec, co
 nań żałował, został jego ojcu winowat, co
 3 żałował, i uczynił trzy żałoby, t[ed]y żałoby ⟨są⟩ po
 umarłej ręce. Gwar sie stał, słowie aby
 więcej albo wyszszej nie żałował. Tedy odpowiedział
 6 ten obżałowany człowiek pytając: Gdyż
 on żałował po umarłej ręce, azali nie ma tego
 dowieść podług prawa? Tedy skazano, iż ma.
 9 Dalej pytał, jako tego ma dokazać albo dowieść.
 Tedy skazano, iż ma samosiodm z dobrymi ludźmi.
 Tedy pytał dalej: Gdyż na mię żałował, a ma
 12 na mię tego podług skazania dowieść, kiedy to
 ma uczynić podług prawa? Tedy skazano, iż
 w tem to sądzie ma na cię dowieść. Tedy pytał,
 15 co żałował, może temu mieć dłuższy dzień.
 Tedy skazano, iż nie może, ale iż ma to
 natychmiast, to jest w tem sądzie uczynić. Tedy
 18 pytał ten, co żałował, możeli ić po ty ludzi? Tedy
 mu rzekli przysiężnicy: Przyjajeli tego twój
 sąpierz, my też przyjajemy. Tedy rzekł ten
 21 obżałowany: Nie przyjaję jemu tego. Tedy
 ten, co żałował, łajał swem ortelem i rzecznikiem
 temu ortelowi, co wyrzekli przysiężnicy,
 24 azali ⟨ma⟩ natychmiast to dowieść, ale
 nie łajał tako, jako jest prawo łajać. Tedy
 pytał ten obżałowany człowiek, sprawnieli on
 27 ortel łajał. Tedy skazano, iż on nie podług prawa
 łajał ortela a to ma przysiężnikom pokupić.
 Tedy rzekł swem rzecznikiem po wtore:
 30 Ten ortel jest nieprawdziwy, i wziął sie
 o to do krakowskiego dworu i poszedł w gniewie
 od gajnego sądu. Tedy rzekł ten obżałowany
 33 człowiek: Gdyż ja jemu stał ku prawu a on podług

3: *są*: uzupełnienie wg OrtOssol 62ra. — **24:** *ma*: uzupełnienie wg OrtOssol 62va.

prawa i waszego skazania na mię nie dowiodł,
 jużli ja prozen od niego, albo co jest prawo podług
 3 prawa? **Ortel.** Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s⟨Majdemborku⟩
 m⟨owiemy⟩ prawo:
 Ortele ty, coście je wyrzekli, tyć są prawe,
 a ten, co żałował, miał w temże sądzie
 6 ty swe świadki pozwać, tedy on w temże
 sądzie dowieść miał, a gdy nie dowiodł, tedy ma
 pokupić temu, na kogo żałował, i wojtowi też
 9 winę, i też obżałowany człowiek jest od niego
 tego praw, co nań żałował, a to jest podług prawa.
Jeden człowiek wianował swej żenie
 12 **jimienie przed sądem.** Pytaliście n⟨as⟩ o p⟨rawo⟩
 t⟨ymi⟩ s⟨łowy⟩: W jednym gajnym sądzie wzdał
 jeden człowiek swe jimienie i dziedzictwo po
 15 swej śmierci i to wzdanie zapisano żenie swej
 listem pod przysiężniczą pieczęcią, który tako
 śpiewa albo mieni: Bądź wiadomo każdemu, iż
 18 lata po bożym narodzeniu et cetera gajon sąd przez
 wojta, co mu dziano S⟨eli⟩g z tymi przysiężniki
 a b c d. Przed tem sądem stojąc oczywiście
 21 *roztropny* Jan zdrow i dobrem umysłem pytał
 prawa, możeli on z swem dziedzictwem stojącym
 i niestojącym, co swem dorobieniem sobie nabył,
 24 czynić, co chce, ⟨...⟩ Tedy Jan polecił opiekanie
 swego jimienia wszytkiego po swej śmierci cnej
 Dorocie swej żenie, wszytki swe przyrodzone
 27 wyjmując i polecił jej swe dzieci chować do pełnych
 lat, a gdy je lat dochowa, tedy ona dzierżać
 ma to jimienie we stu grzywien, tako iż kiedy
 30 dzieci je chcą mieć to jimienie, tedy mają
 jej odłożyć sto grzywien, a jinako jego nie
 ma⟨ją do⟩stąpić, ktore sto grzywien po jej śmierci
 33 na jej dzieci mają przyć, będąli po niej żywy,

19: łac.: *Johannes dictus Selig.* — **24:** luka w tekście, zob. OrtOssol 63ra.

ale pojdzili tedyż za mąż, tedy zapisał szostą
 część wszego jimienia, a tako, aczby ktore
 3 Janowo dziecię umarło, tedy tego dziecięcia
 część nie ma mrzeć na matkę, ale na Janowy
 dzieci albo i po nich na jego blisze przyrodzone.
 6 A też gdyby po nim wszytki jego dzieci umarły,
 a ona po nich została, tedy jej w tej
 m(ie)rze d[zi]ał i zapisał trzecią część swego wszego
 9 jimienia jej, a dwie części swym bliszym
 przyrodzonym, a swemu ojcu i macierzy dom dał
 i zapisał, a to tako, iż on temu wszemu ma
 12 z pełna panować, poko on żyw. Temu [a] na
 świadectwo naszą przysiężniczą pieczęć
 zawieszamy. Tedy ta pani pytała, mogli jej
 15 mąż podług prawa tako dać jej i jego dzieciom,
 i po jego dzieciach od jednego do drugiego,
 a po nich na swe przyjaciele, jako w tym liście
 18 stoi, gdy to jimienie po tych dzieciach sprawnie
 na nią umrzeć miało, czyli co o to jest za prawo?
 Przeciw temu rzekł jeden człowiek, co wybran
 21 dzie[di]ciem i tej paniej opiekadlnikiem: Gdy ten
 umarły człowiek zdrow stał przed gajnym sądem
 i dopytał sie pierwej ortelem, moželi swe
 24 zarobione jimienie dać, komu chce? Na to ortel
 jemu wyrzeczono (...). Gdy ten człowiek wymienił
 to danie przed gajnym sądem swem dzieciom
 27 i swej żenie, i swym przyrodzonym bliszym,
 przyjacielom i prz[yr]odkom, słowie oćcu i macierzy,
 jedno iż tedy nie było [w] położony dzień sądowi
 30 i jawno przed przysiężniki tako wystowiono,
 iżby to miano wywołać w położony dzień sądowi
 przed gajnym sądem, a gdyż sam nie
 33 mógł być, polecił to przed sądem swemu
 opiekadlnikowi, aby to dał jakoby on sam wywołać tedy
 i powiadać przed wyszym wyłożonem [sądem]

25: luka w tekście, por. OrtOssol 63vb.

gajnym sądem, jako to uczynił, a ta pani przeciw
 temu tedy nic nie rzekła ani w tem pirwszym, słowie
 3 gorącym sądzie, ani drugim, słowie położonym
 sądzie, ależ po śmierci jego przysła przed gajny
 sąd, a ona dana i z dziećmi w opiekanie podług
 6 zapisu naszego miasta, i wszystko jinne ⟨dawanie⟩ ślubi i *chce*
 dzierżyć, a osobno to opiekanie ⟨...⟩ wrocić po jego śmierci
 albo przeciw ⟨temu⟩ rzec, albo ma⟨ją⟩li ty dzieci przy swego
 9 ojca daniu ostać, czyli nie mają, albo co jest
 za prawo? Przeciw temu rzekła ta pani przerwczona:
 Gdyż jej mąż swe jimienie w gorącym sądzie ⟨...⟩
 12 wyrzeczon[em], a w tym gajnym sądzie [a] wyłożonem,
 gdzie to wywołano albo powiadano, nie byłam, a
 jam sie swoich dzieci po jich śmierci nigdy
 15 nie odrzekła i w prawy-m czas przeciw temu rzekła
 i odwołała, azali ja już nie mam sie opiekac
 swemi dziećmi i swych dzieci jimieniem podług
 18 prawa, czyli co jest prawo?
 Jakoście nam pirwej pisali, iż żadnego
 przysięznika nie mogą zsadzić, gdy nie zawini,
 21 tegosmy sie barzo u ⟨n⟩as ulękli, bo my obeścia musimy
 w jnych ziemiach szukać, a drudzy też tuta w mieście,
 a nie mamy z tego przysięznictwa żadnego użytku
 24 ani płatu. Możeli przysięznik sam siebie
 zsadzić prze zgubę swego obeścia, czyli nie może,
 albo co jest za prawo? **Ortel na to wydan na rzecz**
 27 **onej paniej.** Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩
 m⟨owiemy⟩ prawo: To darowanie,
 co przysięznicy świadczą z gajnego a z gorącego
 30 sądu albo co ten człowiek swem dzieciom dał a
 w gajnym sądzie wywołano, opowiadano i utwierdzono,
 przeciw temu nie może rzec jego pani ani
 33 może wrzucić podług prawa tego. **O jęcchoch o**
śmiertne rany jęcych za gorąca.
 Pytaliś⟨c⟩ie n⟨as⟩ o p⟨rawo⟩ t⟨ymi⟩ s⟨łowy⟩: Przywiedzeni są trze
 36 przed gajny sąd, co są jęci w gorących rzeczach

6: *dawanie*: uzupełnienie wg OrtOssol 63vb. — **7:** luka w tekście, zob. OrtOssol 63vb. — **8:** *temu*: uzupełnienie wg OrtOssol 63vb. — **11:** luka w tekście, zob. OrtOssol 63vb.

- o śmiertne rany i obwołani i jich broń w jich
 ręku związano i ta gorąca rzecz przed sądem
 3 stoi a ci jęćcy obżałowani i fordrowani, słowie
 prawem dobywani, [cirpieć] podług prawa od tego
 zabitego przyrodzonych tako daleko, aż jim
 6 skazano na nie to doświadczyć samosiodmo.
 Tako żądali ci, co fordrowali, k temu doświaczeniu
 [k temu fołdrowaniu] dłuższego dnia. Mająli
 9 to mieć, czyli oni taką gorącą rzecz natychmiast
 mają dokonać, czyli ⟨co⟩ o to jest za prawo?
Na to m⟨y⟩ panowi⟨e⟩ s⟨Majdemborku⟩ mowiemy pra⟨wo⟩:
 12 Ci, co fołdrowali, mają albo mieli gorącą
 rzecz tedy albo natychmiast doświadczyć
 albo dokonać, gdy oni ty jęćce w gorącej rzeczy
 15 obżałowali, ⟨bo⟩ k temu świadectwu nie mogli mieć
 dłuższego dnia, przeto ci, co fołdrowali, swą
 żałobę stracili albo upuścili i nie mają ci
 18 winą ani pokupem pokupić podług prawa. **Gdy
 kto co nieurządno w mieście uczyni, gdy *ji*
 na gorącej rzeczy zawołanej uchwycą.**
 21 Gdy kto co nieurządno uczyni w mieście
 albo zabije, albo ciężko rani, albo jinnego
 takiego co nieurządno uczyni, a chwacą *ji* gorąco
 24 i z wołanim przed sąd przywiodą, a ten, co nań
 żałuje ⟨...⟩ proście przez świadkow, bliszyli ten, co
 nań żałuje, sam dokonać tako, jako prosto
 27 nań żałował przez świadkow, albo bliszy ten,
 co nań żałowano, odyć, a jako ma odyć podług
 prawa? **Ortel.** Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s⟨Majdemborku⟩
 m⟨owiemy⟩
 30 prawo: Będzieli jęćiec o głowę albo
 o śmiertne rany, albo o jinną nierządną rzecz
 z zawołaniem przed gajny[m] sąd[em] przywiedzion,
 33 a mali ten odyć, to musi on uczynić samosiodm,
 ale będzieli taki człowiek prosto bez
 żałowania obżałowan, tedy jest on bliszy

10: *co*: uzupełnienie wg stałej formuły. — **15:** *bo*: uzupełnienie wg OrtOssol 63vb. — **25:** luka w tekście, zob. OrtOssol 63vb. — **32:** *gajnym sądem*: tak w rkpsie.

odyć sam swą ręką, niżli ten, co nań żałuje,
 doświadczyć, a to podług prawa. **Gdyby kto**
 3 **głowę zabił w zawieszony czas i uciekł a za**
gorąca nie uchwacon. Gdyby w zawieszony
 czas głowa zabita albo cokolwiek jinnego
 6 nierządno uczyniono, ocz by miał być sąd
 gorący, a ten, co to uczynił, (uciekł), tako aż za gorącej rzeczy
 nie uchwacon, i to by obżałowano we dnie, słowie
 9 przed nocą, możeli tego mieru złomcę w zawieszony
 czas ska[r]zać i utwierdzić, czyli nie może, albo
 co o to za prawo? Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩
 m⟨owiemy⟩ prawo:
 12 Stanieli sie ktora nierządna rzecz, o którą
 by czynić gorący sąd, a będzieli to za dnia,
 słowie przed nocą, żalowano, tedy mogą tego
 15 złomcę mieru obżałować nazajutrz, acz jest [w]
 zawieszony czas i dokonać nań podług prawa.
Po jednego człowieka śmierci została żona i dzieci.
 18 Jeden człowiek umarł i zostawił po sobie dwoje
 dzieci i żonę. Potym umarło jedno dziecię,
 a jego część odumarła na macierz. Potym
 21 ta niewiasta szła za mąż i dzieliła sie z swem
 dziecięciem i z jego opiekadlnikiem o wszystko
 to, co na nią odumarło od jej dziecięcia. W tych
 24 dzielnych rzeczach był jeden srebrny korczak i ośm
 srebrnych łyżek i jeden srebrny kubek. W dziele
 przyszedł ten korczak tej paniej z jej mężem
 27 i ośm srebrnych łyżek z kubkiem w dziele
 dziecięciu jej przyszło. Tedy prosił tej paniej
 mąż [z] opiekadlnikow tego dziecięcia, aby mu
 30 zostawili ty to łyżki z kubkiem za ten to korczak,
 bo były w jednej wadze albo iż tako wiele
 ważył korczak jako łyżki z kubkiem. Opiekadlnicy
 33 wzięli to sobie na rozmyślenie, a wtym ta
 pani umarła, pierwej niżli odpowiedzieli
 opiekadlnicy. Potym mąż tej paniej umarłej

7: *uciekł*: uzupełnienie wg OrtOssol 64ra.

upominał sie opiekalnikom, aby jemu dali ten
 korczak, co ji u nich zastawił z swą panią przez
 3 zamianę, a opiekadlnicy mówią, iż korczak ten odumarł
 na to żywe dziecię tej paniej umarłej. K temu
 mowi tej paniej umarłej mąż: Gdyż ten korczak
 6 mej żenie w prawym dziele sie dostał a przy was
 przez zamianę został, a na mię po mej żenie
 przyszedł, a nie na jej dziecię, gdyż to jest jidące
 9 jimienie, [albo] co o to jest prawo? **Ortel.**
 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s M⟨ajdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
 Ten sřzebrny korczak
 słuŝa na tej umarłej paniej bliszą żeńską
 12 twarz, bo słuŝa na niewieście rzeczy podług
 prawa. **Umarł jeden człowiek i zostawił żonę
 i dwoje dzieci.** Jeden człowiek umarł
 15 i zostawił po sobie swą żonę i dwoje
 dzieci. Jedno dziecię umarło po ojcu a jego
 część odumarła na jego matkę. Potym ta
 18 matka poszła za mąż. Tedy został po tym to
 umarłym dziecięciu jeden dom, coż odumarł
 na jego matkę, z ktorego domu jeszcze
 21 winowato pięć grzywien. O ty pieniądze
 upominali sie winowajcowi opiekadlnik[y] tego to
 dziecięcia i mąż tej to matki. Tedy sprzedał
 24 ten to winowaciec swoj dom i odkazał ty
 pieniądze, co był dłuŝen, połowicę opiekalnikom
 a połowicę mężowi tej to matki, u ktorych
 27 ten to dom kupił, a on, co kupił dom albo
 nń[im] ty pieniądze odkazan⟨y⟩, słuŝił[em] ony
 zapłacić. Wtym umarła ta żona pirwej,
 30 niżli ty pieniądze zapłacony. Już mówią
 przyrodzoni tych dzieci, iż ty pieniądze
 odumarły na jej blisze przyrodzone, to jest
 33 jej dzieci, a k temu mowi tej paniej mąż:
 Gdyż był jej winowaciec słuŝił dać jeszcze

28: *odkazał:* tak w rkpsie.

za żywota jego żony i też to jest [iż] ⟨...⟩ był k nim
 bliszy po swej żenie, niżli jej dzieci? Przeciw
 3 temu rzekli opiekadlnicy: Gdyż ty pieniądze
 jeszcze nigdy w jego obronę nie przysły, azali ty
 pieniądze nie podobniej przydą je⟨j⟩[mu]⟨...⟩? Mowi ten
 6 mąż: Gdyż jemu ślubiony ty pieniądze zapłacić,
 już były w jego obronie tako dobrze, jako by
 je u siebie miał. I też ten umarły człowiek
 9 zostawił po sobie długi, a ty długi fōdrowali
 albo prawili pospołu tych dzieci ⟨...⟩ *otczym*. Ten
 to dług zapowiedzian od jinnych ludzi, co sie
 12 mienili też prawo mieć k temu długowi, przeto
 w zapowiedzi położono ty dłużne pieniądze
 [i] u jednego dobrego człowieka k wiernej ręce
 15 tak długo, ażby ⟨...⟩ ukazał, co za prawo ma k tym
 pieniądzom. Potym ta pani umarła, niżli sie
 z tym zapowiedzącym rozprawiła. Już tych
 18 dzieci opiekadlnicy mienia, iż jej mąż, tych
 dzieci *otczym*, nie *ma* działu ku tym pieniądzom,
 bo jich jeszcze nie miał w swej obronie.
 21 Przeciw temu *otczym* ten mowi: Gdyż on z
 opiekadlniki pospołu za jego żywota żony
 fōdrowali sie tych piędzy i też w jego jimię
 24 włożony u dobrego człowieka ku dobrej ręce aż
 sie rozprawi z tymi, co je zapowiedzieli,
 azali ty pieniądze już nie były w jego obronie
 27 tako dobrze, jako by je u siebie miał doma?
 Przeto mieni: Część ta, co słuszała na jego
 żonę, ta przydzie nań, a nie na jego dzieci,
 30 gdyż to jest jidące jimienie. Prosiemy was,
 nauczcie nas, co o to za prawo z prawa. **Ortel.**
 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
 p⟨rawo⟩: Ty pieniądze, co
 33 ta pani po sobie zostawiła u tych

1: luka w tekście, zob. OrtOssol 65rb. — **5:** luka w tekście, zob. OrtOssol 65rb. — **10:** luka w tekście, zob. OrtOssol 65rb. — **15:** luka w tekście, zob. OrtOssol 65va.

dłużnikow, co już fołdrowany, mają zapłacić i dać jej mężowi, a nie jej dzieciom podług prawa.

3 **Jako może wziąć żenino jimienie mąż w obronę.**

Jako żenino jidące jimienie człowiek bierze albo może brać w swą obronę, słowie tako, ażby to jimienie po jej śmierci jemu przyszło albo

nań odumarło podług prawa? **Ortel na to.** Cokolwiek [ma] żona wolnych pieniędzy [albo] przyniesie swemu mężowi, o ktore od niej odpowiada i jimi czyni, słowie nakłada albo sie jimi obchodzi wolno, jako chce, ty pieniądze ma i wziął, słowie w swą obronę, ale sąli ktore długi jego żony zapowiedziany, tako ⟨iż⟩ nie są jemu wolny wziąć albo jemu jich nie mają dać, a za jego żony żywota jich nie dobędzie albo nie zyszcze, aby je mógł wziąć, gdyby chciał, a nie przyszły jeszcze w jego obronę, takie to pieniądze przydą na dzieci umarłej niewiasty, a nie na jej męża, *tych* dzieci ojczyma podług prawa.

Kto niesprawnie szosuje a przysięże.

21 Człowiek, co niesprawnie szosował od swego jimienia a przysiągł przed radźcami, iżby sprawnie szosował, jako je(s)t prawo u nas i obyczaj, jako umrze ten człowiek a najdą po nim więcej bez jego obrony jimienia, niżli szosował pod swą przysięgą, a to więcej niżli jednac, majali zaprzane ⟨i⟩ odprzysiężone jimienie radźce wziąć na miesckie potrzeby, czyli nie mają wziąć? A została po nim jego

30 dziewczka, tej to dziewczki ⟨mąż⟩ dwojc sie zaprzal przed radźcami od siebie i od swej żony, przeto iż radźce chcieli od niego zapłaty tych dłużnych

33 szosow i odrzekł sie tego zaprzanego jimienia na wieki. Co o to za prawo? **Ortel na to.**

13: *iż*: uzupełnienie wg OrtOssol 66ra. — **27:** *i*: uzupełnienie wg OrtOssol 66rb. — **30:** *mąż*: uzupełnienie wg OrtOssol 66rb.

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
 p⟨rawo⟩: Wezmą radzce
 u ktorego człowieka pieniądze i przysięgę,
 3 iż on szosował sprawnie podług tego
 mie⟨s⟩kiego obyczaja, a będzieli po jego śmierci
 więcej jimienia jego naleziono, niżli
 6 szosował, to nie przydzie radzcam wziąć, ale
 jego przyrodzonym je brać. Ale odrzekłli sie
 tej dziewczki mąż z jej wolą tego zapranego
 9 jimienia, tedy to jimienie ma przy
 radzcach zostać na miesckie polepszenie
 podług prawa. **Gdy zaprzane ⟨i⟩ odprzysiężone**
 12 **jimienie u kogo najdą.**
 Gdyby zaprzane jimienie i odprzysiężone
 przy człowieku naleziono jeszcze za jego
 15 żywota, jako z tym mają uczynić, albo co
 o to jest za prawo? **Ortel.** Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩
 s ⟨Majdemborku⟩
 m⟨owiemy⟩ prawo: Najdąli przy człowieku w jego
 18 jimieniu, iż ma więcej, niżli szosował pod
 przysięgą, a wyznali, iż to jest jego jimienie,
 tedy ten człowiek jest krzywoprzysięzca
 21 a stracił swe prawo i cześć podług prawa.
Jako mają na kogo dokonać krzywoprzysięstwa?
 Jako mają na kogo krzywoprzysięstwa
 24 dokonać albo co on o to ma cirpieć,
 gdy ji na tym najdą podług prawa? **Ortel na ⟨to⟩.**
 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
 p⟨rawo⟩: Na kogo chcą dokonać
 27 krzywoprzysięstwa, muszą jemu o to wineę
 dać przed sądem, opowiedzieć jemu to, w czym
 krzywo przysięgł. Wyznali on to albo mogli
 30 nań dokonać to jimienie, o ktore przysięgł
 wiedząc, a to nań dokazano krzywoprzysięstwo,
 stracił swą cześć i prawo
 33 a jest został bez prawa. **Gdy umrze człowiek**

25: to: uzupełnienie wg sensu.

a zostawi po sobie <rowno>rodne dzieci.

- Umrzeli człowiek, a zostawi po sobie
 3 równorodne dzieci *i* jimienie jidące
 i stojące, a ty dzieci mają matkę,
 z tych dzieci jedno umrze, azali jego część<ć>
 6 jimienia bądź jidącego, bądź stojącego
 odumrze na jego matkę, aż ona z swemi
 przyrodzonymi może czynić i niechać, co chce?
 9 A ktorzy są albo mogą być jej bliższy przyrodzeni?
 I też kiedyby wszystkie dzieci umarły, na
 matkę jich wszystkiego jimienia odumrą,
 12 aż ona z swemi przyrodzonymi z tym może czynić
 i niechać, co chce, gdy ona już tych
 swoich dzieci niżadnego nie ma, a gdy ona
 15 umrze, <...> na jejli bliższe przyrodzone, bądź męskie,
 albo żeńskie, albo co za prawo? **Ortel na to.**
 Na to m<y> p<anowie> s <Majdemborku> m<owiemy> p<rawo>:
 Umrałi dzieci po swym
 18 ojcu jedno albo wszystkie, tedy jimienie
 odumrze na jich matkę. A umrzeli potym
 ta matka, wszystko jich jimienie odumrze
 21 na jej bliższe przyrodzone, bądź po jej[o] oćcu,
 bądź po macierzy są bliżzy jej przyrodzeni. I
 też ta matka za żywota z takim odumarłym
 24 stojącym i jidącym jimieniem może czynić
 i niechać, co chce, ale stojącego jimienia
 odumarłego nie może oddać bez przyzwolenia
 27 jej bliższych przyrodzonych podług prawa.
**Jako wiele lat ma mieć dziecię, a
 w których je leciech mają sędzić
 30 o gorące rzeczy?** Jako wiele lat ma
 mieć dziecię, ażby słowie miało lata,
 a w których leciech mają ono sędzić o
 33 gorącą rzecz, gdyby w niej za gorąca
 uchyciono, i też gdy może swem jimieniem <władać>

11: *li*: uzupełnienie wg OrtOssol 67ra. — **15:** luka w tekście, zob. OrtOssol 67rb. — **34:** *władać*: uzupełnienie wg sensu.

- przez opiekadlnikow, słowie dać je i niechać,
 komu chce, a mogli mu tego przyrodzeni
 3 bronić, czyli nie mogą, a gdyby tego bronili,
 jako ma przeciw temu czynić podług prawa,
 aby był wolen ⟨w⟩ swem jimieniu, albo i też
 6 mogli go przycisnąć przed tymi laty, aby
 odpowiedziało o długi i o jinne rzeczy po⟨dług⟩ pra⟨wa⟩? **Ortel.**
 My p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ n⟨a to⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
 Jedy ma dziecię dwanaście lat,
 9 tedy już ma lata a może
 je sędzić i może swe jidące dobrze
 jimienie oddać bez swych opiekadlnikow, ale
 12 przymarłe[li] dziedzictwo i stojące jimienie
 może dać z przyzwolenim swych przyrodzonych
 i też mogą to dziecię przycisnąć odpowiadać ⟨oczkolwiek⟩
 15 bądź przed prawem, jako jest prawo.
Mogli dziecię przycisnąć ku zapłacie
długow ojcowych? Mogli dziecię prawem
 18 przycisnąć, aby swe dziedzictwo, słowie
 swą oóczynę przedało prze zapłacenie
 oóczowych długow, gdy ono nie ma ich czym
 21 jidącym jimieniem zapłacić, albo co o to za prawo? **Ortel.**
 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
 Zeznali dziedzic dług
 swego oóca, co został winowat, ten ma
 24 zapłacić tako daleko, jako jego dziedzictwo
 sięga, a *nie* chceli on tego zapłacić albo nie
 chćali mu tego dopuścić przyrodzeni tego
 27 płacić, *tedy* mogą pod nim jego dziedzictwo
 prawem ⟨...⟩ przy⟨ci⟩snać, aby swe dziedzictwo podług
 prawa ⟨przedał⟩. **Jako na kim dobyć dziedzictwa?**
 30 Jako mogą dokonać albo dobywać na kim
 dziedzictwa a mają z tego pirwej długi
 zapłacić niżli wiano albo zasłużone
 33 myto, albo co o to za prawo? **Ortel na to.**

9: *może:* OrtOssol 67va: *mogą.* — **14:** *oczkolwiek:* uzupełnienie wg OrtOssol 67vb. — **29:** *przedał:* uzupełnienie wg OrtOssol 68ra.

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
Zasłużone myto i

jistny dług mają pirwej zapłacić ⟨z jidącego jimienia⟩

3 niżli wiano, ale wi⟨a⟩nowaǫli je na stojącym
jimieniu, tedy mają napierwej wiano oprawić i
zapłacić, niżli ktore jinne długi podług prawa.

6 **Mali wojt albo szoǫtys przyć opowiadać**

stojące jimienie. Szoǫtys albo wojt,

albo jego słuźebnik ma przyć przed to

9 stojące jimienie i to opowiedzieć albo
zapowiedzieć za ten dług tego, co żaǫje, i
wymienić ji, a to ma uczynić przy są⟨sie⟩dziech

12 obapolnych i to jim⟨i⟩ świaczczyc, a nie chceli
przeciw temu odpowiadać, na kogo ten dług
żaǫją, na ⟨trzy⟩ blisze przychodzące sądy, jako przed

15 nim⟨i⟩ powod żaǫje i to dziedzictwo zapowiada
w swoim dłudze, tedy mają to stojące

jimienie podać temu, co żaǫje o swój dług we

18 trzech bliszych sądziech. Potym sąpierz, na kogo

żaǫją, nie może już o ten dług odpowiadać.

Wiedziaǫli o tych żaǫbach, a nie byǫli jemu

21 zawada, słowie aczby jemu było wolno przyć

i odyć k tym to sądom, tedy na czwartym

sądzie mają powodowi dać wwiązanie

24 w to stojące jimienie, a tako zyskują

stojącego jimienia zastawionego podług prawa.

Moźeli mąż dać co źenie z jidącego

27 **jimienia?** Moźeli mąż co dać z swego

jidącego jimienia swej źenie, co chce,

ktory nie jest wojtowskiego rodu, albo co o

30 to jest za prawo? **Ortel na to.**

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:

Ktory czǫlowiek

siedzi w prawie miesckim majdborskim

33 i tam bytem mięszka, ten może swej

źenie dać, co chce, wiana albo wianować,

2: z *jidącego jimienia*: uzupełnienie wg OrtOssol 68rb. — **14:** *trzy*: uzupełnienie wg OrtOssol 68ra.

albo darować na swem stojącym albo niestojącym
jimieniu, albo ⟨co⟩ chce podług prawa. **Majali**

3 **przysięgi być w otworzony czas, czyli nie?**

Gdyby skazanie przysięgi się przygodziło
w wiązany czas czynić, ma⟨ją⟩li tedy przysięc,

6 czyli mają go odłożyć na otworzony czas, a

jako wiele jest tych wiązanych dni do roka,

a który ma zebrać [w] gajny sąd, ⟨powod⟩ *czyli sąpierz,*

9 co ma przysięc, albo co o to jest za prawo? **Ortel.**

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
⟨Przydzieli⟩ którą przysięgę skazaną

albo jakokolwiek położoną czynić

12 w wiązany czas, to może dobrze sędzia

odłożyć na odłożony czas czynić, słowie przysędzić,

podług prawa. **Ktore są wiązane czasy i dnie?**

15 To są wiązane czasy: [za] wszystkie niedziele

i piątki, [to] krzyżowa i adwent przed Gody,

i siedmdziesiąt dni ⟨...⟩. W tych dniach, ⟨...⟩ gdzie

18 się mają prawować albo sędzić, tedy wojt

sąd ma zebrać i gaić podług prawa. **Gdyby**

gość gościowi zastawił w wyznanym

21 **dłudze zakład.** Jedyby gość gościowi zakład

w wyznanym dłudze zastawił bądź je[z]dzący,

bądź nieje[z]dzący, słowie koń albo suknią, a

24 ten gość nie chce czekać albo owa jest podrożny,

słowie gotow na drogę, i także z gospodarzem

gdyby się tako przygodziło, co mają z tym

27 zakładem czynić albo niechać podług prawa? **Ortel.**

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:

Nie trzeba gościowi albo

gospodarzowi od gościa brać zakładu

30 za wyznany dług, ale weźmieli zakład, tedy

go musi prawem dosięgnąć albo dobyć jako

jinny człowiek, niżli gdyby ji z ⟨wy⟩mowę przyjął

33 do ktorego czasu, a to jest z prawa.

Kiedy ktorego człowieka wydadzą gościowi

2: *co:* uzupełnienie wg OrtOssol 68va. — **8:** *powod:* uzupełnienie wg OrtOssol 69ra. — **11:** *Przydzieli:* uzupełnienie wg OrtOssol 69ra. — **17:** luka w tekście (2 razy), zob. OrtOssol 69rb.

za rękę z prawa, co ma czynić?

Jedy gościa albo ktorego człowieka wydadzą

3 gościowi za rękę albo jinnemu człowiekowi, co
tuta nie osiadł w tem prawie, co albo jako mają
z tym uczynić a jako daleko siedząc, słowie

6 bydłac, od tego prawa ma być gościem zwan podług prawa?

Ortel. Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
p⟨rawo⟩: Będzieli gość

gościowi albo jinnemu człowiekowi, co tu

9 w tym prawie *winowat, [nie jest] za rękę dan
⟨o dług⟩, tedy wojt ma ji jemu dać schować tako
długo, aż mu ten dług zapłaci. Gościem jest

12 taki, co dalej jedennaście mil mieszka od tego
sądu, a to z prawa. **Gdyby dwa człowieki**

pospołu miała ta ktore jimienie.

15 Gdy[by] dwa człowieki pospołu albo więcej
mają jimienie stojące, jako rolę, dom albo
sukienny kram, albo cokolwiek jinnego takiego,

18 mogli jeden drugiego przycisnąć, aby swą
część sprzedał albo by sie z nim dzielił?

Co o to jest za prawo? Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩
m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩: **Ortel.**

21 Gdzie dwa człowieki albo więcej mają
jeden dom albo sukieny kram, albo jinne
jimienie stojące, może jeden drugiego przycisnąć,

24 aby sie z nim dzielił podług prawa.

**Gdy kogo zaręczą o głowę albo o ciężkie rany,
a gdy nie stanie albo go nie postawią.**

27 Gdy człowieka obżalują o głowę albo o
ciężkie rany a ten człowiek postawi porękę
ku prawu, a gdy nie stanie albo go nie
30 postawią, co o to musi poręcznik cirpieć albo
pokupić, a jako wiele tych pieniędzy, co
u nas ośmnaście jich jidzie za szyroki grosz
33 czeski, a jako ten obżalowany ma praw
być, gdyby mienił albo rzekł swą niewinność,
albo co o to jest za prawo? **Ortel.**

9: *winowat*: niejasny dod. — **10:** *o dług*: uzupełnienie wg OrtOssol 69vb.

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:

Ręczyli kto kogo, co ji

obżałowano o głowę albo o ciężkie rany,

3 a nie postawi-li go ku prawu, tedy ten
rękojmia ma zań zapłacić *wargielt*, to jest o

6 głowę ośmnaście funtow, a wojtowi winę
ośm szelągów pieniędzy, ale o rany ciężkie

9 rękojmia ma zapłacić połowicę w[g]argieltu,
to jest dziewięć funtow, a wojtowi siedm

szelągów winy, a [nie] mienili kto też swą
niewinność, ten może odyć sam swą ręką albo

samotrzcć, obżałowują go ze świadki. **Mogąli**

12 **[z]najęci ktore świadectwo czynić**

czyli nie? Mogąli [z]najęci świadczyć

i przysięgać bądź o pieniądze albo o głowę,

15 albo o rany, albo o jinne kt⟨o⟩re rzeczy,

czyli mogą je odrzucić, aby nie świadczyli

ani przysięgali, albo co o to jest za prawo?

18 **Or⟨tel⟩.** Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩

p⟨rawo⟩: [z]Najęci ludzie nie

mogą niżadnej rzeczy świadczyć a mogą

je dobrze odrzucić podług prawa. **Mogąli rowny**

21 **dział wziąć dzieci dzie⟨w⟩czyn[n]e.**

Rownyli dział mają wziąć dzie⟨w⟩czyn[n]e

dzieci bądź żeńczyzna, bądź męzczyzna

24 jimienia jego oćca albo macierze z parobczymi,

słowie jej brata dziećmi podług prawa?

O jednym parobku, co pojął żonę za ojcowa

27 **żywota.** Pojął jeden parobek żonę

za oćcowa żywota a umrzeli jego ociec

bez oddzielenia syna swego, tedy dzieci tego

30 to nieoddzielonego syna wezmą jimienie

swego dziada podług prawa, a nie dzieci ⟨dziewczyny⟩,

ale oddzieliłi ociec syna, tedy tego syna

33 dzieci mają rowny dział i jego siostry

dzieci także *w swego* dziada jimieniu

podług prawa. Też ku jimieniu swej starej matki

31: *dziewczyny:* uzupełnienie wg OrtOssol 70va.

rowni są [rowni są] synowy[e] i dziewczyny
dzieci podług prawa. **Mogali przysięznicy odwołać**

3 **ortel komu.** Mogali przysięznicy albo wojt
ortel odwołać albo odłożyć bez wolej stronu
a gdyby jedna strona to chciała a druga
6 nie chciała, a jako wielekroć to może być
albo nie może, albo co o to jest za prawo?

Ktorem obyczajem przysięznicy mogą odwołać

9 **ortel?** Nie wiedząli albo nie mogą przysięznicy
ktorego ortela najć albo wyrzec, tedy
mogą to odłożyć do drugiego i do trzeciego
12 sądu. Tedy oni mają ten ortel wydać albo
poń słać do wyszego prawa, gdzie obyczaj jest
podług prawa słać, a nie mogą tego odwołczyć
15 dłużej podług prawa. **Na kim winy są, gdy
powod sąpierzowi przysięgę odpuścić?**

Gdy człowiek będzie obżałowan o przysięgę
18 albo o głowę, albo o rany, albo o łajanie, albo
o pieniądze, albo oczkolwiek takiego, a o to
przysięgi skazą, a powod sąpierzow(i) prze Bog
21 i prze dobry lud odpuści przysięgi i wszystkie
ty rzeczy, co nań żałował, ocz miał przysięc,
jestli już ktora wina wojtowi na
24 powodzie albo na sampierzu, czyli nie jest,
albo co o to jest za prawo? **Ortel na to.**

Na to m(y) p(anowie) s (Majdemborku) m(owiemy) p(rawo):
Chceli powod odpuścić

27 sampierzowi przysięgę prze Bog i prze
dobre ludzi, może to wojt dobrze przyzwolić,
ale nie chceli k temu przyzwolić, tedy musi
30 przysięgę wziąć albo wojtowi dać ośm
szelagow winy a nic więcej podług prawa. **Możeli człowiek
przysięgając odeprzeć swą przysięgę sam
33 albo jinnym człowiekiem, kiedy zmyli?**
Gdyby człowiek miał oczkolwiek przysięgać,
a nie wyrzeczce przysięgi, jako ją rozkazano,

słowie iżby zamylił albo w niej zablądził, możeli
 sie sam sobą albo człowiekiem podeprzeć,
 3 słowie wtore przysięc, a jako wielekroć to
 może czynić, czyli nie może powtorzyć przysięgi,
 a gdy przysięgę zmyli, przepadłli tę rzecz,
 6 o którą miał przysięgać, albo co o to za prawo?
 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
 Zamyliłli człowiek przysięgę,
 może dobrze sam albo człowiekiem sie ⟨p⟩odeprzeć,
 9 słowie wtore albo trzecie, albo jilekroć
 będzie jemu potrzebizna przysięgać, aż przysięże
 [aż przysięże], jako rozkazano, a będzie praw
 12 podług prawa i bez szkody. **Gdyby nalezion
 przestępca małżeństwa.** Gdyby mąż albo
 żona nalezieni na przestąpieniu małżeństwa,
 15 słowie iżby żona z jinnyim mężem
 albo mąż z jinną żoną przebywał, co oni
 mają o to cirpieć a jako to na nie mają
 18 dokazać albo doświadczyć, albo jako sie oni
 tego mają sprawić? A gdyby jedna strona,
 słowie jeden z nich wyznał sie tego uczynku
 21 przed sądem albo przed siedzącą radą sam
 swemi usty albo rzecznikiem, albo
 opiekadlnikiem, *albo o to co za prawo? **Ortel na to.**
 24 Będzieli kto nalezion w przestąpieniu
 małżeństwa, bądź mąż albo niewiasta,
 a gdy nań strzegą, słowie iż go za gorącej
 27 rzeczy uchwacą, ty mają z wołanim przed
 prawo przywieść i ten uczynek na nie samosiodm
 dowieść, słowie poprzysięc, a gdy to uczynią,
 30 tedy je mają ściąć. A wyznali kto ten uczynek
 przed prawem, tego mają także osędzić,
 słowie ściąć, ale będzieli kto o taką rzecz
 33 obżałowan prosto przez obwołania przed
 świeckim sądem, ten to odyjdzie sam swą ręką,
 a radźce nic tego nie mają sędzić podług prawa.

22: albo: niejasne.

O jednym człowieku umarłym.

Gdy umrze człowiek, bądź mężczyzna albo
 3 żeńczyzna, a ma po sobie dziada albo pradziada, bądź
 po oǳcu albo po macierzy, a ma też oǳowych
 albo macierzynych co dzieci, który z tych mają
 6 odzierzeć tego to umarłego człowieka jimienie
 podług prawa? **Ortel.** Tego to człowieka dziad a
 oǳowy i macierzyny dzieci mają to
 9 jimienie rowno wziąć podług prawa. **Kto ma tego
 sędzić, kto ma złą miarę albo łokieć?**
 Będzieli mężczyzna albo niewiasta obżałowana
 12 o ktorąli taką rzecz, słowie o miarę jedziwa
 albo picia, albo o wagę, albo o łokieć,
 to mają radźce sędzić, a nie wojt podług prawa.
 15 **Kiedy kogo odsądzą czci, mająli mu zasie
 dać prawo mieskie?** Dalej, gdy kogo radźce
 odsądzą czci o takie albo o jinne rzeczy,
 18 co na nie przydą, temu nie mają zasie dać
 miesc⟨ki⟩ego prawa. Jedzenie albo picie, co
 człowiek wyzna, to mają zapłacić za dwie
 21 niedzieli podług prawa. **Mali też ten co radźcam
 pokupić, kogo pan dziedziczny odsądzi czci?**
 Kiedy pan dziedziczny albo krol, albo jinny
 24 który pan kogo przed swemi ludźmi i z jich
 dobrem umyślenim i radą osądzi ku śmierci
 albo rękę ściać, albo iż swe jimienie straci
 27 przy tym istem prawie, słowie iż mu je
 odsądzą, jest⟨li⟩ o to odsądzony człowiek też co
 radźcam przepadł albo mali jim też co
 30 przepaść, czyli nie ma, albo co o to za prawo?
Ortel. Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
 p⟨rawo⟩: Osądziłi pan albo
 dziedziczny pan, albo jinny pan swego
 33 mieszczanina albo człowieka, iż ji skaże
 na śmierć albo rękę ściać, albo iż swe
 jimienie stracił, przeto ten człowiek
 36 miastu albo radźcam nic nie przepadł ani ⟨ma⟩
 pokupić, niżliby miasto co jinnego

28: *li*: uzupełnienie wg OrtOssol 72ra. — **36:** *ma*: uzupełnienie wg OrtOssol 72rb.

przeciw jemu albo radźce mieli fordrować
osobno podług prawa. **Jako mają tego człowieka**

3 **dzierżeć w mieście, co ji osądzą na śmierć?**

Gdyby człowiek osądzon na śmierć z prawa

a krolewska albo [o] jinna gwałtowna ręka odjęła

6 go od śmierci albo jakokolwiek odproszon,

jako tego człowieka mają dalej puścić albo dzierżeć,

a majali też jinni dobrzy ludzie takiego człowieka

9 u radziec albo u miasta uprosić podług

prawa, albo co o to za prawo? **Ortel.** Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩

s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:

Będzieli ktory człowiek s prawa osądzon

12 na śmierć a odproszali go, iż go nie zgubią,

tęgo człowieka mają mieć i dzierżeć za tego, co

prawa nie ma podług prawa. **Możeli kto**

15 **krolewski ortel łajać?** Możli człowiek

krolewski ortel łajać a gdzie albo dokąd może

ciągnąć, a mogli to uczynić, czyli nie może,

18 albo co o to za prawo? Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩

m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:

Przyjezdzieli krol na prawo w miasto, w ktorem

nie ma niemieckiego prawa, *tedy* przed nim

21 mogą ortel łajać a ciągnąć do tego

wyszszego prawa, gdzie to jina

miasta obyczajnie ślą po prawo, a to jest

24 prawo podług prawa. **Kiedy sie kto podda pod**

wysze prawo przed burgrabią albo przed

radą oczkolwiek. Kiedy człowiek przed

27 burgrabią albo przed radźcami, albo przed sądem

podda sie pod wysze prawo oczkolwiek bądź, a tego

nie dzierży, co ten człowiek o to przepadł albo co o to

30 mają czynić podług prawa, albo co o to za prawo?

Ortel. Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩

p⟨rawo⟩: Poddali sie kto

przed burgrabią pod wysze prawo o którą

33 rzecz a nie dzierżyli tego albo nie spełnili, tedy

przepadł sześćdziesiąt szelągów. Poddali sie tako

przed siedzącą radą, tedy przepadnie sześć i

36 XXX szelągów, to jest słowieńską grzywnę,

a stanieli sie to przed wojtem, tedy jemu przydzie
za to jego wina ośm szelągów podług prawa.

3 **Kiedyby kto zwan ku prawu a nie przydzie.**

Gdyby w naszym mieście człowiek zatwierdzon,
słowie rękojmią albo którym jinnym

6 obyczajem, albo i też gdyby zwan ku prawu, a nie
przydzie, a o to ochtowan, słowie bantowan

albo skazan, a ten człowiek przyszedłby do

9 jinnego miasta, co też w nim było niemieckie

prawo, jako mają takiego człowieka [albo jako

go mają] ku prawu dobyć albo jako może sie tamo

12 temu sprawić albo zbyć podług prawa? **Ortel.**

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:

Gdy będzie człowiek

zatwierdzon w jednym mieście a zbieży do

15 drugiego miasta, co też ma niemieckie prawo,

a chcieli go powod dobyć, tedy ma

przynieść list *tego* od wojta i od przysiężników z

18 gajnego sądu z *tego* to miasta, gdzie ten człowiek

zatwierdzon, a ma ji jeszcze k temu samosiodm

poprzysiąc, iż on jest ten tako zatwierdzony

21 człowiek w tym to mieście, z ktorego

jest list przyniosł, a tako dobędzie swego

zatwierdzonego człowieka prawem podług prawa.

24 **O liście z gajnego sądu o niektory dług.**

Gdyżby człowiek miał na kogo świadectwo

albo świadeczny list o dług z gajnego sądu

27 a ten człowiek rzekłby: Jam po[ds] *wydaniu* tego

lista dług zapłacił a ten-em list wierząc

jemu przy nim zostawił albo iż którymkolwiek

30 jinnym obyczajem przy nim został ten list tako

długo. Mali świadectwo tego lista przed

się jić albo mogli ten winowaty dokonać,

33 aby on ten dług zapłacił, albo co o to

jest za prawo? **Ortel na to.**

Mogli ten człowiek, co list świadeczny

nań mają, ukazać, słowie przysiąc samotrzeć,
iż zapłacił ten dług, tedy on tego długu będzie
3 prozen a ten list straci swą moc podług prawa.

O zastawie jeden drugiemu w gajnym sądzie.

Gdy jeden człowiek drugiemu zastawi rolę, dom
6 albo ktorekolwiek jinne stojące jimienie przed
sądem a zapiszą to jemu listem przysiężniczym pod
jich pieczęcią, który z nich lepszą ma tej rolęj
9 albo domu obronę: tenli, ⟨...⟩ co zastawił, acz on został
w tej roli albo domu, co zastawił, a dzierżyli
ten wszystko, co mu zastawiono, gdy mimo
12 prawo czekał, a on je przedawa albo chce
przedać i z prawa jemu chcą w nie wwiązanie dać,
a drugi, słowie co zastawił, to broni i nie chce
15 przepuścić? Co między jimi jest za prawo? **Ortel.**
Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
Zastawili ktorykolwiek
komu człowiek przed prawem ktore jimienie,
18 ten ma tego jimienia prawą obronę a
mają ji sprawnie wwięzać, niżliby drugi[e],
słowie co zastawił, ⟨o⟩ to wwiązanie prawem
21 mógł przeciw temu mówić podług prawa.

Majali kogo wwięzać o przeigranie?

Gdy komu ⟨kto bierze⟩ jego jimienie i *jeszcze* k temu
24 go wiąże o jigrę albo przeigrę, a ten to
żałuje i on ⟨to⟩ zna, iż wziął i wwiązał, kto to
albo jako to mają sędzić, a gdyby ten to, na
27 kogo żałują, zaprzął sie, mali powod doświadczyć,
a jako, a może mimo świadki zaprzec, albo co o to
jest za prawo? **Ortel.** Dla przeigrania nikt
30 nie ma nikomu jego co wziąć ani wwięzać.
Stanieli sie to a wyznali kto, a będzieli
to nań wyznano albo dokonano, tedy on
33 musi za to cierpieć, co jest prawo, a sędzia,
to jest wojt to ma sędzić. A zaprzyli sie
kto tego a nie mogą tego nań dokazać,

9: luka w tekście, por. OrtOssol 73vb. — **20:** o: uzupełnienie wg OrtOssol 74ra.
— **23:** kto bierze: uzupełnienie wg OrtOssol 74ra. — **25:** to: uzupełnienie wg sensu.

tedy może się on temu sprawić na krzyżu podług prawa.

Żaloby o murowanej ścianie.

- 3 Jedy mają dwa między sobą murowaną
ścianę a ta ściana jest każdego z nich połowica,
a jeden chciałby podle tej ściany szachtę kopać,
6 słowie sracz czynić, mali począć od swej połowice
muru trzy stopy kopać, czyli ma począć od drugiej[o]
połowice muru swego sąsiada kopać trzy
9 stopienie, albo co o to za prawo? Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩
s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:

Od połowice swego sąsiada muru ma począć
kopać szachtę, kto chce, to jest sracz uczynić,
12 a to trzy stopienie od jego sąsiada muru podług prawa.

O mieskiem wielkierzu. Może⟨li⟩ miasto słowie
radźce z pospolstwem uczynić bez wiedzenia i
15 bez wolej swego pana ku polepszeniu mieskiemu
czynić albo wydać wielkierz, co za prawo?

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:

Ortel. Radźce mogą z swemi roztropnymi

- 18 mieszczaży uczynić w s⟨w⟩em mieście
pospolny wielkierz ku użytku mieskiemu bez
wiedzenia i bez wolej swego pana, gdy ten wielkierz
21 nie jest przeciw pospolnemu dobremu pisanemu ⟨prawu⟩.

**O krzywdzie, która by się zamilczała rok i dzień,
możeli naprzeciw jej mówić?**

- 24 Gdyby człowiek ⟨cirpiał⟩ rok i dzień, i daleko więcej,
iż woda ciekła z rynny jego sąsiada przez jego
dom a naprzeciw temu nigdy przed prawem
27 nie mówił, aż umarł, po jego śmierci synowie
jego więcej tego cirpieć nie chcą ani
przepuścić a rzekąc, acz jemu to nasz ociec
30 przepu⟨sz⟩czał przyjacielski, ale my dalej tego nie chcemy
przepuścić. Mogąli oni to sprawnie uczynić,
czyli nie mogą, gdyż jich przodkowie to cirpieli
33 daleko więcej niżli rok i dzień, albo co o to za prawo?

Ortel. Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
p⟨rawo⟩: Kto cierpiał

- 36 rok i dzień, iż z strzechy albo z rynny woda
ciekła przez jego dom albo dwor przez prawej

13: *li*: uzupełnienie wg OrtOssol 74va. — **21:** *prawu*: uzupełnienie wg OrtOssol 74vb. — **24:** *cierpiał*: uzupełnienie wg OrtOssol 74vb.

odmowy, słowie iż przeciw temu w czas przed
 prawem nie odmawiał albo zabraniał, ten musi też to
 3 dalej cirpieć, niżliby list miał albo z ktorego
 prawa świadectwo, iż tego nie miał dalej cirpieć
 podług prawa, jako pisano. **O świadkoch, kto je
 6 ma przycisnąć ku świadectwu?**
 Gdy człowiek ma świadczyć, bądź o głowę albo o
 dług, albo oczkolwiek jinnego z ludźmi, co by
 9 wiedzieli o tej jego rzeczy, kto ty ludzi, słowie świadki,
 ma k temu sprawnie świadectwu przycisnąć,
 aczby sie wiarowali albo nie chcieli świadczyć, co o to
 12 przepadli, a stracili swą rzecz, co je ma postawić,
 poki jich prawem dobywa, a gdy jich prawem
 <nie> dobędzie, aby świadczyli, albo jich <nie> przyciśnie,
 15 albo co o to za prawo? Na to m<y> p<anowie> s <Majdemborku>
 m<owiemy> p<rawo>:
 Nikogo nie mogą przycisnąć albo przyniewolić
 tego, co nie chce po dobrej woli świadczyć
 18 z prawa prawego. **O przedaniu prawa.**
 Mająli radźce jinnym ludziom, co są słowie z
 jinnego miasta albo wsi, przed<ać> prawo, czyli nie
 21 mają, co o to jest za prawo? Na to m<y> p<anowie>
 s <Majdemborku> m<owiemy> p<rawo>:
 Radźce nie mogą żadnego ortela wydać a też oni
 nie mają żadnemu człowiekowi ortela przedawać,
 24 ale miasta, co w nich niemieckie prawo, gdzie to
 są przysięznicy, co prawo wydawają, postawiono,
 iż jim mało co dawają, jakoby ku służbie, przeto
 27 iż oni sie muszą troskać, aby taki ortel wydali,
 jakoby swej przysiędze dosyć uczynili, a też
 iż muszą często swą robotę i obeście zamieszkać
 30 i też ten ortel dać zapisać, tegodla
 przysięznicy muszą uznać to, co jest z tego układ
 w tem to mieście, a to jest za prawe prawo.
 33 **O jednym człowiece umarłym.**
 Pytaliście nas o p<rawo> temi s<łowy>: Jeden człowiek
 umarł i zostawił po sobie małe dziecę
 36 ssące i drugie małe niedorosłe dziecinnych

14: ...przyciśnie: tekst niejasny.

lat. Możeli tego umarłego człowieka bliższy
 przyrodzony jimienie i jego dzieci wziąć w swą opiekę
 3 przez wolej i dzięki jich matki, bądź ona szła za
 jinny mąż, bądź nie szła, albo co o to jest za prawo?
 Na to my przysięznicy s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ prawo:
 6 Tych dzieci bliższy przyrodzony przyjaciel
 mężczyzna ma tych dzieci i jich jimienia się podjąć
 i jimi się może opiekować bez wolej jich matki
 9 a ma tej to matce i dzieciom jej jidące jimienie
 upewnić na swem stojącym jimieniu,
 a ma też tych to dzieci matce na każdy rok
 12 liczbę czynić, poko się opieka i poko dzieci
 lat nie mają, aby wiedzieli, gdzie się jimienie
 podziewa jich, ale o stojące jich jimienie
 15 nie [s]trzeba opiekadlnikowi jich upewnić, bo
 stojące jimienie samo się upewni podług prawa.
Kto by chciał przysiężników o wzdanie role.
 18 Gdy kto od was przysiężników chce ku
 świadectwu o wzdanie rolej albo o wwiązanie,
 albo o zapowiedź, albo oczkolwiek bądź, jako wiele
 21 macie wziąć za to, bo u nas jest moneta,
 co jej jidzie ośmnaście za szyroki grosz praski,
 tych pieniędzy czyli jinnych lepszych mamy
 24 wziąć za takie to świadectwo, słowie szepszelink,
 podług prawa o każdą rzecz, jako jest prawo? **Or⟨tel⟩.**
 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
 O świadectwo przysiężników
 27 o którą bądź rzecz, słowie szepszelink,
 mają dać jeden szeląg drobnych pospolnych
 pieniędzy, co jidą tamo, co powszednie jemi
 30 targują, a to jest podług prawa. **Gdyby niewiasta
 urodziła dziecię po śmierci swego męża.**
 Jedna niewiasta po śmierci swego męża
 33 urodziła dziecię a to mieni z ośmią jinnych
 dobrych niewiast, iż to dziecię było żywo, aż je
 krzczono ⟨albo krzcily⟩ t[e]y to niewiasty dla nagłej śmierci
 36 tamo iste w komorze, gdzie to było

35: *albo krzcily*: uzupełnienie wg OrtOssol 76rb.

w tajemnicy przy urodzeniu, jako jest obyczaj, a chcą
 to świadczyć. Przeciw temu rzekły tego umarłego
 3 dzieci, iż ony *nie* chcą temu wierzyć, aby się
 to dziecię żywo narodziło, a pytają prawa ręką,
 aczby jeden *nie* mi⟨a⟩ł mężczyzna przy tym być,
 6 a mogli ty to niewiasty przez mężczyzny
 świadczyć, czyli muszą k sobie na świadectwo mieć
 mężczyznę, *i* jako wiele, albo co o to jest za prawo?
 9 **Ortel.** Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
 p⟨rawo⟩: *Możeli ta niewiasta*
 mieć świadectwo jnych cnych dobrych ⟨niewiast⟩, iż
 to dziecię się żywo urodziło, tedy nie jest jej
 12 potrzebizna żadnego męża ani jinnego
 świadectwa podług prawa prawego. **Mogali powoda**
ku przysiędze przycisnąć naprzeciw sąpierzowi
 15 **o dług albo o co?** Mogali kogo przycisnąć ku
 przysiędze, kiedyby ⟨kto⟩ na kogo żałował o dług albo
 oczkolwiek bądź, albo o jinną rzecz, słowie
 18 aby powod przysięgł naprzeciw sąpierzowi, a
 jako ma przysięc, samli, samotrzećli, a nawięcej
 po umarłej ręce o dług albo o jinną którą rzecz,
 21 albolli powod odpuszcza przysięgę a żałuje na
 sąpierz ku jego sąmnieniu, mali mu sąpierz ⟨znać⟩
 albo zaprzec a przysięc sam o ten dług swą ręką
 24 albo oczkolwiek bądź, co powod nań żałował, aby
 tego wszego praw był i prozen, i też mogli powod
 wtore na sąpierz tęż rzecz żałować, słowie
 27 gdyby przysięgi nań nie dokonał, mogli
 wtore nań żałować ku jego sąmnieniu, czyli
 nie może, czyli co o to jest za prawo? Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩
 s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
 30 Powoda nie mogą przycisnąć ku przysiędze
 niżli *tako* [jako], gdyby żałował o dług po
 umarłej ręce, co jemu zostawił albo odumarł
 33 jego ociec albo jinny jego przyrodzony przyjaciel,
 a gdyby w żałobie wymienił po umarłej ręce [z]
 świadki, a puścił ji sąpierz ku świadkom,
 36 tedy musi powod w tem sędzie samosiodm

10: *niewiast*: uzupełnienie wg OrtOssol 76va. — **16:** *kto*: uzupełnienie wg OrtOssol 76vb. — **22:** *znać*: uzupełnienie wg OrtOssol 76vb.

o ten dług przysiąc, a tako jście, a nie przysiężeli
 tako długo, jako wypisano, słowie w temże
 3 sądzie, samosiodm, tedy stracił swą rzecz a
 ma sąpierzowi pokupić <wet> i wojtowi winę. Ale
 zaprzyli sie sąpierz tego długu a chce praw on być,
 6 tedy ma samosiodm przysiąc a tym
 świadkom, co z nim mają przysiąc, może mieć
 dzień ku drugiemu sądowi, będzieli na nie
 9 wymieniono po umarłej ręce w żałobie. Na kogo
 cokolwiek żałują, musi albo znać albo nie
 znać, a nie zna-li, musi sie tego swą ręką
 12 sprawić, to jest przysiąc. A to jednac ocz
 praw[o] będzie a ma-li tego świadectwo albo
 może mieć z sądu, na tego nie mogą wtore
 15 tej rzeczy żałować podług prawa. **Mogali
 dzieci odumarłe jimienie komu oddać
 bez bliższych swych?** Dzieci mogą odczynę
 18 albo przyumarłe jimienie rowno miedzy
 sobą dzielić, ale niżadne z nich jimienia
 nie może, co mu na jego część<ć> odumarło,
 21 nikomu oddać albo przedać przez drugich dzieci
 przyzwolenia podług prawa. **Po jednego człowieka
 śmierci zostało jimienie stojące i niestojące.**
 24 Jeden mieszczanin u nas umarł i zostawił
 po sobie jimienie stojące i niestojące, w to
 jimienie wwiązał sie nasz jeden mieszczanin
 27 rzekąc, aby prawo k niemu miał. K temu
 przyszli ludzie z jinnych stron albo z ziem, co
 są rowno bliższy przyrodzeni temu umarłemu [i
 30 też] <...> k temu jimieniu. Rzekł nasz mieszczanin, iż
 wie jeszcze jednego w jinnych dalekich ziemiach,
 co też k temu jimieniu przysłusza <...>, jako długo
 33 oni mają mieć frysztu, aby tego pewność ukazali,
 rokli i dzień, czyli więcej, czy co o t<o>
 za prawo? **Ortel.** Na to m<y> p<anowie> s <Majdemborku>
 m<owiemy> p<rawo>: Sąli ci to z
 36 jinnych stron albo ziem rowno bliższy

4: *wet*: uzupełnienie wg OrtOssol 77ra. — 30: luka w tekście, zob. OrtOssol 77va. — 32: luka w tekście, zob. OrtOssol 77vb.

przyrodzeni temu umarłemu z waszym mieszczaninem,
 tedy mają jim dać rowny dział tego jimienia,
 3 a mają rękojemstwo albo jinną pewność
 dać, aczby który bliszy przyrodzony temu
 umarłemu w rok i w dzień przyszedł, aby jemu
 6 tego jimienia z pełna zstąpili i vzdali. A też
 gdyby który człowiek w dalekich cudzych
 ziemiach był *et przyszedłby daleko po roce i po
 9 dniu i dokaże tego, i(ż) tak daleko był i też
 on bliszy temu przyrodzony umarłemu i
 przypowiedział sie k temu jimieniu, musiliby
 12 jeszcze jego jemu odstąpić podług prawa. **Jako ma
 człowiek ukazać swą bliskość podług prawa.**
 Niżad(n)emu człowieku potrzebizna ukaza(n)ie
 15 albo świadectwa jinnego ku bliskości przyrodzenia
 niżli tako, kto umrze a zostawi po sobie
 jimienie, a przydzielili kto a liczy sie
 18 temu umarłemu przyrodzony, tedy ma wymienić
 członek bliskości a ma na to przysiąc sam
 swą ręką, iż mu jest w tym członku tako blisko
 21 przyrodzon ten umarły, jako wymienił przed
 gajnym sądem, a tako może sięgnąć po jego
 jimienie, a ma też to upewnić na swym
 24 stojącym jimieniu, acz(by) który bliszy przyrodzony
 przyszedł w rok i w dzień albo i też po roku
 i po dniu, gdyby miał którą zawadę, aby
 27 mu tego jimienia zstąpił podług prawa. **Ortel.**
 Na to m(y) p(anowie) s (Majdemborku) m(owiemy) p(rawo):
 Sięgnieli kto po
 umarłego jimienie, ten ma to upewnić
 30 stojącym jimieniem w temże prawie, a
 przydzielili który jinny potym, mieniac sie
 bliższy, ten ma ukazać na krzyżu sam swą ręką,
 33 iż temu umarłemu tako blisko przyrodzon
 jest, jako przed gajnym sądem wymienił.

8: et: tak w rkpsie.

Tedy przysiężnicy mają najć i wyrzec, który
 z nich jest bliszy *i* temu mają dać wwiązanie
 3 w to jiste jimienie, ten to wždy ma jimienie
 to upewnić stojącym jimieniem, aczby
 który bliszy przyrodzony przyszedł, aby mu go
 6 też odstąpił. A będąli równo bliszy temu umarłemu,
 tedy wezmą równo dział tego jimienia
 a każdy z nich ma to upewnić stojącym
 9 jimieniem, iż gdyby który bliszy przyszedł, aby
 mu go odstąpili podług prawa.

O zapowiedzi jimienia albo długu w gajnym sądzie.

12 Jeden człowiek przyszedł przed gajny sąd i
 zapowiedział jednemu swemu dłużnikowi
 wszystko jego jimienie i długi a dzień
 15 zapłacenia jeszcze był nie przyszedł, słowie
 jeszcze miał dalszy rok (...) jeden dłużnik (...). A potym ten
 człowiek przyszedł, co mu jego jimienie
 18 zapowiedział i rzekł: Słyszałem, iż ten me jimienie
 zapowiedział, a ja czynię wam wiadomo, iż
 jego dzień jeszcze nie przyszedł zapłacenia albo
 21 iżbych mu miał zapłacić, a ja *tu* stojąc przed
 gajnym sądem znam dług temu człowiekowi,
 a ja zastawiam jemu w jego dłudze wszystko
 24 swe jimienie, iż on napierwej ma z tego wziąć
 za swój dług, niżli który jinny, com jim winowat
 [za swój dług]. Potym przyszedł ten, co tego
 27 to swego dłużnika jimienie zapowiedział, gdy
 już jego dzień zapłacenia przeminął, przed
 gajnym sądem i rzekł: Gdyż ja pirwej tego
 30 [umarłego] człowieka zapowiedział jimienie,
 przeto iż on leżał niemocen a nie mogłem
 od niego nic mieć i żadnego odpowiedzenia,
 33 na czym bych ja miał patrzeć zapłaty
 za moj dług po jego śmierci, a już moj

17: luka w tekście (2 razy), zob. OrtOssol 78ra.

dzień zapłacenia przeminął, a on jimienia
 swego nigdy nie wyzwolił ani ja nigdy jemu
 3 jego nie spuścił, mogli ten człowiek komu
 jinnemu zastawić to iste jimienie pirwej, niżli je
 ode mnie wyzwolił? Azali już moje zapowiedzenie
 6 ma moc mieć, niżli mie kto od tego
 mógł odcisnąć? Przeciw temu rzekł ten, co ⟨mu⟩ przed
 gajnym sądem to jimienie zastawiono: Gdyż
 9 ten człowiek przyszedł zdrow przed gajny sąd i
 z zdrowego zamyślenia mnie dług wyznał, iż
 mnie jest napirwej winowat, niżli komu albo ktoremu
 12 jinnemu, co jim winowat, i mnie zastawił
 przed gajnym sądem wszystko swe jimienie, a
 dzień zapłacenia tego to, co zapowiedział
 15 jego jimienie, jeszcze był nie przyszedł ani go o ten
 też dług ku prawu pozwał, mali już moje
 zastawienie albo co mnie zastawiono, ma mi przed
 18 się jić i moc mieć, niżliby mnie mógł od
 niego odcisnąć, a też jego zapowiedzenie którą
 ma moc albo może mieć, albo co o to jest za pra⟨wo⟩? **Ortel.**
 21 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
 p⟨rawo⟩: Nie dopuści-li ten dłużnik wojtowi swego jimienia
 rozpuszczenie, gdy przyszedł przed gajny sąd a ji⟨n⟩emu
 24 przed gajnym sądem swe jimienie zastawił
 za dług, a nie odpowiedziałli w sędziech ten to, co
 mu to jimienie zastawiono, a nie dosią⟨g⟩li jego
 27 prawem pirzwej, niżli przyszedł dzień zapłacenia
 tego to, co jimienie w s⟨w⟩em długie zapowiedział,
 tedy to zapowiedzenie ma przed ⟨sie⟩ jić i
 30 moc mieć po⟨dług⟩ prawa. **Możeli niewiasta od
 umarłego jej dziecięcia stojące jimienie sprzedać
 z przyzwolenim jej blizszych?**
 33 Pisaliście nam o jeden ortel, co przysiężnicy
 wyrzekli tako, iż niewiasta z swem od

7: *mu*: uzupełnienie wg OrtOssol 78va. — 28: *sie*: uzupełnienie wg sensu.

jej dziecięcia odumarłym stojącym jimieniem
 z przyzwolenim jich bliższych przyrodzonych, gdyż
 3 z nią stali przed gajnym sądem, mog[ą]li uczynić
 i niechać, co chcą. Ten ortel łajał jeden
 przysiężnik z swym przyrodzonym przyjacielem, kogo
 6 tykała ta rzecz, któryż tu iste oczywiście też
 stał i przyszedł po⟨dług⟩ prawa na ławicę i rzekł:
 Ten ortel ja łaje, co ji przysiężnik wyrzekł,
 9 a nie jest prawy, a ja chcę jinszy wyrzec lepszy.
 I wyrzekł taki ortel: Ta przerwczona niewiasta
 ma tego stojącego jimienia, co jej odumarło
 12 od jej dziecięcia, przyjąć do swego żywota,
 a po jej śmierci ma to jimienie zasię przyć
 na pokolenie jistego umarłego dzieci⟨ę⟩cia, którzy
 15 mu będą bliższy przyrodzeni, od których to
 jimienie przyszło. O to was prosiemy, nauczcie
 nas, który sie tu ortel podług prawa może ostać,
 18 i też gdy ten przysiężnik ku prawu przysiągł
 a z jinnymi przysiężniki ortel [nalazł] ⟨łajał⟩, ten co
 ji przysiężnicy wyrzekli, nie jest ten wiedząc
 21 przeciw swej przysiędze jawno uczynił,
 gdy z swem przyjacielem naprzeciw przysię⟨ż⟩nemu
 ortelowi stał, azali ten już jest krzywoprzysiężcą
 24 i bez prawa został, słowie cześć
 stracił, albo co o to jest za prawo, i jinni starzy
 przysiężnicy, co też z nim byli o toż stali,
 27 co są o to przepadli podług prawa? Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩
 s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ prawo:
 Przysiężniczy ortel, co tako nalezion, iż
 niewiasta z swem stojącym jimieniem, co jej
 30 przyumarło, z przyzwolenim jej bliższych przyrodzonych
 może czynić i niechać, co chce, ten ortel
 jest prawy a ma sie ostać, a ten człek, który
 33 łaje ten ortel, ma pokupić każdemu przysiężnikowi,
 co k temu przyzwolił ortelowi, a wojtowi
 tyleż, ile wszystkiem przysiężnikom,

19: *łajał*: uzupełnienie wg sensu.

słowie każdemu przysiężnikowi XXX szelągów a
 wojtowi siedm kroć XXX szelągów. Dalej, nie mogą
 3 nikogo o to łajać, słowie <czynić> krzywoprzysiężcę, ani o to
 kto stracił swej czci abo prawa, a starzy przysiężnicy
 też o to nic nie przepadli podług prawa. **Samali niewiasta**
 6 **ma przysiąc o dług po umarłej ręce?**
 Możeli niewiasta *za* zapłacony dług, słowie
 iż ona mieni, aby [nie] zapłacon, i o pieniądze po
 9 umarłej ręce przysiąc, albo mali sama czyli z
 świadki, a trzebali jej świadkow albo możeli
 ona to swą wołą doświadczyć, albo co o to jest
 12 za prawo? Na to m(y) p(anowie) s (Majdemborku) m(owiemy)
 p(rawo): Mali niewiasta o
 swój dług zapłacony prawo czynić, to ona
 ma uczynić samotrzecia i z dwiema mężoma k sobie,
 15 a żałujeli to po umarłej ręce, temu ma
 być prawa na krzyżu sama swą ręką podług prawa. **Gdy**
kto komu dał swe jimienie przed sądem.
 18 Gdyby człowiek przyszedł przed gajny sąd z swą
 żoną a dałby tu przed gajnym sądem swej żenie
 albo swemu przyjacielowi, albo cudzemu swe
 21 stojące jimienie albo niestojące po jego śmierci
 dziedzicznie mieć i niechać a z nim uczynić,
 co by chciał jako dziedzic tym obyczajem, aby
 24 on wždy tym jimieniem władnął jako swym,
 poko żyw, majali <c>i *istni*, ktorem to jimienie
 dano tako, po jego śmierci mieć, osieść i
 27 dosięgnąć z prawa, a majali sie kiedy jego bliższy
 przyrodzeni zamilczeć, a za wiele czasow, [przy] <po>
 jego żywocie albo [przy] <po> jego śmierci, słowie
 30 gdyby tego d(awa)nia w czas nie odmowili, iżby musieli
 i potym milczeć na wieki podług prawa? **Ortel.**
 Stojące jimienie, co je człowiek sam zarobi, i
 33 jidące jimienie może przed gajnym sądem
 za żywota dać, komu chce, a przyrodzeni jego
 nie mogą mówić przeciw temu, ale gdyby oddał
 36 stojące jimienie, co nań odumarło, przeciw
 temu mogą być jego bliższy przyrodzeni, acz

3: *czynić*: uzupełnienie wg OrtOssol 80rb.

o tem wiedzieli, a wolnoli jim było przyć w rok
i w dzień, ale nie wiedzieli o tym darowaniu
3 albo nie było jim wolno przyć, tedy sie
nie mogą zamilczeć w rok i w dzień podług prawa.
Mogali od dziesiąci grzywien wziąć grzywnę do roka
6 **czyli nie?** Mogali od dziesiąci grzywien, co
pożyczają na zakład, wziąć jedną grzywnę do roka
czynszu albo płatu, acz bez zakładu pożyczą, gdy
9 sie kto wyzna przed gajnym sądem albo przed
siedzającą radą a zapisano, a majali to sprawnie
dać tako długo na każdy rok, aż jiściznę
12 wrocą, nie l(i)cząc roczny płat w i(ś)ciznę, albo
co o to za prawo? Na to m(y) p(anowie) s (Majdemborku)
m(owiemy) prawo:
Mogą dobrze stojące jimienie w zakładzie
15 komu zastawić przed gajnym sądem za
wymienione pieniądze, słowie za dziesięć albo
za dwadzieścia mniej albo więcej grzywien,
18 tako aby ten zakład wykupił, słowie dług
zapłacił na wyrzeczony dzień, ale nie mogą na
ten zakład więcej zysku albo lichwy brać,
21 niżli jedno jiściznę podług prawa. **Mali zasię
człowiek zstąpić jimienia, co je kupił, temu,
co mu je sprzedał?** Możeli kto kupić
24 ktore(go)kolwiek jimienie tako, iż co je
przedał, zasię je kupił, gdyby mógł, a ten, co
je kupił, musilby mu go zstąpić za wymienione
27 pieniądze, albo co o to za prawo? **Ortel.**
Targ na zasię wykupienie może sie dobrze
stać za podobne pieniądze, zacz to jimienie
30 stoi, acz też na wykupienie onego, co tako
przedano, umowa nie uciąży
albo nie urazi, słowie nie udręczy. **Moželi kto przez**
33 **posła jać swego dłużnika?**
Može(li) kto swego dłużnika ułapić i przed
wojta przywieść przez posła albo przez kazania
36 wojtowskiego, a nawięcej gdy(by) sie krył albo
uciekał, a gdyby nie mógł [nie mógł] mieć
wojta albo posła, mogli by go sam gwałtownie

8: *li*: uzupełnienie wg OrtOssol 81va.

wzdzierzyć, albo co o t⟨o⟩ za prawo? **Ortel na to.**

Nikt nie może swego dłużnika wdzierzyć albo

3 wś⟨c⟩iągnąć gwałtownie przez [samego] ⟨wojta⟩ albo
przez jego posła podług prawa. **Gdyby kto nalezion**
w ziemskim prawie [niemieckim], co by go

6 **nie naleziono w miesckim niemieckim.**

Pytaliście n⟨as⟩ o p⟨rawo⟩ t⟨ymi⟩ s⟨łowiy⟩: Gdyby czego u nas
w mieskim

prawie nie naleziono, a też rzecz naleziona by

9 była w [mieskim] ⟨ziemskim⟩ prawie [niemieckim]
pisanym, może⟨m⟩li to iste ziemskie prawo za niemieckie
wyrzec, albo co o to za prawo? **Ortel.**

12 Wszytki pisma są ludziom zostawiony na
wiedzenie i na naukę, przeto kto jest przysiężnikiem
i przysięgł ku prawu, ten może podług

15 swego lepszego rozumu i pisma najć ortel

i wyrzec na swą przysięgę, a przyjmali ji bez

18 przy[sięgi]⟨gany⟩ za prawo, tedy ten ortel ma moc, ale

18 łajeli ji kto, tedy muszą z nim posłać do wyszego
prawa, gdzie to obyczajnie sła po prawo, a ktorego
ortela, co go dopuszczą z wyszszego prawa albo

21 potwierdzą, to mają przyjąć za prawo. **Kiedyby kto**
puścił swego dłużnika z prawa za rękę

danego, jako to. Gdyby komu wydano

24 albo podano z prawa jego dłużnika za rękę a ten

dłużnik byłby też jinnem ludziom dłužen, a ten

to, komu podan, puściłby ji na jego ślub bądź

27 na krotki albo na długi czas, iż mu po woli na

wymieniony dzień zapłaci, a użry ji jinny, komu

też dłužen, iż on wolno chodzi, możeli ji też gabać

30 o swój dług i dobyć przed prawem, czyli go może

on pirzwszy, komu za rękę podan, wyjąć rzekąc,

iż jest ten moj zakład w mym dłudze tako

33 długo, aż mi ji zapłaci, albo co jest z prawa? **Ortel.**

Puścili kto od siebie wolno swego dłużnika,

co mu z prawa za rękę podan, na jego ślub,

36 tego może jiny [dłużnik] ⟨człowiek⟩ przed prawem obżałować,

3: *wojta*: uzupełnienie wg OrtOssol 81vb.

- a podadzali mu go z prawa za rękę, ⟨...⟩ gdyż ji na ślub wolno wypuścił z swego dzierżenia albo obrony,
- 3 słowie z jęctwa podług prawa, a tymże obyczajem o wszelkie jidące jimienie, co człowiek puści z swej obrony, a to ⟨jest⟩ prawo podług prawa.
- 6 **Majali kogo wyszszej męczyć, niżli ocz siedzi?** Mogali sprawnie ktorego jęcica, co siedzi na śmierć, męczyć ktorakolwiek męką, aby
- 9 więcej co wyznał, niżli ocz siedzi, co sie też nań domnimają, [albo] by sie też tego dopuścił, albo co o to za prawo? Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
- 12 Nikogo z prawa albo podług prawa mają męczyć oczkolwiek bądź pirzwej, niżli będzie przed prawem przewiężon i z prawa osądzon podług prawa.
- 15 **Możeli wyleganiec przedać swe jimienie bez wolej swych panow?** Możeli wyleganiec i jego dzieci albo bezprawny człowiek,
- 18 słowie co prawa nie ma, swe stojące albo jidące jimienie przedać bez swych panow, czyli nie może, albo co o to za prawo? Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
- 21 Wyleganiec albo jego dzieci mogą dobrze swe jimienie dać albo przedać. Ale bezprawni, słowie co prawa nie ma⟨ją⟩, [a] tacy są
- 24 rozmajici. Jedni bezprawni tako są, iż jich prawo nie jest tako sprawne albo doszłe jako jinnych ludzi, a nie mogą człowieku pomoc
- 27 przysięga⟨ć⟩, jako są jigracze, łaziebnicy, łotrowie, kostarze, pijanice, co w karczmie często bywają, wylegańcy albo ci, co je przed prawem
- 30 przewiężono o złodziejstwo, o rozboj, a tako jakokolwiek przejednali, albo o jinne takie rzeczy, ci to mogą dobrze swe jimienie dać albo przedać, komu
- 33 chcą. Jinni są bezprawni, słowie bezmierni, acz w tem mieście, gdzie miru nie mają, w tem i prawa nie mają, a ten w jinnem mieście
- 36 mógł swe jimienie oddać, albo i też w tem mieście, gdzie to jest bezmierny, gdyby

1: luka w tekście, zob. OrtOssol 82rb. — 5: *jest*: uzupełnienie wg sensu.

powod i wojt jemu mir dali. Jinni są bezmierni
 ludzie i niesprawni, iż miru nigdzie nie
 3 mają, jako są osądzeni na śmierć i czci odsądzeni,
 jako to bantowani, iż jim nigdzie mir nie
 jest podług prawa, a ci nie mogą oddać swego jimienia
 6 podług prawa. **Jako mają dobyć na dziecięciu
 oćcowa długi po jego śmierci?**
 Jako mają długi dobyć na dziecięciu, co jest
 9 w dziedzictwie swego ojca po jego śmierci, a
 ono nie chce o niem wiedzieć ani jego
 przyrodzeni przyjaciele o tym dłudze, a jako ji
 12 prawem ku zapłacie przycisnąć może, albo co o to
 za prawo? Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩
 p⟨rawo⟩: Prawiali
 na dziecięciu dług, co jego ociec po sobie,
 15 słowie po śmierci zostawił albo winował, a dziecię
 i jego przyrodzeni o tym nie wiedzą, tego
 dziecięcia mają upewnić samosiodmą z świadki,
 18 słowie przysiąc naprzeciwko jemu, acz ⟨je⟩go oćciec
 tele jemu został po śmierci winował, a
 tako ⟨je⟩ prawem przycisną, iż musi ojcow dług
 21 zapłacić, niżli gdyby chciało to dziecię też
 odbyć samosiodmo przysięgwszy, tedy będzie
 prozno tego długi podług prawa. **Możeli opiekadnik
 24 opuścić opiekadlnictwo, kiedy chce?**
 Możeli opiekadnik opiekanie opuścić dla
 takiego gabania albo o trudne albo o twarde rzeczy
 27 przewlec, słowie ⟨...⟩ aż dorostą, czyli nie może,
 albo co o to za prawo? Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s ⟨Majdemborku⟩
 m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
 Opiekadnik może dobrze spuścić opiekadlnictwo,
 30 ale musi, acz go na to przycisnie sapierz,
 przed gajnym sądem przysiąc, iż on tego
 opiekadlnictwa nikomu na przykorę nie spuszcza,
 33 lecz przeto, iż nie może ani umie twardych ⟨i⟩
 wielkich rzeczy oprowiać podług prawa. **Jako mają
 dobywać [jimienia] oćcowskiego długi na
 36 sierocie?** Jako [gdy] mają dobywać oćcowskiego
 długi na sierocie, co nie może

20: je: uzupełnienie wg OrtOssol 83rb. — **27:** luka w tekście, zob. OrtOssol 83va. — **33:** i: uzupełnienie wg OrtOssol 83va.

mieć opiekadlnika, a nie mali ta sirota

odpowiedzieć do lat, a jako wiele lat ma mieć, słowie

3 ażby miało lata podług prawa, albo co o to za prawo?

Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:

Sirotę, co nie mogą mieć

opiekadlnika, tych nie mogą przycisnąć, aby

6 odpowiadały komu przed prawem, ależ jim będzie

dwanaście lat podług prawa. **Możeli zapowiedzieć**

sirocie jimienie do lat? Może zapowiedzieć

9 *tych* sirot jimienie do tych czasow, aż doróście

swych lat, *acz* opiekadlnika nie mogą mieć,

a mali to zapowiedzenie stać aż do tego jistego

12 czasu, albo co o to za prawo? Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩

s⟨Majdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:

Kto *chce* tych sirot, co opiekadlnika nie

mają, jimienie zapowiadać, ten to wojtowi

15 i przysiężnikom ma to opowiedzieć, iż są

siroty a iż opiekadlnika nie mają, a tako to

sirocino jimienie musi stać w zapowiedzeniu aż do

18 jich lat, a tedy muszą przed prawem odpowiadać

za oćcow dług i za jinne rzeczy, co kto ma albo na

nie żałuje, ale nie mogli ty siroty z czego jinnego

21 być żywy, tedy może wojt odpuścić, aby tym

dzieciom z tego jimienia, *acz* zapowiedziano,

dobr[z]e pożywienie było dano podług prawa. **Przywiodł**

24 **jeden człowiek drugiego przed sąd wiążawszy nań**

lice. Pytaliście n⟨as⟩ o⟨prawo⟩ t⟨ymi⟩ s⟨łowy⟩: Jeden człowiek
przywiodł

przed nas przed gajny sąd człowieka, co nań

27 wiążano troje lice, a jako ji wiodł przed sąd,

tako rzecze on, co ji przed prawo wiodą, pirezwej

niżli nań żalowano, i żalował sie rzekąc, iż

30 mu ty lica bezprawnie wiążano nań. Tedy

pytał wojt, kto tego człeka jął. Tedy żalował

powod rzekąc: Żałuję na tego złodzieja, iż on

33 przyszedł w moje cztery kąty i ukradł mi ty rzeczy,

a ja jego naśladował aż w jego gospodarza

dom, gdzie tę kradzież znalazł i tego bieżącego

za gorąca jał. Pytam prawa: Gdyż tę kradzież
 na swej szyi ma, możeli on przeciw temu co
 3 mowić albo co o to ma cirpieć? Tedy odpowiedział
 ten jęciec rzekąc: Jam nikomu nie ukradł żadnej
 rzeczy, ale ty rzeczy gwałtownie na mą szyję
 6 wiązany i bezprawnie, to mogę u(ka)zać z swem
 gospodarzem i z tako wiele ludźmi, jile mi jich
 będzie potrzebizna ku prawu memu. Tedy rzekł
 9 powod: (...) azali ja nie bliższy nań doświadczyć,
 iż on ty rzeczy tajemnie przedawał, ktore na szyji
 ma? Możeli ktore jinne na to świadectwo
 12 być i to skazać, co gajny sąd świadczy,
 czyli nie może, albo co jest o to za prawo? **Ortel.**
 Gdyż tego jęcica przywiedli przed prawo,
 15 nie owoławszy go z świadki tego owołania,
 słowie iż nań nie wołali wiodąc ji na prawo:
 Niestocie na mego złodzieja, tedy ten jęciec
 18 bliższy sam swą ręką na krzyżu odbyć, iż mu
 ty lica gwałtownie i bezprawnie na jego szyję
 wiązano, tedy ma ji z pokupem, słowie z wetem
 21 i z winą puścić podług prawa. **Pojał kmotr
 kmotrę w małżeństwo.** Żona jednego dobrego
 człowieka krzcila dziecię, słowie kmotrą
 24 została jednej dobrej żenie i z jej mężem.
 Potym umarła ta żona, co dziecię krzcila
 i mąż on, słowie jej kmotr, co mu dziecię krzcila.
 27 Zgodziło sie potym, iż mąż onej żony pojał
 żonę tego umarłego męża, słowie kmotrę
 jego pirzwej żony, i brali ślub, i uczynili swadźbę,
 30 i dał wiano swej żenie podług obyczaja i byli
 pospołu w małżeństwie dziesięć lat beze wszego
 nagabania i mieli jedno dziecię. Potem
 33 ten mąż umarł i zostawił też po sobie dzieci[e]

9: luka w tekście, zob. OrtOssol 84rb.

pirwej żony. Ta poślednia żona mowiła,
 iż jej dziecięciu wiano jej przydzie i część
 3 ojczyzny. Ty to pasierbięta przeciw temu
 rzekły: Nasza matka krzciła dziecię naszej
 macosze a nie mogła nasza macocha w
 6 małżeństwie być za naszym oćcem ani ona jego
 żoną była, a to dziecię, co z nim miała, nie
 jest małżeńskie, ale jest wyleganiec, przeto
 9 oni nie chcą jej dać wiana ani temu
 dziecięciu działu swej oćczyzny. Co o to za prawo?
Ortel. Tego umarłego człowieka
 12 dzieci, co je miał z pirwą żoną, mają
 dać wiano swej macosze, co jich ociec oddał
 przed prawem, i temu dziecięciu rowny dział
 15 oćczyzny, co je miał jich ociec z jich macierzą
 albo macochą, przeto iż z sobą byli aż do
 śmierci w małżeństwie ani żadnem prawem
 18 rozwiedzeni podług prawa. **Pytanie o wienie takie.**
 Dalej pytaliście też nas o prawo o też rzecz
 tako: U nas nie jest tako obyczaj, aby wiano
 21 przed prawem dawano, ale tako, gdy sie
 mają pojąć, tedy jej *jawno* przed jej przyjacielmi
 i przed dobrymi ludźmi wiano daje
 24 wymawiając, co ona ma mieć po jego śmierci,
 gdyby on pirzwej umarł, [c]i to u nas dzierżą
 za wiano i dawają. A przeto iż wiano
 27 nie dano przed prawem, ale dano podług tego
 naszego przypisanego obyczaja, a ludzie,
 co przy tym byli, drudzy zmarli, a drudzy są
 30 żywi, a ci mienia, ⟨...⟩ jako wiele, tego dzieci mowią,
 iż nie wiedzą ani chcą wiedzieć o tym
 wienie, jestli jej co wianował albo nie, albo
 33 jako wiele, jakoż ta pani ma tego dokazać,
 aby swego wiana dobyła i odzierżała, bo ci ludzie,
 co przy tym byli, jedni zmarli, a drudzy
 36 żywi, a ci pamiętają, iż jej wianowano,

30: luka w tekście, zob. OrtOssol 85rb.

ale nie pamiętają, jako wiele, a dobędzieli ona
 swego wiana, możeli z tym wszystkim
 3 uczynić i niechać, co chce, gdyby jej to dano
 na [czyjim] (jidącym) jimieniu, albo co za prawo? **Ortel.**
 Gdyż ta niewiasta nie może mieć sąd(o)wego
 6 świadectwa, co jej dano za wiano, tedy
 dzieci, słowie jej pasierbowie, bliższy są sami
 swą ręką przysiąc, iż jich ociec *jej* nie
 9 wianował, a nie chcieli oni przysiąc, (...) iż jej
 tako wiele wianowano, jako ona mieni, a
 tako więc dobywszy może uczynić i niechać z swem
 12 wianem, co chce podług prawa. **Gdy kogo obżałują o
 głowę, o rany, a on by zbieżał.** Gdyby jeden
 człowiek *żałował* na drugiego o głowę, o
 15 ciężką ranę albo ocz jinnego niesprawnego, a ten
 człek nie byłby doma ani by tu oczywiście stał
 przy żałobie, może(li) tego człowieka natychmiast
 18 przytwierdzić, słowie *wziąwszy *o *to (...) jako
 zbieglca, acz powod nań nie doświadczy, a gdyby powod
 nań nie doświadczył, mogli mu udziałać trzy
 21 dwie niedzieli roku, albo jako długo podług prawa? **Ortel.**
 Będzieli kto obżałowan o głowę albo o ciężką
 ranę, albo oczkolwiek jinnego, co mu jidzie
 24 na szyję albo na rękę za gorące rzeczy, a on
 nie jest przy tem, na tego mają żałować przez
 całą noc, a nazajutrz mają go owołać i na
 27 porękę, a nie chcieli kto zań ręczyć, tedy ji
 mają zatwierdzić jako winowatego [i] zbiega,
 a powodowi już nie trzeba nań doświadczać podług prawa.
 30 **Mali gość w zawieszony czas przysiąc czyli (nie)?**
 Mali gość albo jinny człowiek, co nie może
 rękojemstwa mieć a nie chce czekać do otworzonego
 33 czasu, możeli przysiąc w zawieszony
 czas i musi, czyli nie może, a możeli wojt
 to odłożyć dalej bez jich *dzięki*, albo co
 36 o to jest za prawo? **Ortel na to.**

9: luka w tekście, OrtOssol 85va: *tedy ona sama swą ręką przysiąc może.*
 — **18:** *wziąwszy o to:* tak w rkpsie, niejasny dod., poczem luka w tekście, zob.
 OrtOssol 85vb. — **30:** *nie:* uzupełnienie wg sensu.

Podróżnym ludziom i gościom, co niedobrze
 k sądu słuszają, albo ludziom, co sie
 3 zgotowali tako daleko, i(ż) k sądowi przyć nie mogą,
 tym sie godzi i mogą przysięc w zawieszony
 czas, a tej przysięgi nie może wojt odłożyć
 6 przez jich przyzwolenia, ale ludziom, co tako
 blisko siedzą, iż mogą wyłożonego sądu
 patrzeć i muszą, tych przysięgę może
 9 dobrze wojt odłożyć, a nie majali rękojemstwa, ty[ch]
 ma wojt, słowie pospolny poseł, schować aż
 do sądu położonego otworzonych dni, aż oni
 12 muszą przysięgi cirpieć i czynić podług prawa. **Mogali
 w zawieszony czas sędzić albo ortele wydawać
 o bezprawne rzeczy.** Mogali sie o bezprawne
 15 rzeczy w zawieszony czas prawować a ortele wydawać
 na to, czyli nie mogą podług prawa?
Ortel. Nie mogą sie prawować o bezprawne
 18 rzeczy w wiązany czas, (...) tego (nie bronią) wiązane
 czasy, będzieli uchwacon za gorącej
 rzeczy, w takich rzeczach mogą ortele najć i wyrzec.
 21 **Mogali w wiązany czas zakłady opowiadać.**
 Możeli w wiązane czasy zakłady opowiadać,
 słowie aczby kto chciał kupić,
 24 dać wołać i role wzdać, i ortele na to wyrzec,
 czyli nie może, co o to jest za prawo? **Ortel.**
 W wiązane czasy nie mają sie prawować,
 27 ale role mogą opowiadać, chceli kto
 kupić i wzdać, może w gajnym sądzie, co
 je[[j]] pirwej prawem dobyto podług prawa. **Którymi**
 30 **słowy (mają) sąd gaić podług majdborskiego prawa.**
 Jako (a) którymi słowy ma być gajon sąd podług
 m(ajdborskiego) p(rawa) a jako wiele k temu mają
 33 być przysiężnikow namniej[ay], acz jich mniej
 nie może być, albo acz jich nie więcej trzeba
 (...) niżli ku drugiej, a jako wiele więcej

18: *nie bronią*: uzupełnienie wg OrtOssol 86rb. — **30:** *mają*: uzupełnienie wg sensu.

trzeba, a gdy przydzie dzień prawy prawu wyłożony,
 którą godzinę a jako długo powinni są przysięznicy
 3 **siedzieć wojtowi k sądu podług prawa? Możeli**
wojt pytać przysiężnikow o czas gajenia
sądu? Gdy przydzie położony czas albo
 6 dzień sądu albo prawu, tedy podług *Ma(jd)burska*
 ma na stolec sieść wojt z przysiężniki
 na ławicę a ma pytać wojt przysiężnikow,
 9 jestli czas sąd gaić. Tedy przysiężnik ma najć
 ortel, iż jest czas, ⟨...⟩ a drugie najdzie
 przysiężnik, i⟨ż⟩ może dobrze, gdyż jest wojtem.
 12 Tedy wojt ma rzec: Jako mnie z prawa
 naleziono, tako ja tuta gaję sąd i zapowiadam,
 co z prawa ma⟨m⟩ zapowiadać, i odpuszczam
 15 każdemu swe prawo fordrować, słowie prawa
 [a] *czcząc* podług prawa. To już sąd gają.
 Tedy wojtow poseł ma ludziom opowiedzieć,
 18 iż mają gajny sąd, więc fordrują, komu ⟨prawa⟩ trzeba
 podług prawa.

Jako wiele przysiężnikow ma być
ku sądu. Pytaliście nas też o prawo,
 21 jako wiele przysiężnikow ma być namniej
 ku gajnemu sądowi o wszelką rzecz, aby
 wojt mógł sędzić podług prawa. **Ortel.**
 24 **Przysiężnikow ma być namniej trzech:**
 jeden, co ortel ma najć, słowie wyrzec,
 a dwa, co k temu mają przyzwolić. *Z* tymi
 27 może wojt sąd gaić a sędzić, co trzeba, nie
 mali albo nie mogli jich więcej mieć, a to
 jest z prawa. **Jeden mąż wzdał swej żenie**
 30 **puł jimienia stojącego przed sądem.**
 Przyszedł jeden człek z swą żoną przed gajny
 sąd i wzdał jej połowicę swego jimienia
 33 stojącego, co go sam dobył i zarobił,
 tako aby ona po jego śmierci jako dziedziczka

9: luka w tekście, zob. OrtOssol 86vb. — **18:** *prawa*: uzupełnienie wg OrtOssol 87ra.

z nim, co chce, uczyniła, ale poko on żyw, ma w nim
 włodnq[s]ć jako to w swym. Potym mąż i żona
 3 zastawili to jimienie a za to jeszcze winowaci,
 a mąż bez żony wziął pieniędzy na dwie grzywnie
 czynszu tegoż domu i temi pieniędzmi
 6 zbudował zasię ten dom po pogorzeniu, ale ⟨nie⟩
 przed gajnym sądem, a też jest ten mąż dłużen
 przez zastawienia domu i też ta żona jego
 9 ręczyła o drugie długi za tego swego męża. Ten
 mąż umarł i jego żona wwiązała sie w połowicę
 jego stojącego jimienia, jako jej wzdał
 12 za żywota przed gajnem sądem, a w drugą
 połowicę wwiązały sie tego umarłego dzieci.
 Ty to dzieci chcą, aby ta pani wszyst⟨k⟩ich
 15 długow połowicę pomogła płacić, jakoż ma
 tego jimienia połowicę. Ta pani mowi,
 iż jim żadnych długow tych pomoc ⟨płacić⟩ nie chce,
 18 aliz jej to prawo skaże. O to was prosimy,
 nauczcie nas, co jest o to za prawo. **Ortel.**
 Cokolwiek ta żona za swego umarłego męża
 21 długow ręczyła i w których sie zna,
 ty ma ona płacić a może sie jinnym ludziom
 rowno podeprzeć tego ręczonego zapłacenia na
 24 jego jimieniu, co po nim zostało a co też
 mąż zastawił czynszu tego domu przed gajnym
 sądem, to ta żona [ma] cirpieć musi przeto,
 27 iż on w tym był wolen za żywota czynić i
 niechać, co chciał, ale długi i zastawienie
 przez gajnego sądu nie ma ta pani płacić z
 30 swe części podług prawa. **O zapowiedzi, która by
 moc miała o jimienie i o jinne rzeczy.**
 Przyszedł człowiek do wojta prosząc
 33 posła na zapowiedzenie jimienia swego
 dłużnika, a wojt wtenczas nie miał posła

6: *nie:* uzupełnienie wg OrtOssol 87rb. — **17:** *płacić:* uzupełnienie wg OrtOssol 87va.

przy sobie ⟨i⟩ rzekł temu człowiekowi: Przyjając
 posła, gdzie ji najdziesz, weźmi ji i zapowiedz.
 3 Po⟨tym⟩ przyszedł drugi człowiek i prosił też posła na
 zapowiedzenie za swój dług tegoż jimienia. Wojt dał
 mu posła, ale nie przy⟨się⟩źniego ⟨i⟩ przyszedł pirwej k
 6 temu jimieniu i zapowiedział je pirwej, niżli
 on, co pirzwej u wojta był i posła prosił. Potym
 przyszedł trzeci i wziął posła przysiężnego
 9 bez wojta i zapowiedział to jimienie
 też w swem dłudze. A czwarty przyszedł przed
 gajny sąd i przypowiedział się też k temu
 12 jimieniu. Który między tymi czterzmi blizy
 k temu jimieniu sięgnąć, albo co za prawo?
 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s M⟨ajdemborku⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
 Trzeciego człeka
 15 zapowiedzenie ma się ostać, bo żadny człek
 nie może nikomu zapowiedzieć ktoregokolwiek
 jimienia, jedno wojt albo jego poseł, co ku
 18 prawu przysiągł. **Gdy komu jimienie zapowiedzą,
 a on zbieży.** Gdy ktoremukolwiek człowiekowi
 zapowiedzą jimienie, a on zbieży,
 21 jako albo którym obyczajem ⟨mają⟩ jego jimienia
 prawem dobyć podług prawa? **Ortel na to.**
 Będzieli komu jego jimienie z prawa albo przed
 24 prawem zapowiedziano, a zbieży, tego nie trzeba
 pozywać, ale co je zapowiedział, ma się
 przypowiedzieć i dać wołać we trzech bliższych
 27 sędziach gajnych, a nie przydzielili ten dłużnik,
 tedy wojt ma temu, kto zapowiedział, w to
 jimienie wwiązanie dać podług prawa w jego dłudze,
 30 a to z prawa. **Trzebali pozwać ku zapowiedzi
 czyli ⟨nie⟩?** Gdy człowiekowi zapowiedziano jego
 jimienie, gdyby doma nie był ani ku prawu
 33 pozwan, jako prawem mogą dobyć, trzebali
 go pozwać, ⟨czyli nie⟩, czyli co o to za prawo? **Ortel.**
 Nie trzeba tego przeto pozywać, ale zapowiedzali

1. 5: *i*: uzupełnione wg sensu. — 21: *mają*: uzupełnienie wg OrtOssol 87vb.
 — 31: *nie*: uzupełnienie wg sensu. — 34: *czyli nie*: uzupełnienie wg OrtOssol 88ra.

komu jego jimienie, a on doma nie był ani
 3 pozwan, a to jimienie jest ożałowano, słowie
 prawem dosięgniono, a on by o tym zapowiedzeniu
 nie wiedział, ten sie może zasię k swemu
 6 jimieniu ciągnąć, ale (ma przysiąc), iż był tako daleko, iż nie
 mógł pirwej przyć o swe jimienie opowiadać,
 albo acz go też ktora pilna rzecz nie
 wciągnęła, a to ma ukazać, jako jest prawo.
 9 Przydziel, wždy musi opowiadać za dług onemu,
 co jego jimienie zapowiedział podług prawa.

Gdyby kto komu zastąpił drogę z ostrą bronią.

12 Gdyby kto komu zastąpił drogę z ostrą bronią,
 którą mieni, słowie chce niesprawność uczynić,
 zznali to przed gajnym sądem, ma za to cirpieć
 15 albo stracić swą rękę. Zaprzyli sie, za to
 musi samotrzeć przysiąc, a będzieli zaręczon
 ku prawu, gdy nie stanie na trzech bliższych sądziech,
 18 tedy rękojmie mają połowicę winy i wety,
 słowie wszego, co *on* miał zapłacić, to oni
 mają zań dać połowicę, a onego skazać
 21 w straceniu, jako z prawa mają podług prawa.

Gdy kto żałuje na kogo z świadki.

Gdy człowiek żałuje na kogo z świadki a prosto
 24 odpowiada odpowiadacz, tedy ten, co żałuje,
 ma nań dokonać samotrzeć przysiąwszy, a
 k tym świadkom może mieć dzień trzy dwie
 27 niedzieli, wyjąwszy o dziedzictwo i o gorące
 rzeczy, w tych dalszego roku nie ma podług prawa. **Gdy**
kto komu odda swe jimienie za żywota.

30 Oddali człowiek swe jimienie za żywota
 swego, co je[m] może oddać tako, iż jim
 może a ma sam władać, poko żyw, a nie odwołałliby
 33 tego dawania za żywota, tedy po jego
 śmierci to odawanie ma stać w swej
 mocy, a umrzeli ten, komu oddano, tedy to przydzie
 36 na jego przyrodzone bliższe podług prawa.

5: *ma przysiąc*: uzupełnienie wg OrtOssol 88rb.

**Gdyby gość albo niepewny człowiek dobył
czyjego jimienia, a tego by doma nie było.**

3 Jakosmy was pirwej pytali o to, gdyby człek
zapowiedział jimienie, ⟨...⟩ ażby go prawem dobył,
6 a gdyby ten człek, co dobył tego jimienia, był gość
7 albo taki mieszczanin nasz, iżby nie był pewny,
8 tako iż gdyby on człek zasię do domu przyszedł,
9 iżby nie wiedział, gdzie onego najć, co jego
10 jimienia dobył i wwiązał się, jim on doma
nie był, my sie bojemy tego a prosiemy was,
11 nauczcie nas, mająli onego niepewnego
12 zatwierdzić rękodemstwem albo jinym którym
obyczajem, a[cz] ⟨kto⟩ to ma uczynić a jako, albo co
o to za prawo? **Ortel.**

13 Nie macie sie bać, bo ⟨to⟩ nie słuza
14 na wasz urząd a nie jesteście więcej
winowaci, jedno nać ortel podług tego,
15 jako was wojt pyta podług żaloby i
16 odpowiadania podług prawa. **Jako długo przysięznicy
mają siedzieć wojtowi ku prawu.**

Dalej pytaliście, kiedy, słowie który czas
21 a jako długo ⟨mają⟩ albo muszą przysięznicy wojtowi
ku prawu siedzieć w sądzie podług prawa. **Ortel.**
Przysięznicy mają siedzieć na ławicy w
24 sądzie ku prawu w wszelkiej rzeczy, ocz sąd zagają,
poko kto ma co przed niemi sprawić a wojt
ma [z nim] siedzieć sędzić z przysięzniki za dnia
27 światłości podług prawa. **Kiedy gościowi zakład zastawiają.**
Dalej też gość z zakładem, co mu zastawiają
za wyznany dług, ⟨...⟩ mali czekać, a jako wiele
30 dni ma dalej albo więcej czekać podług prawa,
bądź zakład jidący albo niejidący, a mieszczanin
też jako długo ma czekać, a musząli zakład
33 brać za wyznany dług, albo co o to jest
za prawo? **Ortel.** Gościowi, co tako daleko
siedzi, iż nie jest powinien patrzeć dnia
36 położonego sądu albo prawa obyczajnie, słowie

4: luka w tekście, zob. OrtOssol 88vb. — **13:** *kto*: uzupełnienie wg OrtOssol 88vb. — **15:** *to*: uzupełnienie wg OrtOssol 89ra. — **22:** *mają*: uzupełnienie wg OrtOssol 89ra. — **29:** luka w tekście zob. OrtOssol 89rb.

ode <d>wu niedziel <...>, temu mają przede dwiema
 niedzieloma zapłacić, słowie <trzeci> dzień. Dalej nie zapłaci-li
 3 jeden mieszczanin drugiemu mieszczaninowi
 za dwie niedzieli, jako mu z prawa skażą, tedy wojt
 na nim ma podług prawa swą winę. Będzieli
 6 to powod dalej żałował, tedy mu mają skazać
 za tydzień zapłacić, a potym za dwa dni, <a> jako
 często zasiedzi, słowie zamieszka, tako
 9 często wojtowi winę przepa<d>ł, żałujeli nań
 powod p<odług> p<rawa>. **Gdyby wielkierz od miasta
 ustawion.**

Gdyby radźce z przysiężniki i z pospolstwem
 12 uczynili wielkierz, słowie uchwałę,
 i ten by potwierdzon krolewskim albo
 dziedzicznego pana listem, a g<d>ybysta przyszła dwa
 15 przed prawo a parli sie o taki członek, ocz ten
 wielkierz miałby być przeciw przysiężnemu
 prawu, jako mają przysiężnicy prawo albo
 18 ortel wyrzec: podług tego wielkrza, czyli podług
 pisanego prawa? **Kto ma ortel najć a kto
 ji ma wyrzec, a mali też pisarz to wszystko
 21 sam brać, co zarobi od listow, czyli nie.**
 Przysiężnicy mają ortel najć i prawo
 wyrzec podług pisanego prawa, jako jest prawo,
 24 iż pisarz <bierze> od każdego szepszelinku grosz jeden, a od
 listu sztyrzy grosze, co ji on pisze a my ji
 pieczętujemy. Mali on sam sobie wszystkie ty
 27 pieniądze mieć, czyli mamy jich też mieć
 który dział za nasz trud, albo co o to za prawo?
 Co wasz pisarz bierze podług dawnego
 30 obyczaja za swą robotę albo za służbę, to
 wszystko jest jego, poko on za to robi, a wy
 k temu nic nie macie podług prawa. A my tako
 33 trzymamy z naszemi mieskiami pisarzmi, iż sie
 nam podobają a radzi nam służą, a to
 podług obyczaja. **Gdy przysiężnicy za swe pieniądze**

1: luka w tekście, zob. OrtOssol 89va. — **2:** *trzeci*: uzupełnienie wg OrtOssol 89va. — **24:** *bierze*: uzupełnienie wg OrtOssol 89vb.

po ortel ślali. Gdyby przysiężnicy za
 swe albo za pospolne pieniądze posłali
 3 po prawo, aby je wiedzieli, *i* potom przydą
 dwa o taką rzecz *(sie)* prawować, mogli
 przysiężnicy zasię wziąć swe pieniądze od
 6 tego, co straci, co oni wydali na ten ortel, czyli
 nie mogą, albo co o to za prawo? **Ortel.**
 Za[li] ortele, co po nie ślą przysiężnicy
 9 pieniądze dla nauki, *nie* trzeba nikomu potom
 za nie płacić, bo ocz będziecie w sądzie
 pytani, toście powinni najć, cokolwiek
 12 wiecie, *i* wyrzec, a *(...)* co sie prawują, który straci,
 ten wszystko zapłacić ma podług prawa. **Jeden człek**
sirotny był uranion barzo. Sirotny człek
 15 barzo ciężko uranion, tego fordrował wojt
 przez swego rzecznika prze jego siroctwo *i*
 ostrzegł *w* fordrowaniu, *wyznałliby boleść, aby
 18 też mogli *wyznać żałobę, a temu ożałowanemu
 człowieku udziałano dzień do zajutra. Tedy
 przyszedł przed prawo, komu dana wina, *a*
 21 żałował nań wojt swym rzecznikiem, prosto
 jemu dając winę. Tedy on też prosto odpowiedział
 swą niewinność. Tedy skazano samemu
 24 sie odprzysięc, a gdy miał przysięc, tedy
 żądał od wojta dnia, a wojt mu go nie chciał
 dać *i* żądał po nim przysięgi pirzwe,
 27 wtore *i* trzecie, *i* czwarte, a gdy nie chciał
 przysięc, przysiężnicy wstali, bo jich
 wojt o żadne prawo nie pytał, a [o] takie
 30 [prawo] wojt go wsadził w jęctwo a żadnego
 prawa potom z nim nie uczynił. Potym
 umarł ten raniony człek, a gdy rzecznik
 33 miał fordrować tego umarłego człeka, wziął

4: *sie*: uzupełnienie wg OrtOssol 90ra. — **12:** luka w tekście, zob. OrtOssol 90rb. — **17:** *wyznałliby*: bł. zam. *wwyształiby*(*sie*), zob. OrtOssol 90rb. — **18:** *wyznać*: bł. zam. *wwyszyć*, zob. OrtOssol 90rb.

pieniądze od strony i odstąpił łożdrowania,
 jakoż to wyznał w jęctwie przed wojtem
 3 i przede dwiema przysiężnikoma. Potem wojt
 przed gajnym sądem dał mu o to winę, a on
 sie wyznał, iż brał pieniądze, i rzekł, iżem sie
 6 zarzekł na spowiedzi dalej rzecznikiem nie być
 nikomu na szyję [nie stać] i dał sie wojtowi
 na miłość o tę rzecz. Pytamy, przepadłi też
 9 co o to wojt, iż tedyż nie dokonał prawa,
 i ten rzecznik co przepadł, co wziął pieniądze,
 a tej rzeczy nie dołożdrował, wtem ten
 12 morderz jest prozen krolewską p(r)ośbą i kazanim.
Ortel. [Gdyż wojt poczawszy rzecz w sądzie
 i nie dokonał] Będzieli przysiężny
 15 wojt od swego pana winowan przed prawem,
 iż tej rzeczy chcąc[al] nie dosądził, słowie nie
 dokonał, zznali to przed prawem, tedy jest
 18 on uczynił naprzeciw swej przysiędze i przeciw
 swemu prawu ⟨...⟩ a nie może więcej wojtem
 być, słowie na prawie siedzieć, a ma swemu
 21 [prawu] ⟨panu⟩ pokupić winę, a to jest z prawa.
**A o tem rzeczniku, co tę rzecz opuścił z
 wojtem, mowiemy prawo. Też o tym rzeczniku**
 24 mowiemy prawo, gdyż on swą wolą to
 wyznał przed gajnym sądem, iż on chcąc opuścił
 tę rzecz, ku ktorej [pirzwej] ⟨prawem⟩ przyszedł a pieniądze
 27 prze to brał, tedy ten rzecznik jest winowat a
 ma wojtowi pokupić winę i stracił prawo,
 słowie został przez prawa a nie może więcej
 30 rzecznikiem być podług prawa, jako jest prawo.
**Kiedy wojt pocznie ktorąkolwiek
 bezprawną rzecz sirotną łożdrować prawem**
 33 **ktorym.** Gdy wojt łożdruje o głowę, o
 ciężkie rany albo o ktorąkolwiek bezprawną
 rzecz sirotną, co sie stała niewieście,
 36 słowie iż jej męża uranią albo zabiją, albo

19: luka w tekście, zob. OrtOssol 90vb.

dzieciom oćca, a ten [o]to urażony albo zabity nie
 ma rodziny albo przyrodzonych przyjacieli
 3 mężczyzny, tako iż to wojt musi fōldrować, a ten
 ożałowany stanie ku prawu gotow odpowiadać,
 a temu z prawa przydzie odprzysiąc sie, możeli
 6 wojt tę przysięgę wziąć a możeli takiemu
 złomcy miru odpuścić, aby sie z nim zjednał,
 albo możeli też wojt o jedną taką rzecz
 9 wziąć przysięgę, a o drugie dać sie z sobą
 jednać, a kto ma prawo k tym pieniądzom, co
 jednacze uczynią, iż je mają dać za bezprawną
 12 rzecz, słowie za głowę, za ciężkie rany, albo
 zaczkolwiek takiego, komu ty pieniądze przydą
 podług prawa? **Ortel.** Fōldrujeli wojt sirotną
 15 głowę, ciężkie rany albo cokolwiek takiego
 bezprawnego, co mężczyzny nie mają przyrodzonego,
 co by to fōldrował, a stanieli, komu wina
 18 dana, a bēdzieli mu skazano odprzysiąc sie
 tą przysięgą, to ma wojt przyjąc i *jednanie*
dokonałe może sypierzem [rzecznik] <uczynić>,
 21 i co na jednaniu skażą dać, k sobie wziąć.
 Nie przydzielili ktory mężczyzna przyrodzony tego
 umarłego, co by ji fōldrował w rok i w dzień, a
 24 przyszedłliby ktory mężczyzna tego zabitego
 przyrodzony acz po roku i dniu, gdy ukaże podług
 prawa, iż nie mogli pirzwej przyć przed
 27 niewolnością, temu ma wojt ty piniądze, co je
 wziął podług jednania za głowę, dać, a żona ani
 dziewczka k tym żałobam fōldrowania żadnego
 30 nie ma, a to jest z prawa. **Gdy kogo**
ożałują o głowę albo o ciężkie rany, albo
oczkolwiek bezprawnego jinnego.
 33 Gdy kogo ożałują o głowę, o ciężkie rany,
 albo oczkolwiek jinnego niesprawnego, a
 stałoby to przez noc, mali tego pozwać poseł,

19: *jednanie...<uczynić>*: zob. kom. do translit.

czyli nie ma, a wołać go ku prawu, a mogli mu
 prawić dzień ku pirzwszym trzem sądom, albo jako
 3 długo może mieć rok, iżby ji potym możono
 skazać, gdyby kto ji ręczył ku prawu, albo co jest
 o to za prawo? **Ort**(el). Będzieli człowiek ożałowan
 6 o głowę, o ciężkie rany, albo oczkolwiek jinnego
 niesprawnego, co sie zaszło przez noc, na tego
 mają we trzech bliższych sądziech żałować a
 9 mogą ku prawu wołać, a nie trzeba go k temu
 posłem pozwać. Nie przydzielili k temu prawu
 oczyszczać sie, tedy w tych trzech sądziech mogą ji
 12 skazać winnego a osędzić i zatwierdzić podług prawa,
 jako prawo. **Prawowałasta sie dwa o muirowaną
 ścianę.** W naszym mieście jeden przypowiedział
 15 sie ku połowicy murowi swego
 sąsiada, a gdysta stała oba sąpierz przed
 prawem, rzekł powod: Tego muru jest połowica
 18 moja a tego chcę dokazać. Tedy rzekł sąpierz:
 Jako on to może albo chce dokazać? Tedy powod
 rzekł, iż to chcę dokazać przysiężnymi ludźmi,
 21 co od miasta k temu postawieni i co k temu
 przysięgli. Tedy rzekł sąpierz: Pytam prawa,
 gdyż mur ⟨jest⟩ stojące jimienie dziedzictwo, jako on
 24 ma ukazać albo może, aby była połowica jego.
 Tedy mu naleziono, iż ma ukazać, jako jest
 dziedzictwo prawe. Tedy pytał sąpierz, kiedy
 27 to chce uczynić, i rzekł powod, iż za jutra. A
 nazajutrz powod przyszedł z tymi przysiężnymi
 30 ludźmi, co k temu postawieni, słowie iż mają
 oględać miedze i jinne o budowanie krzywdy
 miedzy sąsiady, tym dzieją po niemiecku
 Viertels(leute), a ci wyznali, iż wiedzieli, bo tramy
 33 powoda leżą w murze i na tym jego sklep wmurowan,
 i na tem jeszcze jego tramy w murze leżą,
 ale jego krokwi nie są w mur ani na mur ⟨postawiony...⟩. Na
 36 to sąpierz rzekł: Pytam prawa, jużli ukazał

23: *jest*: uzupełnienie wg OrtOssol 91vb. — **35:** *postawiony...*: uzupełnienie
 wg OrtOssol 92ra.

on to, jako jest prawo ukazać o dziedzictwo,
 czyli nie, albo mali jeszcze wtore ukazanie czynić,
 3 albo co jest prawo. Na to prosiemy, nauczcie nas,
 jest⟨l⟩i ten powod dosyć ukazał tymi przysiężnymi
 ludźmi, a takim[i] tych tramow i z sklepem
 6 na jego murze osadzenim daleko przez rok i dzień
 przeze wszej odmowy i przez nagabania, albo
 mali ktore jinne ukazanie czynić dziedzicznie a
 9 jako je ma uczynić albo dokazać, albo co o to za prawo.
 Sąli ci przysiężni ludzie od miasta
 postawieni, aby miedzy sąsiady obeźrzeni albo
 12 oglądali miedznie ⟨ściany⟩ albo jinne krzywdy *i* o
 budowanie miedzy sąsiady rozprawiali, tedy ma
 przy tym zostać podług jich wyznania i przy tem
 15 tako, gdzie ten człowiek miał swe tramy i sklep
 dalej przez rok i dzień bez prawnego nagabania,
 a to jest podług prawa. **Gdy kto z dobrej**
 18 **wolej wybierze żenie i dzieciom opiekadlnika.**
 Pytaliście nas o prawo tako: Gdy człowiek
 z dowierzenia swym dzieciom i żenie
 21 wybierze z dobrej wolej opiekadlnika ktorego
 swego przyrodzonego przyjaciela albo obcego
 z jego przyzwolenim i to zapiszą przed prawem,
 24 powinienli ten opiekadlnik sprawić długi
 tych dzieci i tej paniej, a mali albo możeli [słowie]
 ⟨wziąć⟩ zysk albo urobek za swój trud, co urobi
 27 jich jidącym jimieniem, a mali też upewnić
 dzieciom jich jidące jimienie ⟨...⟩, albo co o to za prawo?
 Żadny człowiek nie może wybrać za żywota
 30 opiekadlnika swem dzieciom. Kiedy on umrze,
 tedy bliższy przyrodzony mężczyzna ma tych
 nierosłych dzieci, słowie co lat nie mają,
 33 opiekadlnikiem być a może sie *jimi i* jich
 jimieniem opiekować, a ten musi tym dzieciom
 upewnić jich jidące jimienie swem stojącym

12: *ściany*: uzupełnienie wg OrtOssol 92rb. — **28:** luka w tekście, zob. OrtOssol 92va.

jimieniem, a nie mająli ty niedorośle dzieci
 mężczyzny przyrodzonego, co by sie jimi opiekął,
 3 tedy wojt z radą przyjaciel tych dzieci i z
 przyzwolenim tychże to dzieci mają dać i postawić
 jim opiekadlnika i jich jimieniu, a jako z nim
 6 umowią wojt i przy[siężniki](jaciele) tych dzieci o
 sprawienie tych długow i urobek jich jidącym
 jimieniem, tako on to ma mieć i dzierżec podług prawa, a
 9 to [co] jest prawo. **Gdy kto u kogo zastanie
 którą kradzież albo konia, albo co.**
 Gdy mieszczanin albo gość jimie sie u drugiego
 12 gościa albo mieszczanina konia albo jine rzeczy
 a rzekłby, iż mu ten koń ukradzion albo rozbit,
 albo jakokolwiek mu która rzecz zginęła, a
 15 odpowiadacz rzekłby: Jam tego konia albo tę rzecz
 kupił a mogę dobrze mieć zachojcę, tam gdzie
 też jest niemieckie prawo, ⟨...⟩ mali powod ciągnąć,
 18 słowie pojąć albo [n]jechać do zachodźce ⟨a⟩ od
 tego do drugiego, a jako wiele tych zachodziec
 może być a jako daleko, a mali też powod tamo
 21 pojąć do zachodźce, gdzie niemieckiego prawa
 nie, czyli odpowiadacz ma tu postawić
 swego zachodźcę przed prawem, gdzie sie konia
 24 jęto, a w ktorem czasie ma ji postawić, słowie
 jako może długi k temu rok mieć, a strawę kto
 ma zapłacić, a kto ma tego konia w swej obronie
 27 chować, ⟨a⟩ jako sie ta rzecz ma dokonać podług prawa?
 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s M⟨ajdemborka⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
 Jimieli sie kto konia
 mieniać, aby ukradzion abo rozbit, dajel⟨i⟩
 30 odpowiadacz ⟨zachodźcę⟩, ma[i] ⟨powod⟩ poć z nim do zachojce, a
 od tego do drugiego, aż do tego, co ten koń na
 swym gnoju uchował, a wždy nie prze[stanie] ⟨morze⟩,
 33 a mają sie oba zaręczyć wojtowi, iż który
 upadnie, ten ma drugiemu wszystkie strawę
 zapłacić z winą, a wojtowi też dać

17: luka w tekście, por. OrtOssol 93ra. — 18. 27: a: uzupełnione wg OrtOssol 93ra. — 30: zachodźcę: uzupełnienie wg OrtOssol 93rb.

jego winę, słowie XXX szelągów. Ale inne rzeczy,
 jakościę pytali, ty są rozmajite, o tym nie możemy
 3 wam pospolitego prawa odpisać, ale przydzielili
 przed was o którąkolwiek rzecz ortel najć, czego
 wy nie możecie oprawić albo najć, ocz do nas
 6 poślecie, najdziem wam ortel podług waszego
 pisania, ja(ko) [też] (jest) prawo. **Który użytek mają
 przysiężnicy mieć od tego urzędu, co na nim
 9 siedzą.** Pytaliście nas i pisaliście, co mamy
 albo który użytek mają mieć przysiężnicy
 od tego przysięstwa, a majali też przysiężnicy
 12 [od tego przysięstwa, a ma(ją)li też przysiężnicy]
 ktore zwoleństwo, słowie aby nie
 szosowali albo co jinnego z pospolstwem nie
 15 dawali albo nie postępowali podług prawa. Na to m(y) p(anowie)
 s M(ajdemborka) m(owiemy) p(rawo):
 Mili przyjaciele, o tym tako mieniemy
 wam powiadając: Kto sie podejmie cnego
 18 urzędu, gdy będzie k temu wybran i wezwan,
 ten musi mieć robotę i troskę, aby ten (urząd)
 dobrze i wiernie dzierzał, abyście z tego wiele
 21 użytku mieli, tego bychmy wam radzi życzyli
 i przyajali. {Owa nie da-li pan albo wielkierz,
 zmarhalismy, ja, to mowiemy brat Maciek.}
 24 **Wiele mają słać po ortel podług prawa.**
 Pytaliście nas o prawo, co albo jako wiele
 przydzie albo mamy posłać za każdy ortel
 27 po prawo. Przydzie[li] za każdy ortel, ocz (po) prawo ślecie,
 jeden ryński złoty, co czyni dwadzieścia
 sztyrokich groszy. **Wolnoli pisarza przysię(ż)nikom
 30 mieć przez radzkiego.** Mogali przysiężnicy
 mieć osobnego pisarza bez radzkiego, słowie
 miesckiego pisarza, czyli nie mogą, albo co za prawo?
 33 **Ortel.** Pisarza dzierżec jest wolno, komu
 trzeba, a to możecie wy trzymać wielkrzem,

19: *urząd*: uzupełnienie wg OrtOssol 93vb. — **22:** *Owa... Maciek*: zapewne pierwotna glosa, zob. OrtOssol 93vb. — **27:** *po*: uzupełnienie wg OrtOssol 93vb.

jako sie wam podoba i godzi, jako chcecie, to jest
 w waszej woli podług prawa. **O jednym człeku, co sie sam**
 3 **obiesił.** Jeden człowiek sam sie był obiesił,
 co z nim mają uczynić, mająli ji chować
 a jako albo gdzie ji pogrześć podług prawa? Na to m⟨y⟩
 p⟨anowie⟩ s M⟨ajdemborka⟩ m⟨owiemy⟩
 6 p⟨rawo⟩: Z duchownego prawa tako mamy, iż
 takiego człowieka, co sie sam obiesi, tego nie
 mają pogrześć w ziemię twardą, ale mają
 9 ji zarzucić w błoto podług prawa. **Jeden człowiek zabił**
żonę swą i miał rozgrzeszenie z Rzyma.
 Jeden człek zabił żonę i przynosił list
 12 rozgrzeszenia i zjednał sie z jej przyjacielmi
 przyrodzonymi, i krola i krolewę przenalazł,
 i ma tego list. Możeli ten z oboją miłością
 15 zasię przyć ku swemu prawu, albo co za prawo?
Or⟨tel⟩. Gdy ma rozgrzeszenie od rzymskiego stolca i
 z jej przyrodzonymi sie zjednał, a krol i
 18 krolowa jemu miłość ukazali i przywrocili ji
 podług [prawa] przykazania jego listow, na
 to ten człek przyszedł ku swemu prawu we wszech
 21 mieściech a żadny mu nie może przyganić podług prawa.
Możeli wojt o bezprawną rzecz rok odłożyć
do jutra. Możeli wojt bez gajnego sądu
 24 rok odłożyć do jutra, gdy sie stanie bezprawna
 rzecz przed połnocą, słowie iż kogo zabiją
 albo ciężko uranią, albo co takiego, ocz
 27 by miano gorący sąd gaić, aby za jutra
 winowajca ku prawu wołano i wszystko z nim
 uczyniono jako za gorąca, a gdy kto zań
 30 ręczy, mogli ci rękojmie mieć dalszy dzień,
 słowie ożałowanego postawić ku prawu na
 drugi albo na trzeci sąd, albo jako długo ma
 33 być dzierzan ⟨dłuższy dzień⟩ podług prawa? **Ortel n⟨a to⟩.**
 Nazajutrz tego złomcę miru mają wołać

33: *dłuższy dzień*: uzupełnienie wg OrtOssol 94va.

w gajnym sądzie, a chceli kto ku prawu ręczyć,
 mają rękojemstwo przyjąć a rękojmia ma
 3 ji ku prawu postawić na przyszły sąd, acz nie mogą
 mieć, słowie uprosić dalszego roku u powoda z
 wojtowym przyzwolenim, a to jest podług prawa.
 6 **Gdyby kto zatwierdzon, iżby ku prawu
 nie stał o głowę albo o rany ciężkie.**
 Gdyby człek zatwierdzon, słowie gdyby ku
 9 prawu nie stał, a przeto by ożałowan[o] o głowę,
 o ciężką ranę albo o jinną niesprawną rzecz,
 a ten to tako zatwierdzony albo ożałowany
 12 by w tym uchwacon i przywiedzion przed
 sąd, trzebali na tego natychmiast doświadczy⟨ć⟩,
 czyli [nie do] ⟨bez⟩ doświadczenia mają ji
 15 osędzić o taką rzecz, ocz jest zatwierdzon, albo
 też gdy nikt nie chciałby fōldrować, możeli
 on tem być prozen a praw podług prawa, albo
 co o to za prawo? **Or⟨tel⟩.**
 18 Najdzieli kto swego zatwierdzonego
 człowieka albo niewiastę i przywiedzie
 ji przed prawo, ten ma napirwej doświadczyć
 21 nań, ⟨...⟩ iż on to uczynił, ocz ji zatwierdzono,
 a jinnako nie mają go sędzić, słowie skazać
 winowatego, wyjąwszy gdyby sie sam
 24 przed prawem wyznał. Nie dokonali powod
 swem świadectwem nań albo nie chceli
 dofordrować podług prawa jego, tedy musi powod
 27 winy i wety zapłacić podług prawa. **Jako ma
 niewiasta po umarłej ręce naprzeciw
 niewieście przysiąc.** Gdy miałaby jedna żeńczyzna
 30 drugiej żeńczyźnie przysiąc po umarłej
 ręce, mali sama przysiąc, czyli ze świadki,
 jako mężczyzna, albo co o to za prawo? **Ortel.**
 33 Ktokolwiek ocz ma przysiąc po umarłej

21: luka w tekście, zob. OrtOssol 95ra.

ręce, bądź mężczyzna albo niewiasta, ten ma
 przysiąc samosiodm podług prawa. **Gdyby kto na**
 3 **niewiastę żałował ze świadki o jej dług**
albo ślubienie. Gdy kto żałuje na niewiastę
 ze świadki o jej dług albo o ślubienie,
 6 a ona chciałaby tego sama odbyć, ⟨...⟩ bliższyli
 powód na nią świadki tego dokonać, albo
 co o to za prawo? **Ortel.** Żałujeli kto
 9 na niewiastę o dług albo o ślubienie jej,
 to jest ona bliższa odbyć sama swą ręką,
 niżli kto na nią mógł dokonać, a to jest podług prawa.
 12 **O jednym człeku, co był wianował żenie**
ośmdziesiąt grzywien na jidącym
jimieniu bez sądu. Jeden człek wianował
 15 swej żenie ośmdziesiąt grzywien na
 swym jidącym jimieniu procz sądu. Potym
 ten człek dał swej żenie przed gajnym sądem
 18 połowicę swego wszego jimienia, nie
 odwoławając ani wspominając pirzwszego
 dawania wiana. Ten człek umarł. Możeli ta
 21 pani odzierzyć swe pirzwsze danie wiana
 i też połowicę k temu jimienia, co jej
 potym mąż dał przed prawem i zapisał,
 24 czyli nie ma mieć pirzwszego wiana prze
 wtore danie i zapisanie, albo co o to za prawo?
Ortel. A j⟨e⟩sliby był obyczaj wtenczas u was,
 27 gdy jej wianował, aby wianowano przez
 gajnego sądu, tedy ona naprzod ma wziąć
 ośmdziesiąt grzywien, gdy sie jich ona nie
 30 puściła albo nie odrzekła przed prawem, i
 k temu też ma mieć to, co jej mąż dał i zapisał
 przed gajnym sądem podług prawa. **O jednym ortelu**
 33 **o zapowiedzi, ktora by moc miała.**

7: luka w tekście, zob. OrtOssol 95rb.

*Upominał sie *jeden o ortel o zapowiedzeniu
konia. Cosmy wam pisali, to znamy. Wy
3 mowicie i mienicie, iż nie możecie mieć
świadcstwa pospolnego posła, ale ten człowiek,
po⟨d⟩ kimeście zapowiedzieli ten [ktory] ⟨koń⟩, sam chce
6 świadczyć, iżeście wy pirwej niżli ktory jinny
konia pod nim zapowiedzieli i też [iż] przysiężny
pisarz chce swą przysięgą świadczyć, iżeście
9 wy pirwej tego konia zapowiedzieli w waszem
dłudze. O toście nas pytali, możecieli tym
świadcstwem świadczyć podług prawa, jako jest prawo.
12 **Or⟨tel⟩**. Gdy wojt chce pod kim ⟨cokolwiek⟩ zapowiedzieć
podług prawa,
tedy ma wždy k temu wziąć dwa samsiady
albo pospolnego posła na świadcstwo, przeto
15 wy nie możecie świadczyć tym jednym
człowiekiem ani z pomocą tego przysiężnego
pisarza zapowiadanie p⟨odług⟩ p⟨rawa⟩. **Jedna pani**
18 **wzdała s⟨w⟩emu mężowi przed gajnym sądem swe**
jimienie. Pytaliście n⟨as⟩ o p⟨rawo⟩ t⟨ymi⟩ s⟨łowy⟩: Jedna pani
przyszła z swem panem przed gajny sąd
21 i wzięła go sobie opiekadlnikiem, i wzdała
jemu wszystko swe jimienie po swej śmierci
dziedzicznie mieć tem obyczajem, gdyby on
24 pirwej umarł, tedyby to wszystko miało sie
zasię k niej dziedzicznie wrocić. Ten mąż
umarł. Przyrodzeni przyjaciele tego męża mowią:
27 Wy[a]mowienie nie ma mocy ani sie może ostać,
przeto iż ta pani wiele lat zastawiła to
jimienie w obronie jej męża i też przeto, iż
30 ona tego nie ma w swym liście, aby jej kiedy
to jimienie jej mąż zasię przed gajnym
sądem spuścił albo wzdał. Ta pani mowi: Gdyż
33 moj mąż oczywiście przed gajnym sądem będąc

1: *Upominał sie jeden:* OrtOssol 95vb:*upominaliście nas.* — **12:** *cokolwiek:* uzupełnienie wg OrtOssol 96ra.

mem opiekadlnikiem memu dawaniu przyzwolił,
 nic przeciw temu nie mowiąc, wtem umarł,
 3 przeto dawanie i wyjimowanie ma moc ⟨mieć⟩ i stać
 podług prawa a śpiewania mego lista. Na to
 prosiemy was, nauczcie nas, co o to za prawo.

6 **Ortel.** Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ s M⟨ajdemborka⟩ m⟨owiemy⟩
 p⟨rawo⟩: Gdyż ten człek

to darowanie i wyjimowanie tako przed
 gajnym sądem przyjął, tedy ta pani może sie
 9 ostać przy swym jimieniu podług jej zapisu,
 jako przed gajnym sądem sobie wymowiła podług prawa.

**Wzdał też jeden człowiek połowicę
 12 swego jimienia przed gajnym sądem.**

Jeden człek stojąc przed gajnym sądem wzdał
 swej żenie połowicę wszego swego jimienia
 15 stojącego i niestojącego, co wtenczas
 miał i co by potym mógł mieć, tako aby ona
 wzięła i miała dziedzicznie po jego śmierci
 18 beze wszej odmowy jego przyrodzonych przyjaciół,
 a tako iż on sobie tego wszego jimienia
 wymowił i dzierzał albo zostawił państwo,
 21 poko on żyw, czynić i niech[c]ać, co by on chciał.

Potym wzdano jemu jeden dom przed gajnym
 sądem, co ji kupił, a wzdano mu ji i po nim
 24 jego dzieciom wolno mieć i osieść dziedzicznie.

Ten człek umarł, a jego przyjaciele przyrodzeni
 mówią, iż jego żona nie ma działu w tym
 27 domu, przeto iż ten dom wzdan jemu i po
 nim jego dzieciom dziedzicznie mieć a iż był
 sobie wolnie zostawił państwo swe, poko
 30 żyw. Przeciw temu mowi ta pani: Moj mąż
 uczynił mnie dziedzickę po sobie przed gajnym
 sądem podług śpiewania mego listu a nie
 33 złomił on mnie tego tym, iż on dał ten dom
 wzdać sobie i po nim jego dzieciom. Gdyżem

3: *mieć*: uzupełnienie wg sensu.

ja jego uczyniona i potwierdzona dziedziczka a
 z tą mocą, co sobie zostawił państwo swego
 3 jimienia za żywota, *mie* wiecznie go oddał a tego
 mnie dania przed gajnym sądem nigdy nie odmówił,
 słowie nie odwołał, przeto ja sprawnie
 6 fōldruję połowicę tego domu. Co tu o to za prawo?
 Gdyż ten człowiek zostawił sobie *moc i* państwo
 swego jimienia, gdy je popisał i dał
 9 wszego połowicę swej żenie po jego śmierci,
 a potem kupił ten dom i przyjął ji, gdzie mu
 wzdano przed gajnym sądem, a żona jego
 12 *w* wzdawaniu zamilczana, tedy ta żona nie ma działu k
 temu domowi podług prawa. **O jednym człeku, co miał
 żenino jimienie w swej obronie.**
 15 A przydąc jeden człek przed prawo rzekł: Jam
 miał swej żony wszystko jidące jimienie
 w swej obronie i w mojih ręku i kupczyłem
 18 jim wszędy, gdzie chciał. Acz ma żona bez mej
 wolej i wiedzenia klucze komu podała, azaliby
 tym kto mógł moją obronę tego jimienia
 21 skazić? Przeciw temu rzekł brat tej jego
 umarłej żony: Gdyż to jimienie jeszcze za żywota
 mnie moja siostra poleciła przed gajnym sądem
 24 i s(ama) k swemu jimieniu klucze nosiła
 a od swej obrony nigdy go nie puściła ani dała
 w obronę swemu mężowi, tu gdzie by to moc
 27 miało, a mej żenie w me jimię, gdy mnie
 nie było trzeci dzień przed jej śmiercią, klucze
 k niemu dała z(a) dobrej pamięci a odumarła go
 30 nie-w-obronie jej męża ani jeszcze jest w (jego)
 obronie ani w ręku [jinne obrony], ale w mojej,
 33 aza ja nie bliższy k temu jimieniu ukazać swą
 obronę i mieć je po swej siostrze, niżliby

30: *jego*: uzupełnienie wg OrtOssol 97va.

mógł kto ⟨mie⟩ od niego odcisnąć podług prawa, albo co o to
 za prawo? **Ortel.** Cokolwiek ta pani ⟨...⟩ pirwej
 3 przed gajnym sądem oddała, to nie może mieć
 mocy podług prawa. A gdyż brat tej paniej mowi,
 iż jego siostra swego jimienia od siebie swemu
 6 mężowi w obronę nigdy nie oddawała, tu gdzie by
 to moc miało, a to jimienie ma w swej
 obronie, tedy jest on bliższy dokazać obronę tego
 9 jimienia i mieć je, niżli jej mąż podług prawa.
**Jeden człowiek zostawił swemu dziecięciu
 opiekadlnika.** Jeden człek umarł i postawił
 12 swym dzieciom opiekadlnika. Dziecię tego
 człeka mowi, iż ma lata a chciałoby sie samo
 opiekąć, a opiekadlnik mowi, iż to dziecię
 15 jeszcze nie ma lat. Kto tego z nich ma ukazać
 opiekę podług prawa? **Ortel.** To dziecię jest bliższe
 dokazać swych lat świadectwem swej
 18 matki albo stryka, albo jinnych ludzi, co o tym
 mowią i wiedzą, dwa człeki, a to podług prawa. **Mali
 wojt osobno słuhać każdego świadka,
 21 kiedy by kto miał świadczyć samosiodm
 albo samotrzeć.** Kiedy człowiek ma świadczyć
 samosiodm albo samotrzeć, mali wojt
 24 i przysięznicy każdego świadka osobno pytać
 o to, co mają świadczyć, co mu o tym jest
 wiadomo, a to od nich sie dowiedzieć, jest-li jich
 27 świadectwo prawe i sprawiedliwe podług prawa. **Ortel.**
 Są niektore rzeczy, o ktore mogą pytać
 świadkow, co oni o tym wiedzą, co świadczą,
 30 ja⟨ko⟩ o zapłacony dług albo o jinne takie rzeczy, a
 są drugie rzeczy, co nie trzeba o nie pytać albo
 badać świadkow, jako gdy ma kto świadczyć na
 33 swego zatwierdzonego człeka o głowę albo oczkolwiek
 jinnego takiego, tedy powod ma sam nań

1: *mie*: uzupełnienie wg OrtOssol 97vb. — **2:** luka w tekście, zob. OrtOssol 97vb.

przysiąc, iż on to uczynił, na kogo przysięga,
 a świadkowie mają przysiąc, iż powód prawie
 3 przysięgł, a tych świadkow w takich rzeczach
 nie mają pytać ani badać podług prawa. **Gdyby
 przysięgły człowiek widział kogo raniąc barzo.**
 6 Gdyby radzca widział albo przysiężnik, wojt,
 pospolny poseł, mieski sługa albo jinny,
 co tego roku przysięgł miastu i prawu, iż kogo
 9 zabito, uraniono albo cokolwiek jinnego
 bezprawnego komukolwiek bądź uczyniono, a gdyby
 chciano to jim[i] doświadczyć, trzebali jemu
 12 wtore przysiąc k temu świadectwu, czyli nie
 trzeba, a może świadczyć na onę przysięgę, co
 miastu i prawu przysięgł, co on widział, albo co o to
 15 za prawo? **Ortel.** Co sie stanie w prawie przed
 sądem i przed przysiężniki[em], to oni mają
 świadczyć pod tą przysięgą, co ku prawu
 18 przysięgli, ale chćali co świadczyć, co ⟨sie⟩ stało przez
 sądu albo widzieli, k temu świadectwu muszą
 osobno przysiąc podług prawa. **Jeden człek łajał ortelowi
 i postawił rękojmią.** Pytaliście n⟨as⟩
 21 o p⟨prawo⟩ t⟨ymi⟩ s⟨łowy⟩: Jeden łajał ortelowi i postawił
 rękojmią, aby położył swe pieniądze po
 24 wysze prawo, tedy jich nie kładzie ani on, ani
 rękojmia, aczesmy je już często upominali. Jako
 długo mamy czekać tych pieniędzy położenia, a
 27 gdyby jich na ten czas nie położyli, zyskałiby
 tym druga strona swą rzecz, albo co o to za prawo? **Ortel.**
 Kiedy komu przykażą, aby pieniądze kładł po
 30 prawo, temu wojt ma dzień dać, na ktory ma
 położyć ty pieniądze, a nie położy-li jich na ten
 dzień, tedy straci swą rzecz, a strona druga
 33 zyskała szwego, ocz po prawo mieli słać, a ten to, co
 stracił, ma pokupić podług prawa. **O jednym człeku**

naganionym przed burgrabią.

Pytaliście n⟨as⟩ o p⟨rawo⟩ t⟨ymi⟩ s⟨łowy⟩: Jeden człowiek gość
 3 przyszedł do miasta, tego człowieka ⟨jął⟩ burgrabia
 przez jego rzeczy odmianę, słowie iż *mieszał*
 6 rzeczą. Ten człowiek zobowiązał się w jęctwie
 list, słowie ukaza⟨nie przynieś⟩ć od miasta Frydborku i przyniosł
 taki list i wyznanie: [przyniosł i] ⟨Przyjacielski⟩ pokłon naprzod,
 9 podpisanie takież: Burmistrz, *radźce* i
 przysiężnicy miasta Frydborku waszy we wszem.
 Temu listowi i pieczęci burgrabia nie chciał
 wierzyć i posłał list do Frydborku pytając radziec,
 12 onili ten list wydali. Tedy *radźce* ⟨z⟩ Frydborku
 odpowiedzieli swym listem pod jich pieczęcią,
 iż nie jest to jich list ani wiedzą o nim, ani
 15 to jest jich pieczęć. Tedy burgrabia postawił
 tego jęcca przed gajnym sądem i rzekł przez rzecznika:
 Panie wojcie i wy wierni przysiężnicy,
 18 gdyż ten człek złe i fałszywie list⟨y⟩ przyniosł
 od miasta Frydborku, jako się sam odwołał,
 najdziecie na swym prawie, co on ⟨za⟩ to ma cirpieć
 21 albo co za to przepadł. Tedy odpowiedział ten
 człek i rzekł swym rzecznikiem tako: Gdyżem ja
 jęctwo cirpiał niewinnie ani ja tych listow
 24 nosił, alem po nie posłał i tu stoję jako prawy
 człek a niewinny, któryżem nigdy w żadnej
 rzeczy nie przewiężon, najdziecie w prawie, nie
 27 jestemli ja bliższy swej szyje i jimienia ⟨bronić⟩,
 niżliby mnie mógł kto przewiężyć, albo co o to za prawo?
 O przemienienie rzeczy nikogo nie mają jąć
 30 ani na jego żywot mowić, a gdyż
 ten gość z niżadną rzeczą nie jęt ani w czym
 uchwacon, ani on sam tego lista przyniosł,
 33 tedy on jest bliższy swą szyję i jimienie bronić,

2: *jął*: uzupełnienie wg OrtOssol 100ra. — **20:** *za*: uzupełnienie wg OrtOssol 100rb. — **27:** *bronić*: uzupełnienie wg OrtOssol 100va.

niźliby go kto ⟨mogł⟩ przewiężyć podług prawa.

O jednym zbieglcu z czynszem precz.

- 3 Pytaliście n⟨as⟩ o p⟨rawo⟩ t⟨ymi⟩ s⟨łowy⟩: Jedna pani przyszła
przed wojta i żalowała mu, iż jej czynszownik
zbieżał ⟨i⟩ prosiła prawa. Wojt poszedł z nią
6 do tego domu do żony tego zbiega. Ta żona
rzekła, iżem jej ja nic nie ślubila. Wtym wojt
zawar jej komorę aż do prawa. Ta żona
9 doradziwszy sie przydzie przed wojta i zastawi tej
paniej swe odzienie do prawa. Potym przyszły obie
przed gajny sąd. Ta, co zastawiła swe
12 jimienie, to jest swe odzienie, rzekła, iż
zastawiła swe odzienie jej aż do przyścia albo wrocenia
jej męża i puściła sie o to do wojta. Druga
15 rzekła, iż ona mnie zastawiła swe jimienie ⟨...⟩ do
przyścia swego męża. Mali takie wyznanie
wojtowo moc albo w jinnych rzeczach takich, co sie
18 przed nim stanie przez przysiężnikow, albo mogli
przeciw temu mówić przed gajnym sądem,
albo co o to jest za prawo? Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩
s M⟨ajdemborka⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
21 *Zapowiedzenie*, co czyni przysiężny wojt z
prawa, słowie jako nań zależy, i zawieranie
jimienia, i zakład przed nim położony, i
24 jednanie, i ślubowanie, co sie przed nim stanie,
kiedy przydzie przed sąd, cokolwiek wyzna,
to ma moc. Przeto jako wojt wyzna, iż sie
27 przed nim stało, *i* jako albo w ktorej mierze
odzienie ta pani zastawiła podług wojtowskiego
wyznania, tako je mają rozprawić podług prawa.
30 **Jeden człowiek zabił drugiemu przyrodzonego
przyjaciela.** Pytaliście n⟨as⟩ o p⟨rawo⟩ t⟨ymi⟩ s⟨łowy⟩:
Jeden człowiek przywiódł drugiego ⟨...⟩ przed
33 gajny sąd, a na drodze wiodąc ji wołał trzykroć:

1: *mogł*: uzupełnienie wg OrtOssol 100va. — **4:** *i*: uzupełnione wg OrtOssol 100vb. — **15:** luka w tekście, zob. OrtOssol 100vb.

Ceter, ceter, słowie: Niestocie na mego mordarza,
 iż on mego przyjaciela zgładził z tego świata
 3 ku śmierci. Potym żałował nań przed gajnym
 sądem tymi słowy: Żałuję nań, iż on mego
 przyjaciela bez prawa zegnał z świata tego. Ten
 6 jęty człowiek odpowiedział rzekąc: Co on mnie
 winę daje, w temem ja niewinien i chcę sie
 tego sprawić, jako prawo najdzie. A gdyż on prosto
 9 na mię żałował a nie jestem uchwacon w gorącej
 rzeczy, azalim ja nie bliższy swój żywot i cześć
 ognąć swą ręką i tego odyć i praw być, albo
 12 jako jest prawo? Przeciw temu rzekł powod: Gdym
 ji ja przywiódł przed prawo [z świadectwem] ⟨z jęctwa⟩
 i wołałem nań jako na mego mordarza, azali on
 15 już może tego przed prawem odyć swą ręką,
 albo co o to jest za prawo? Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩
 s M⟨ajdemborka⟩ m⟨owiemy⟩ p⟨rawo⟩:
 Gdyż ten ożałowany człowiek nie uchwacon
 18 na gorącej rzeczy *i* przedtym o tę rzecz nie
 zatwierdzon i prosto nań żałowano przez
 świadkow, tedy może sam swą ręką niewinien
 21 być podług prawa. **Winowat był jeden człek dług
 drugiemu nieprzewłocznie.** Pytaliście nas
 o prawo tako: Żałował jeden na drugiego
 24 o dług, co mu ji winowat nieprzewłocznie.
 Ten dłużnik wyznał sie, a tako prawo nalazło,
 iż ma zapłacić nieprzewłocznie. Powod rzekł:
 27 Ja żądam, aby odtąd nie chodził, aż mi zapłaci.
 Tedy rzekł dłużnik: Ja mu ślubuję pod moją
 rolę, co jest lepsza niżli ten dług, iż mu
 30 chcę zapłacić, jako prawo nalazło. Moželi
 powod w tym dosyć mieć czyli nie, albo co o to
 jest za prawo? **Ortel.** Jestli ta rola tako
 33 dobra, jako ty pieniądze, co on dłużen
 i wyznał, a chceli ją zastawić, tako iż

chce na ten czas zapłacić, jako prawo znalazło,
w tem musi mieć dosyć powod podług prawa.

3 **Jeszcze też był jeden winowat dług na
wymieniony dzień nieprzewłoczny.**

Jeden człowiek żałował na drugiego, iż mu winowat
6 dług na wymieniony czas albo dzień nieprzewłocznie,
a ten dzień już minął. To tako dłużnik mowi, iż
nie ma tych pieniędzy gotowych, a chce dosyć
9 prawu uczynić i chce mu swą rolą zastawić w zastawie
albo rękojemstwo postawić. Tedy rzekł powod:
Ja nie chcę zakładu ani rękojemstwa, gdyż
12 mi wyznał nieprzewłocznie. Mająli już powodowi
tego dłużnika dać za rękę, aby ji dzierżał za swój
dług, albo musi powod przyjąć rolą w zakładzie, ⟨...⟩
15 aby ją potym mogł przedać podług prawa. **Ortel.**
Wyznali kto, iż winowat na który czas [miał
zapłacić] ⟨...⟩, nie mali gotowych pieniędzy a chcieli
18 powodowi zastawić stojące jimienie w
zakładzie tako dobre, jako jest ten dług, co leży w
tymże wojtowstwie, což k temu sądowi słusza,
21 tedy powod musi przyjąć to a ma je tako długo
dzierżec w zakładzie, aż ortelem dobędzie, iż
może przedać w swem długie podług prawa. **Jeden człek**
24 **wianował swej żenie sto grzywien na swym
jimieniu.** Jeden człek miał jidące jimienie
i stojące i wianował swej żenie sto grzywien
27 z swego stojącego i jidącego jimienia. Ten
człowiek umarł i została po nim ta jego żona i dzieci
niedorosłe. Ta żona wzięła cztery i siedmdziesiąt
30 grzywien swego wiana a nie zostało więcej
gotowizny jidącego jimienia, jedno trzy i dwadzieścia
grzywien. Tych opiekadlnik nie chce dać tej
33 żenie rzekąc, bo nie mam czym jinym tych dzieci
żywić. Możeli opiekadlnik z przyzwolenim

14: luka w tekście, zob. OrtOssol 102rb. — **17:** luka w tekście, zob. OrtOssol 102rb.

przyrodzonych bliższych tych dzieci stojące jimienie
 przedać a z tego ty dzieci żywić i tej żenie
 3 ostatek jej wiana zapłacić z jidącego jimienia
 albo stojącego, *czego* z jidącego nie dostanie, czyli
 nie trzeba jej tego wiana dopłacić z stojącego tych
 6 dzieci jimienia, albo co o to za prawo? **Ortel na to.**
 Gdy ten mąż wianował swej żenie sto grzywien
 na swym jidącym jimieniu *a* nie jestli tego
 9 jidącego jimienia tak wiele, jako sto grzywien,
 co jich nie dostaje, tego musi ta żona niechać, a
 też cokolwiek jest, to ona wszystko ma wziąć,
 12 a nie ma ani jest powinna z tego jidącego
 jimienia dać dzieciom co na pożywienie, ale
 opiekadnik ma z wiedzeniem jich bliższych
 15 przyrodzonych przedać jich stojące jimienie i z tego
 je żywić, a ostatek obrocić na jich użytek podług prawa.
Majali krześcijani pokupić Żydowi o łajanie.
 18 Jeden Żyd żałował na krześcijanina, iż mu
 łajał i nazwał ji kurwim synem. Tego
 sie wyznał krześcijanin. Żyd pytał prawa, mali
 21 mu za to pokupić. Tedy skazali przysięznicy,
 iż gdy sie wyznał przed gajnym sądem, ma
 za to pokupić. Ten przysięznikow ortel łajał
 24 krze(ś)cijanin i rzekł przeciw temu taki ortel: Gdyż
 wszyscy ludzie Żydy zową kurwimi syny, tedy
 ja jemu niżadnej krzywdy w tym nie uczynił,
 27 alem mu prawie łajał a nie trzeba mi mu za to
 pokupić podług prawa, i ciągnął sie o to do
 krolewskiego stolca *a* też w miesc(k)ie prawo. I
 30 dopuścili ji tam przysięznicy, tako aby tego ortel
 w gajny sąd przyniosł za *trzy* dwie [albo za]
 niedziele, a jako nie przyniosł, tako przysięznicy
 33 upominali ji i rękojmie jego, aby ortel

4: *czego*: uzupełnienie wg OrtOssol 102vb. — **8:** *a*: uzupełnione wg OrtOssol 102vb.

przyniosł ten i położył, tako go nie przyniosł.
 Potym w ćwierć roku pozwali ji przed sąd i
 3 rękojmie jego wojt i przysiężnicy i kazali jim
 położyć ten ortel, a jako go nie miał, poddał sie
 pod winę, iż nie położył go we dwu niedzielu,
 6 tedy mają i chcą przysiężnikom jich winę płacić
 i wojtowi. Tedy jako po dwu niedzielu nie
 położył tego ortela, wzięli przysiężnicy i wojt
 9 z nich swą winę, jako jest prawo. Potym przez
 rok rzekł ten, co łajał: Przysiężnicy niesprawnie
 wzięli ze mnie winy a muszą moje pieniądze
 12 wrocić. Co o to za prawo? **Ortel na to:**
 Ty winy, což je przysiężnicy wzięli
 pospołu z wojtem, tyć są sprawne i sprawnie
 15 je wzięli, a to podług prawa. **Osoczon jeden**
człowiek panu po krzywdzie i niewinnie.
 Jeden człek w naszym mieście osoczon ku
 18 panu krzywie, tako iż sie pan nań rozgniewał
 i kazał ji jąć, a ten człowiek wołał sie na prawo,
 jakokolwiek pan chciał, co ma w swej ziemi, iż
 21 sie chce jemu prawem sprawić. To mu wszystko
 nie pomogło, ale na tym zostawion, da-li mu
 tysiąc grzywien, tedy może wynić z tego ⟨jęctwa⟩, a nie
 24 da-li, tedy nic jinnego, jedno mu szyję kosztuje. Ten
 człowiek bał sie swego pana gniewu i śmierci i ślubił
 dać ty pieniądze, a jako ji wypuścił, tako
 27 poszedł precz. Pan wziął jego jimienie, domy, role
 i przedał je przez tego człeka wolej. Jestli ten
 człek powinien płacić to ślubowanie, co tak
 30 w tej mierze ślubił, czyli nie ma, albo co o to jest za
 prawo? **Ortel.** To ślubowanie, co je czynił
 ten człek w jęctwie ⟨w⟩ takim ucisku,
 33 podług prawa nie ma stać ani mu trzeba płacić tych
 dwu tysiąc grzywien podług prawa.

23: *jęctwa*: uzupełnienie wg OrtOssol 103vb. — **32:** *w*: uzupełnienie wg sensu.

Gdyby komu mir dano przyć, odyć swe przedać.

Gdyby który człowiek upewnion, słowie dano
 3 mu mir przyć, odyć swe sprawić i przedać
 wolno, a gdyby nie przyszedł ani łożdrował swego
 stojącego jimienia w rok i w dzień, bojąc się
 6 [w sądzie] ⟨wždy⟩ pańskiego gniewu, a ci, co osiedli jego domy
 albo role, co nie u niego kupili ani on jim przedał,
 mogli oni to odzierzyć tym, iż oni dalej niżli
 9 rok i dzień dzierzeli i mieli w swej obronie, słowie
 w dzierzeniu byli, czyli może jeszcze ten
 człowiek ku swemu ⟨jimieniu⟩ [sie pytać] ⟨przyć⟩ i łożdrować, i
 12 dzierzec podług prawa, albo co o to za prawo? **Ortel.**
 Chceli ten człowiek łożdrować swe jimienie,
 o to musi on uczynić w rok i w dzień potym
 15 albo odtychmiast, jako go upewniono w mierze,
 a nie uczyniłli on tego w tem ⟨cza⟩sie, słowie zamięszkał,
 tedy potym nie może tego prawić ani
 18 łożdrować podług prawa. **Koniec tych**
praw stał się w poniedziałek w oktawę
Trzech Krolow w szkole skalskiej
 21 **roku tysięcznego i pięćsetnego**
od bożego narodzenia przez Wojciecha
Szurkowskiego z Ponieca.
 24 **Jinsze jeszcze też rzeczy.**
 Przy mie też krotoszyńszczy panowie pisali
 po prawo do Lwowa tymi
 27 słowy: Hanusz kupił rolę u Motłochowej
 i zadał albo zapłacił już jej dwie grzywnie.
 Jako rok przyszedł drugim pieniądzom, chciała
 30 jich ta pani. Tako Hannusz rzekł, iż jich
 nie mam. Dano jej z prawa dwa przysiężniki,
 aby w jego czterzech kącich szukała i wzięła,
 33 co by stało za jej. Poszła i nie nalazła. Przydąc

11: *jimieniu*: uzupełnienie wg OrtOssol 104ra.

zasię przed sąd, chce żalować swych pieniędzy
 za rolę, co sprzedała Hanuszowi. Tako rzecze
 3 Hannusz: Nie mam je czym zapłacić, oto
 ma swą rolę, niechać ją zasię weźmie. Tedy
 ona rzecze: Nie chcę jej i pytam prawa,
 6 gdyżem ja jemu sprzedała a na to litkupniki
 mam, mali on mnie tę rolę podług targu
 zapłacić, albo co jest prawo? K temu rzekł Hannusz:
 9 Panie wojcie, gdyżem ja tako podubożał, iż nie
 mam jej ⟨czym⟩ zapłacić i chcę jej rolę wrocić, i
 wszystek zadawek stracić a nigdy sie go nie
 12 upominać i rolę tę wolno wypuścić i zapisać,
 pytam prawa, możeli mie na wyszsze ⟨prawo⟩ przycisnąć
 a nie ma⟨m⟩li ⟨...⟩ ona tako już w tej mierze ⟨ma⟩ przyjąć
 15 zasię rolę, albo co o to za prawo? **Ortel na to.**
 Na to m⟨y⟩ p⟨anowie⟩ ze Lwowa m⟨owimy⟩ p⟨rawo⟩. Gdyż
 Motłochowa ze dwiema przysiężnikoma z prawa
 18 szukała w Hannuszowych czterzech kącich
 a nie nalazła za swe dosyc, tedy śmieli
 Hannusz sam swą ręką przysiąc, iż nie ma czym
 21 tej rolej dopłacić a chceli sie na wieki swego
 zadawku zarzec i rolę jej wolno wzdać, tedy
 Motłochowa musi tę rolę k sobie wziąć ⟨...⟩
 24 podług prawa. **Gdy kto komu bydlę napędzi,
 iż sie urazi albo zabije, albo na kole przekole.**
 Jeszcze też przy mnie krotoszyńszczy
 27 panowie śłali po prawo do Lwowa tymi słowy:
 Grzegorz żalował na ruskiego bajtka rzekąc:
 Tego nań żaluję, iż moj koń w jego
 30 otworzony d⟨w⟩or wbiegł, a tamo ji jego czeladź
 goniła, a goniąc wbieżał na płot albo wskoczył
 na ostry koł jego płota. Tego konia żaluję
 33 na bajtka jako trzech grzywien. Na to odpowiedział

10: *czym*: uzupełnienie wg OrtOssol 104va. — **13:** *prawo*: uzupełnienie wg OrtOssol 104va. — **14:** luka w tekście, zob. OrtOssol 104va; — *ma*: uzupełnienie wg OrtOssol 104va. — **23:** luka w tekście, zob. OrtOssol 104vb.

bajtko rzekąc: Moja czeladź jachała z pola do
 domu z pługiem i z końmi a za tymi wbieżał
 3 w moj dwor (też koń jego), a jako parobcy wyprzęgali moj
 koń, wyrwał sie u poganiacza i rzucił sie od
 świerzepice swej na jego koń, a wtym koń
 6 jego skoczył na koł i uraził sie, a czeladź
 moja nie mogła temu nic rzec ani goniła jego
 konia. Jestli ja tu co winowat, albo co jest
 9 o to za prawo? **Or(tel)**. Na to m(y) p(anowie) ze Lwowa
 m(owiemy) p(rawo):

Śmieli bajtko przysiąc sam swą ręką,
 iż jego czeladź nie goniła Grzegorzowa konia
 12 ani swego konia chcąc upuściła, tedy bajtko
 jest praw podług prawa. Jestliby kto bił sługę
 czyjego albo obłupił, telko o pańską winę
 15 taki sprawnie ma dosyć uczynić obiema, a
 jestli przysięże, iż tego nie uczynił na szkodę
 pańską albo na gańbę, [a] to wynidzie z je[dne]go
 18 pokupu, a potym jestli był bit dla
 łajania złych słow, pan nie ma dać służby
 służącemu. Tedy on, który go bił, ma popęlnić
 21 on niedostatek, jako miał służący, a jestli
 przez przyczyny [a] on sługa by odstał, onę służbę,
 którą miał dać pan, on, który bił, ma ją
 24 zapłacić. **Jedno jest.** Krotko a pospolicie
 mówiąc, sługa w potrzebiźnie pańskiej
 bity czyni albo ma czynić sam o się i o swe
 27 rany, pan owszelki o szkodę i o gańbę swą,
 a obiema ma być dosyćuczynienie z pokupem.
Drugie, jako w prawie niemieckim jest pisano.
 30 Takież w prawie niemieckim jest
 pisano w kapitulum we trzysetnym i
 [i] w czwartym. **O siną ranę.**
 33 I też o ranę siną i nadętą, gdzie

3: *też koń jego:* uzupełnienie wg OrtOssol 105ra.

znaku sromoty nie czyni na mieściu
 jawnym a gdzie kości nie są stłuczony albo
 3 skażony ani skora rozerwana, XXX szelągów
 mają dać za pokup, za winę sędziemu
 ośm szelągów. **O krwawą ranę.**

6 I też za ranę krwawą, która nie jest na
 mieściu jawnym, to jest na obliczu,
 która jest prosto krwawa, która też nie czyni
 9 znaku sromoty, gdzie telko skora jest
 rozdrapiona albo rozdzielona, XXX szelągów
 cirpiącemu mają dać pospolnych pieniędzy,
 12 po polsku pokup, wojtowi ośm szelągów winy.
O ranę na obliczu.

O ranę na obliczu ukrwawionym albo na
 15 mieściu jawnym, która przynosi znak
 sromoty, gdzie jest skora zdrapana albo
 ciało rozdzielono śmiertelnie, dziewięć funtow
 18 albo dziewięć wag pospolitych pieniędzy,
 co jest w sumie pułpięty grzywny, onemu
 rannemu albo cirpiącemu ma być dano za
 21 pokup, sędziemu za winę ośm szelągów.
 I też jestliby kto był barzo urwan niewymownie
 albo też przez znamienitych ran byłby
 24 bit, za po[po]kup XXX szelągów onemu
 cirpiącemu mają być dany, sędziemu ośm.

Τελος finis koniec tych rzeczy.

27 Ty, który czcisz, bacz, poprawiaj, jestli umiesz.
 Jestli nie umiesz, daj pokój, ale tak jako
 napisano, niech stoi. Z których telko tym,
 30 którzy lepiej umieją, dawam i poręczam
 się poprawiać.

Corrige lector, ubi erravit scriptor.